

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 KASIM 2007

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2007/11 FİYATI: 3 YTL

2000

■ **DÖNEMİN ÜNLÜ
YAZARLARININ
O'NUN ÖLÜMÜ
İÇİN YAZDIKLARI**
Sayfa: 17

■ **SALTANAT 85
YIL ÖNCE BU
AY KALDIRILDI**
Sayfa: 50

■ **METİN GÖREN:
"İNGİLTERE
KRALİÇESİ DE
SPORCULARI
'ATATÜRK GİBİ'
SEVİYOR"**
Sayfa: 75

■ **ÜNLÜ YAZAR
MUZAFFER İZGÜ
BÜTÜN DÜNYA
ÇOCUKLARI İÇİN
Bütün Dünya'DA**
Sayfa: 63

Anmak Yetmiyor...
Arıyoruz

Sağlıkta öncelikli kalite.

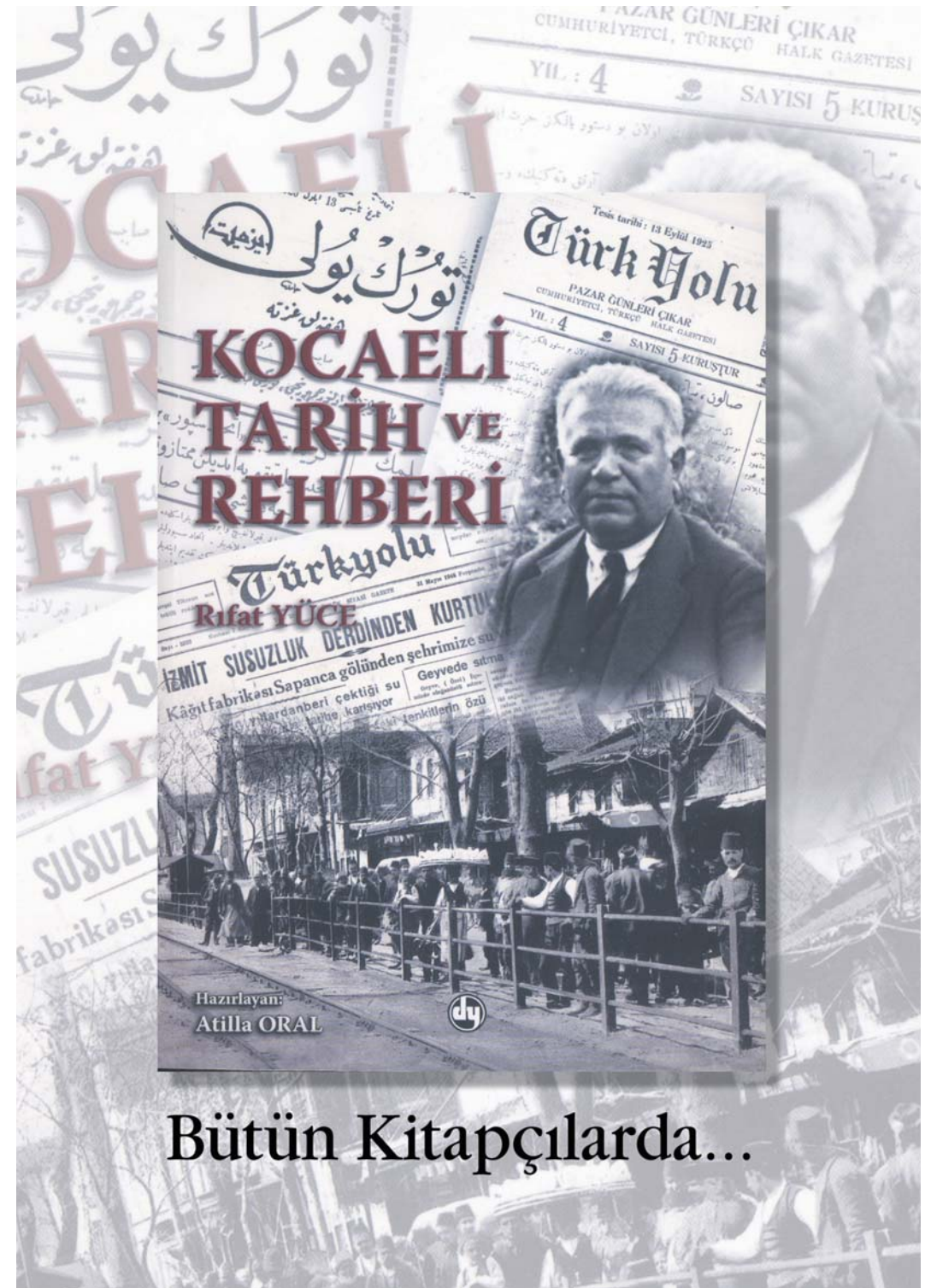
Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarının güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve laboratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlk Yardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti
11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

Bütün Kitapçılarda...

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YEREL SÜRELİ YAYIN 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Kapak Fotoğrafı:

Başkent Üniversitesi

Arşivi

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Bölümü Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu, Emel Öksüz Kurt

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz, Doç. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Necmi Tanyolaç, Haluk Cansın,
İzmir Tolga, Alaettin Giray, Ayhan Erten,
Nuri Özkayol, İlhan Banguoğlu, Ahmet Aydede,
Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Metin Atamer, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,
Ali Naili Erdem, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,
Gülbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,
Pelin Hazar, İlker İnal, Mehmet Muhsinoğlu,
Filiz Leloğlu Oskay, Saniye Özden, Yaşar Öztürk,
Erdoğan Sakman, Songül Saydam, İzlen Şen,
Cheryl Tanrıverdi, Eser Tutel, Engin Ünsal,
Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

Abonет:

(0212) 314 0888

Dağıtım:

Yaysat

Renk Ayrımı:

Mat Yapım

Elektronik Posta:

butundunya@butundunya.com.tr

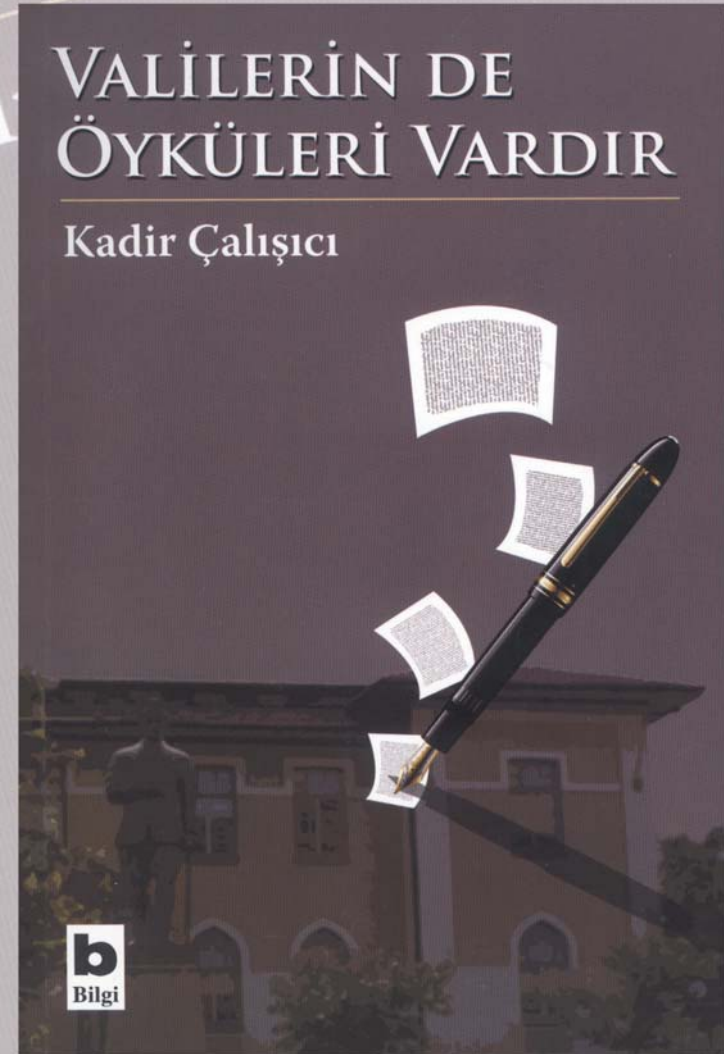
İnternet Sitesi:

www.butundunya.com.tr

Basım Tarihi:

31.10.2007

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,
Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret
A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Bütün Kitapçılarda...

İçindekiler

Atatürk de Bizim İçin Ağlıyor, Galiba...	7	Mustafa Kemal Atatürk'ü Hacı Feyyaz'dan Öğrendim (1)	39
METE AKYOL		GÜRBÜZ EVREN	
Türk Harflerinin Kabulü	10	Abdürrahim Tuncak Anlatıyor – 11	43
ORHAN VELİDEDEOĞLU		METE AKYOL	
Elveda Büyük Atatürk	17	Saltanat, 85 Yıl Önce Bu Ay Kaldırıldı	50
YAZI İŞLERİ BÖLÜMÜ		YAŞAR ÖZTÜRK	
10 Kasımlar	27	"O Liberté! Que de Crimes On Commet Dans Ton Nom!"	55
ALİ NAILİ ERDEM		SONGÜL SAYDAM	
Reşid Galib'in Çek Hâdisesi	29	İçerdekilere Pek Benzeyen Dışardakiler	59
MİLLET DERGİSİ		KONUR ERTOP	
Atatürk'ün Kimliği	33	Çıtıptı Kız	63
CEMAL KUTAY		MUZAFFER İZGÜ	
Esaret ve Cesaret	36	"Halkın Tapınağı"nda "Ölüm Kokteyli"	69
YAZI İŞLERİ BÖLÜMÜ		MEHMET MUHSİNOĞLU	
		Olağanüstü Yeteneğe Sahip Sanatçı	73
		YÜCEL AKSOY	
		Sporcunun En Güzel Tanımı	75
		METİN GÖREN	
		Hasret	79
		METİN ATAMER	
		Kadıköy Vapurunun Pervanesinin Fırlayıp Gittiği Gün	81
		ESER TUTEL	

Sayfa: 43

Mustafa Kemal Paşa
Evleniyor ve Latife Hanım
Ankara'ya Gidiyor

Evdeki Çiçeklerle Konuşmak Gerçekten İşe Yarıyor mu?	89	Sizden Bize İlk Dersimiz Türkçe	8
CHERYL TANRIVERDİ		Kasım SuDokuları	15
El	93	Bilginizi Denetleyin	78
GUY DE MAUPASSANT		Mankafa Poldi	87
İda Dağı'nda Üç Arkadaş	98	1001 Güzel Söz	106
ENGİN ÜNSAL			132
Altın Kafesteki Bülbülüm, Ben!	101		
ELİF ECE TİRKEŞ			
Öğretmenim "Büyük İnsan"dı	107		
SADİ BÜLBÜL			
Küçük Hasan	111		
KADRIYE BERÂT AKKAN			
Balon Balığı Diş Gıcırdatır	113		
ERDOĞAN SAKMAN			
Demokrasi Eskidi mi?	115		
ALİ MURAT ERKORKMAZ			
Kültür Üçlemesi...	121		
DR. MEHMET UHRİ			
İzlenimcilik Akımın Babası: Oscar Claude Monet	124		
YÜCEL AKSOY			
Bir Osmanlı Bahçesi	137		
İLYAS HALİL			
"Çok Özel" Bir Mutluluğum	141		
NURAY BARTOSCHEK			
Bulaşık Makinesi	148		
PELİN HAZAR			

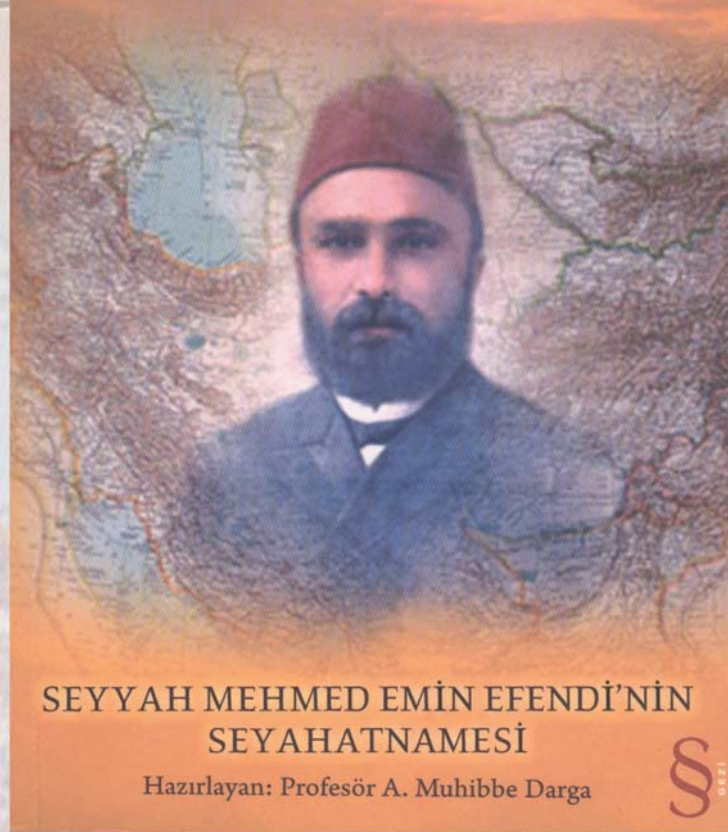
Sayfa: 101

Altın Kafesteki
Bülbülüm, Ben!

Bir Başkadır Memleketim	133
Anne ve Babalardan	144
Kareler ve Rakamlar	152
Mantık Bilmecesi	153
Satranç	154
Bulmaca	156
Aynı Kitapları	158
Bir Fotoğraf Bin Sözcük	160

İSTANBUL'DAN ASYA-YI VUSTA'YA SEYAHAT

Bütün Kitapçılarda...

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
2000

Atatürk de Bizim İçin Ağlıyor, Galiba...

• Mete Akyol - *Bütün Dünya* •

Atatürk'ü her andığımızda, birbiriyle zıt iki duygu seli kaplar benliğimizi. Onun yaptıklarını gözlerimizin önüne getirdikçe, elimizde olmaksızın göğsümüzün kabardığını, kollarımızın güçlendiğini, içimizin içimize sığmaz olduğunu duyumsarız.

Onun varlığından kaynaklanan bir övünme hakkı ve gurur duygusunu, yüklü bir mirasın paydaşı kimliğimizle, o anda da bir kez daha sahipleniriz.

Her 19 Mayıs'ta onun arkasından biz de ineriz Bandırma Vapurunun iskelesinden, her 12 Haziran'da biz de varırız

onun yanında Amasya'ya, Temmuz'larda Erzurum Kongresi'nde, Eylül'lerde Sivas Kongresi'nde biz de yerlerimizi alırız...

Sonra yılın son ayının, son günlerinin Orta Anadolu kışına aldırmadan, "Çekmeye kalksan gelmez, itmeye kalksan gitmez"

bir otomobille, biz de geliriz Ankara'ya onun peşi sıra.

Her yılın 23 Nisan'ında, biz de toplanırız onla TBMM'de... 29 Ekim'lerde cumhuriyetin kuruluşunun sevincini, 30 Ağustos'larda zafirimizin coşkunu biz de yaşarız onla.

Ve her yıl 9 Eylül'de, biz de gireriz İzmir'e, onun adımlarını izleyerek...

Sonra 10 Kasım'ları getirir her yılın sonbaharları...

İşte o zamanlar bir buğudur kaplar gözlerimizi... İçine duman kaçmış gibi yaşarır, çevresini duman almış gibi yaşı dönüşür gözlerimiz.

Biz her yılın her 10 Kasım'ında

Atatürk'ü yitirdiğimiz için ağlarız.

Kimbilir şimdi de Atatürk, bu ay kapak fotoğrafımızdaki üzülen, acıyan, içinin sızlamasını yansıtan gözleriyle bakıyordur bize ve...

Galiba şimdi de o bizim için ağlıyordur, takvimlerin her günü ve her gecesi...•

*Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1,
Ataşehir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr
Faks: 0216-456 2729*

Büyük Türk milletinin büyük yük, güçlü ve ulu önderi Atatürk, bağımsızlık aşkıyla yakmış olduğu meşale, yurdumuzun dört bir yanına ışık tutmuş, kahraman ecdadımızı yek vücut hale getirmiştir. Bu birliktelik ve inançla yıkılmaz bir abide olan Türk'ün her ferdi tarihi bir üstünlük, kudret ve başarı göstermiştir.

Zaferden sonra silahı bırakıp aziz vatanın kalkınması için tüm Türk halkıyla birlikte sürdürdüğü çağdaş ve müreffeh Türkiye olma yolundaki çalışmalar ve yenilikler, bugün de Türklüğün ve insanlığın yüksek değer yargıları arasında yer almaktadır.

Esaret altında bırakmadan bize sağladığın barış, hür fikir ve yükselebilmek ortamında vatan ev-

latlarımız tıpkı ağaçlar gibi yeni filizler vermeye ve yükselmeye devam edecektir.

**Harun Reşit Haseki,
İstanbul.**

Sadece bir düştü yolculuk... Sadece bir düş... 16 Mayıs 1919'da bu düş yolculuğuna atılan ilk adımlar, kara talihimizi yenmek içindi. Ata'm ışığı yaktı; ama etraf hala simsiyahtı. Bunu nasıl aydınlatabilirdi?

İşte "Bütün Dünya" simsiyah olanı aydınlatan bir cevap niteliğindeydi. Ata'ma ne mutlu sizin gibileri yeni nesile bırakabildi. Ama Ata'm sensizlik yıkıyor bizi, ağır tahribe uğradık. "Bütün Dünya" ağır tahribatı biraz olsun hafifletiyor ama...

Sizden beklentilerimiz büyük

ve yükünüz çok ağır. Herşey için sağ olun...

**Mustafa Deniz Sarıkaya,
Sultanhisar, Aydın.**

Merhaba Sayın Gülbüz Evren, "Türkler Hakkında Doğruları Söyleyen Yabancılar da Var" adlı yazınızı okudum ve sizin ricanız üzerine düşüncelerimi size iletmek istedim. Öncelikle sessiz kalmamızın en önemli nedeni bu konuda eğitimsiz bırakılmamızdır. Okullarda öğrenciler tarih dersini sadece sınavda başarılı olmak için öğreniyorlar (!) Üstelik "tarih" bilincinin henüz yerleşmemiş olduğu bir dönemde... Eğitimden sonra gelen suçlu kurum da (satın alınmış) medyadır. Onbeş şehit verdiğimiz şu acı dolu günlerde kaç tane televizyon kanalı bu durumu protesto eden bir yayın yaptı ya da kaç tane gazete bir türban sorunu kadar bu konuya önem verip manşetten haber yaptı? (Gözden kaçırdıklarım varsa kusura bakmayın.)

Terörü yok etmek için, kendimizi ispatlamaya çalıştığımız milletlere bağımlı olduğumuz şu dünyada sizce ne kadar çabalarsak kendimizi doğru ifade edebiliriz? Ayrıca neden başkalarının bizim hakkımızda iyi düşünmelerini isteyelim? Şu anda ülkemizin geleceği konusunda o kadar karamsarım ki içimden geçenleri ifade edecek kelime bulamıyorum.

Son olarak, ben Türk'sem, başkalarının benim ırkım hakkında ne düşündüğü beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Ülkemin gençliği özentilik peşinde koşarken, aka-

demisyenler terörü kınayan bir açıklama yapmazken, ülkem -kimse itiraf etmek istemese de- artık bağımlı konuma düşmüşken neyleyim benim hakkımda iyi düşünen yabancıyı!

Aylin Fet.

"Dost acı söyler" diye bir sözümüz vardır. Ben de "Bütün Dünya"nın dostu olduğum için şimdi size "acı" söyleyeceğim.

Her satırını yararlanarak, büyük bir dikkatle okuduğum "Bütün Dünya"nın Eylül 2007 tarihli sayısında rastladığım bir hata, beni derinden yaraladı.

Yazılarını severek ve birçok yeni bilgi öğrenerek okuduğum Sayın Songül Saydam'ın "Devlet Benim" konulu yazısının başlığında, Fransa Kralı IV. Lui'nin bu sözünün Fransızca'sı yanlış yazılmıştı. Doğru olarak yazılışı "L'etat C'est Moi" olan bu söz, benim güzel "Bütün Dünya"mda, "L'etat C'est Mai" olarak yazılmıştı.

Yazının başlığında bu hatayı görünce önce bunun bir dizgi hatası olduğunu sanmıştım. Fakat yazının içeriğinde de aynı hatanın yinelenildiğini görünce, bunun bir dizgi hatası olmadığını, üzülerek söylüyorum, bilgi hatası olduğunu anladım.

Bu tek harflik hatanın beni çok üzdüğünü bilmenizi istiyorum. Bu beni ilk üzüşünüz. Umarım son üzüşünüz olsun.

Sevgilerimi ve saygılarımı sunarım.

**"Dost" Nevin Gürkan,
Emekli Tarih Öğretmeni,
Kayseri.**

“Büyük Türk milletine, onun bütün emeklerini kısır yapan çorak yol haricinde, kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lazımdır... Bu okuma yazma anahtarı ancak Latin esasından alınan Türk alfabesidir. Basit bir tecrübe, Latin esasında Türk harflerinin Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde, köyde yaşı ilerlemiş Türk evlâtlarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır.”

Türk Harflerinin Kabulü

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun” 1 Kasım 1928'de kabul edildi.

Gazi Mustafa Kemal, kanunun kabulünden önce, 9 Ağustos akşamı İstanbul'da Sarayburnu Parkı'ndaki bir toplantıda Latin harflerine ilişkin konuşmasında halka şöyle sesleniyordu:

“Arkadaşlar, güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, âhenkli, zengin lisanımız, yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir...

“Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir; [onları] her vatandaş, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu, vatanseverlik, milliyetseverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma yazma bilir, yüzde sekseni, doksani bilmez; bu ayıptır. Bundan insan olanların utanması lâzımdır...

“Milletin yüzde doksani okuma yazma bilmiyorsa, hata, Türk'ün seciyesini anlamayarak, kafasını birtakım zincirlerle saranlarındır...”

Gazi, Sarayburnu konuşmasından sonra 23 Ağustos, Tekirdağ'da; 26 Ağustos, Bursa'da; 1 Eylül, Çanakkale'de; 2 Eylül, Gelibolu'da; 15 Eylül, Sinop'ta; 16 Eylül, Samsun'da; 18 Eylül, Amasya'da; 19 Eylül, Tokat ve Sivas'ta; 20 Eylül, Şarkışla ve Kayseri'de Türk harfleriyle ilgili verdiği dersler yanında halkın, özellikle de memur ve öğretmenlerin yeni harflere ilgisini denetliyordu.

21 Eylül'de Ankara'ya dönen Gazi, mutluluğunu ve halkına teşekkürünü şöyle açıklamıştı:

“Türk milletinin, hayırlı olduğuna kanaat getirdiği bu yazı meselesinde bu kadar yüksek şuur (bilinç) ve intikal (anlama, kavrama) ve bilhassa istical göstermekte (sabırsızlanmakta) olduğunu görmek benim için cidden büyük bir saadettir.”

Türk Dili

Orhan Velidedeoğlu

1 Kasım 1928 günü, Başvekil İsmet Paşa'nın önerdiği bu kanunun görüşülmesinden önce Gazi Mustafa Kemal, TBMM'yi açış konuşmasında şöyle der:

“Aziz Arkadaşlarım!

“Herşeyden evvel her inkişafın yapıtaşı olan meseleye temas etmek isterim. Büyük Türk milletine, onun bütün emeklerini kısır yapan çorak yol haricinde, kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lazımdır... Bu okuma yazma anahtarı ancak Latin esasından alınan Türk alfabesidir. Basit bir tecrübe, Latin esasında Türk harflerinin Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde, köyde yaşı ilerlemiş Türk evlâtlarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır. Büyük Millet Meclisi'nin kararıyle Türk harflerinin kat'iyet ve kanuniyet kazanması, bu memleketin yükselme mücadelesinde başlı başına bir geçit olacaktır. Milletler ailesine, münevver yetiştirmiş büyük bir milletin dili olarak girecek olan Türkçeye bu yeni canlılığı kazandıracak olan Üçüncü Büyük Millet Meclisi, yalnız ebedî Türk tarihinde değil, bütün insanlık tarihinde de mümtaz bir sîma kalacaktır...”

İşte o 1928 yılında Adana'da Maarif Emini (Milli Eğitim Müdürü) olarak bulunan, sonraki yıllarda Sinop'tan milletvekili olan (1943-1946) ve o tarihlerde yayımladığı Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatı üzerindeki inceleme ve yapıtlarıyla “edebiyat tarih-

çisi” olarak ünlenen İsmail Habib Sevük (1892-1954), biri 27 Ağustos 1928'de, diğeri, Türk Harfleri Kanunu'nun kabul edildiği 1928 Kasım ayı içinde, o günlerin önemini, duygu yoğunluğunu, heyecanını, coşkulu, gösterişli ve süslü anlatımıyla dile getiren iki konuşma yapar.*

Bugün, yalnız tarihsel değil, birer ibret belgesi niteliğindeki bu konuşmaların –ki Adana'da 27 Ağustos'ta yapılan ilk konuşmanın beş bin kişiyi aşkın bir toplulukça izlendiği not edilmiştir– unutulduğu, belki de unutturulmak istendiği köşesinden, bir ke-re daha, gün ışığına çıkartmak gereğini duyuyorum.

(Konuşma metinlerini aslına bağlı kalarak yazdım. Bugün kullanılmayan bazı sözcüklerin yanına ayrıç içinde anlamlarını, o günkü söylenişleriyle sözlüklerde yer almayan bazı sözcüklerin yanına da köşeli ayrıç içinde açıklamalarını ekledim.)

Yeni Harflerin Kabulü

“Ey ümmî (okuyup yazmadan yoksun) kalan vatandaşlarım; ey okuyup yazmayı öğrenemeyenler, sizlere hitap ediyorum!

“Dünyanın her lisanında ve her edebiyatında cehli karanlığa, ilmi nura benzetirler. Ey karanlığa bakanlar, ve mezara kadar aydınlık ümidine veda edenler; sizlere hitap ediyorum!

“Âmanın (körün) ne olduğunu bilirsiniz; gözlerinin içinde ebedî karanlığa gömülüdür, mezara kadar da öyle gidecektir; mütevekkil (ka-

derine boyun eğmiş), ümitsiz, koyu bir zulmet (karanlık) içinde yaşar. Fakat bir gün, bir mucize, bir füsün (sihir), bir ameliyat onun gözlerini açivermiştir. Oh, ebedî karanlıktan ışığa kavuşur. O âma ne kadar sevinmiştir, değil mi? O sevincin sadeti ne hudutsuzdur, değil mi?

“Ey ümmî vatandaş! İşte sen de şimdi öyle bir mucize önündesin. Sen ki okuma yazmaya ölüme kadar veda etmiştin. Senelerce ve senelerce uğraşarak cehlin karanlığından kurtulmana hiç imkân yoktu. İşte **Gazi**, sana şimdi bu imkânı verdi. Bir iki ay uğraşacaksın; bir iki ay değil, hattâ bir haftalık emekle, işte mezara kadar taşıyacağın o karanlık gitti ve sen de okuyup yazarların gündüzü ve nuru içinde olacaksın.

“Şimdiye kadar biz aydınlıkta, siz karanlıkta, birbirimizi tanımyorduk. Artık o gece, **Gazi**'nin şimşekli parmaklarıyla, siyah bir kefen gibi yırtıldı. Artık siz de, biz de hep gündüz içindeyiz. Geceler işte asıl şimdi gündüz oldu! (Bravo sesleri, alkışlar)

“Ey münevverler (aydın kişiler), ey yeni harfleri okuyup yazarlar! Sizlere sesleniyorum; yeni harfleri bilmeyene nerede rastlarsan; sokakta, kahvede, her yerde, ona bu harfleri öğretmeye mecbursun. Bunu sana yalnız **Gazi** emretmedi, millet de senden bunu istiyor. Bu senin hem hakkın, hem vazifen, hem şerefidir. Biri çıkar da ‘bana zorla mı öğreteceksin’ derse, ‘benim hürriyetim yok mu’ derse... Hayır, ey böyle diyen ve böyle dü-

şünecek olan! Sorarım sana, bu arz üstünde (yeryüzünde) dağlara çıkmış tek başına yaşayan mısın? Sen ki bu milletin ferdisin, milletin muzafferse sen de mağrur, milletin mağlûpsa sen de münhezim (bozguna uğramış); milletin zenginse sen de mürefeh (varlıklı), fakirse sen de bedbaht (mutsuz), milletin müstakilsen (bağımsızsa) sen efendi, milletin esirse sen de kölesin! Hangi hürriyet; işte bin bir bağla milletine bağlısın, bütün mukadderatın (yazgın) milletin mukadderatına perçinlenmiş; hangi hürriyet?..

“İşte yeni harfler bütün millete teammüm edince [*taammüm*: yaygın duruma gelince], bütün millet mes’ut olacak. Millet saadetine kasdedene düşman diyoruz, ona karşı silahlaniyoruz. Sen de öyle düşünmekle bu milletin saadetine kasdetmiş olmuyor musun?

“Ey münevver, milletine savlet eden (saldıran) eli kırmak nasıl vazifense, milletin saadetine kasdedecek o zihniyeti kırmak da öyle vazifendir. Kara hürriyet yok, kendi hodgâmlığını [*bod-kâm*: bencil] milletin bedbahtlığında arayan hürriyet yok. Şimdiye kadar felaketleri yenmek için harpler yaptık; şimdi de saadet harbini yapmaktayız.

“Haydi, ey saadet harbinin mücahitleri; ey yeni harfleri nurdan birer süngü gibi takanlar; haydi, Başkumandan emir verdi, hep bir den ileri!..”

(Şiddetli ve sürekli alkışlar)

Türk harflerinin TBMM’de kabulünü izleyen ilk günlerde yapılan ve sanki Arap harfleriyle konuşuyormuş gibi sunulan; ama onlardan kurtulmanın sevincini yansıtan, çok sanatlı ikinci konuşma:

Eski Harflere Veda Hitabesi

“Çöller ve nebiler (Tanrı buyrugunu bildiren kimseler) diyarından kalkarak bundan tam on asır evvel, başınızda akeller [*Arap erkeklerinin başlarına örttükleri geniş örtünün kaymaması için başa geçirilen ayarlı çember*: agell, sırtınızda meşlahlar [*Arap ileri gelenlerinin giydiği bütün bedeni örten uzun ve kolsuz üstlük*: meşlah], bizim içimize girdiniz. Hem de bir eve bir misafir girer gibi değil, bir mahlûlde bir mâyî erir gibi (eriyiğe karışmış sıvı gibi), bir çiğere bir hava sokulur gibi, bir hüviyeti (kimliği) başka bir hüviyet yapar gibi bütün benliğimize karışarak ve bütün benliğimizi karıştırarak bin sene evvel içimize girdiniz.

“Bu bin sene içinde Türk dehası sana nelerini vermedi ve sen onun nelerini almadın? Hattatlar senin karşına geçti; çatlak kâğıt kalemi sarı (tunç) divitin içindeki siyah mürekkebe batırarak, değirmi minderler üstünde belleri bükük, bir dizi kalkık, tam bin sene boylarını daha ahenkli, kamburlarını daha yumuşak, şekillerini daha mevzun (ölçülü) yapmak için, tam bin sene, gözlerinin nûrunu ve dehalarının ibdamı (yaratıcılığı) döktüler. O kadar ki, sevgilinin endamını o hatlardaki eliflere ve yârin çeşmanını (sevgilinin gözlerini) hatlardaki vavların (Arapların “v” harfi) gözlerine benzetmek adetimiz olmuştu!

“Kadına fitratın (yaratılışın) en dilber şiiri derler. Ressamın fırçası ve heykeltcinin kalemtraş Allahın yarattığı o şiirden bile daha mükemmelini yaratmış! Ah meşlahlı harfler, bin sene evvel geldiniz, Türkün dehasına dediniz ki: o fırçayı at, bu kâğıt kalemi al, o kalemtraşı fırlat, bu tunç diviti önüne koy, o kadını ve o tabiatı bırak, bizi güzelleştir. Ah, bin sene bize bunu yapmayadınız, biz bin sene sanata ve beşeriye (insanlığa) kim bilir ne lâyemut bedialar (ölümsüz güzellikte yapıtlar) verecektik.

“Yalnız beşeriye karşı müftehir olacak (övünülecek) değil, beşeriyeti kendimizle müftehir edecek o eserlerden tam bin sene mahrum kaldık. İşte asıl bu hüsrânın azametine (beklenene ulaşamamanın yarattığı acının büyüklüğüne) ağılıyoruz!..

“Ne malûmmıydı, diyorsunuz; öyle dâhi ressamlar ve heykeltıraşlar yetiştireceğiniz neden belli miydi, demek istiyorsunuz? Yok, bundan, bir başkası şüphe etse bile sizin buna bir zerre şüpheye hakkınız olamaz. Bakınız sizin o eğri büğrü şekillerinizi **Fuzulî** eline aldı, onlardan yaptığı her mısraı titreyen ve titreten birer kalp koydu. O mısralardan mürekkep (oluşturulmuş) her şiire elemenden bir umman derinliği verdi, o çapraşık mısralı şiirler ebediyete hıçkırıyor. **Nefî**, senin şekillerinden dizilmiş mısraları birer miğfer gibi yekdiğerine çarptı. Onun elinde havasız kalmış bir kartal gibi haykırdı! **Nedim**’in elinde ise seni bir billür zemzeme (nağmeli ses, ezgi) ve bir gümüş fuvvara [*fevvar*]’dan

fevvâre: fiskiye] sandık. Zevk-ü tarapla nakışlı şuleler serpen bir “şehrâin” gibi (zevk ve neşe ile süslü pırıltılar saçan gösterişli şenlikler gibi) gözlere nur ve kalplere surur [*sürûr*: sevinç] oldun.

“**M**eş’aleleri yanardağın ağzından tutuşturunuz. Ateşten birer pervaz halinde (uçuşan ateşler gibi) karanlıkları yırtı her meş’ale bir yere koşuyor.

“**Namık Kemal**’in elinde işte bu hale geldiniz. Her mısranız onun ruhunun volkanlarından alevlendi. Ve her mısra bir meş’ale gibi gittiği kalpleri alevlendirdi. **Hâmit**’in eline düşünce de seni bazan homurtulu bir girdibat [*gird-bâd*’dan *gird-i bad*: dönerek esen rüzgar, girdap] gördük, bazan bir ishak (sesi doku-naklı bir kuş) gibi terennümünü (güzel ve tatlı sesini) dinledik. An oldu ki, arşa çakan şimşekler gibi haşmetli, an vardı ki bahçede açılmış çiçekler gibi muattardın (güzel kokuluydun). **Hâşim** ise seni gözle-rin görmeye alışmadığı yeni ziyaretlerle ve elmas traş işlemeli salkımlarla bir âvize gibi parlattı ve onun elinde böyle âvize gibi sallandın!

“Bu millet bunları hem de seninle yaptı. Senin o akelli ve meşlahlı kıyafetini evire çevire, iri kemikli kelimelerimizi senin ince zarflarında eze büze, bazı kelimeleri bir zürafa boynu gibi uzatarak, bazı kelimeleri cendereye konmuş gibi sıkarak, bu millet bu işi bin senedir bin bir emekle yaptı. Seni kendimize intibak ettireceğiz diye bin sene kendi güzel dilimizi inlettik. Bu bin senelik iniltiden ve bu bin bir emekten sonra, sana bir

milletin verebileceği en son kemâli (olgunluğu) verdik. Lâkin ne bilelim, meğer o en son kemâl sana en kat’i zeval (yok olma) imiş!

“Ölüşün, dirilişimiz oluyor. Zaramız fâni (sona erici), kârimiz namütenahidir (sonsuzdur). Âtinin o layetenahiyetine, hâlin bu fâniyeti feda olsun! (Geleceğin o sonsuzluğuna uğruna, bugünkü durumun tükenişi gözden çıkarılsın!) Bunu düşünüşdür ki, bize ölümünü düşündürmüyor. Kalan diri, ıstırapsa [ıstırapsa] kalması neye? Giden ölü, îtilâ ise (yüceltilmiş ise) gitmemesi neye? Ferdin üzüntüsü, ki millete saadettir, o üzüntüden üstün zevk olamaz.

“Cenazeni teşyi ederken (uğurlarken) gözlerde yaş yoksa sebep bu; kalplerimiz sevinçle çarpıyorsa sebep bu, ruhlarımızda matemin rükudetine bedel (durgunluğuna karşılık) hayatîyetin cûş ve huruşu (coşkulu çağlayışı) varsa sebep bu. Yeni hayata atılanların heyecanı, ufuktan ufka sıçrayanların hamlesi, varlıkları adem (yok), ademleri (yoklukları) var edenlerin iradesi; geceleri parçalayarak sabahları açanların, zamanları bir birine çarparak asırları yekdiğerinde çalkayanların, tarihleri yerlere semigün [*ser-nigûn*: baş aşağı, tepetaklak] ederek yerlerden tarihleri yaratanların imanı: Haydi, ey bundan on asır evvel çöller ve nebler diyarından kalkarak, başınızda akeller, sırtınızda meşlahlar içimize giren, bütün benliğimize karışarak bütün benliğimizi karıştıran bin senelik harfler, haydi, ebediyen Allaha ısmarladık!..”•

[*] Taha Toros, *Türk Hatipleri*, Güney Matbaa ve Gazetecilik T.A.O. 1950

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

İlk Dersimiz Türkçe

Saniye
Özden

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanıtlar için 16’ncı sayfamıza bakınız

1. aristokrasi (fransızca) –

- a) Aristoteles’in önerdiği yönetim biçimi b) soyluerki c) krallık ç) hanedanlık

2. oligarşi (fransızca) –

- a) takimerki b) seçkinler yönetimi c) diktatörlük ç) tek kişi yönetimi

3. otokrasi (fransızca) –

- a) kendi kendinin yönetimi b) tek kişi yönetimi c) askeri yönetim ç) padişahlık

4. meritokrasi (fransızca) –

- a) hak edenler yönetimi b) iyilerin yönetimi c) varlıkların yönetimi ç) hünerlilerin yönetimi

5. monarşi (fransızca) –

- a) tek kişi yönetimi b) liyakatli kişi yönetimi c) azınlık yönetimi ç) dinsel yönetim

6. plütokrasi (fransızca) –

- a) mollalar yönetimi b) çoğul yönetim c) güçlülerin yönetimi ç) varlıkların yönetimi

7. demokrasi (fransızca) –

- a) laik yönetim b) cumhuriyet c) çoğunluk yönetimi ç) seçkinler yönetimi

8. teokrasi (fransızca) –

- a) dinsel bakış b) din adamlarının yönetimi c) ruhban sınıf erki ç) dinsel yönetim

9. laiklik (fransızca) –

- a) din karşıtı yönetim b) devlet işlerini dinin etkisi dışında tutmak, laisizm c) dinsizlik ç) dinsel özgürlük

10. cumhuriyet (arapça) –

- a) ulusal egemenlik b) çoğunluk yönetimi c) meşruti yöneyim ç) halk yönetimi

11. sekülerizm (fransızca) –

- a) dünyacılık b) yaşamsallık c) dünyasallık ç) öteki dünya karşıtlığı

12. fundamentalizm (fransızca)

- a) din yanlılığı b) din bağlılığı c) köktendincilik ç) dindarlık

Ölümün Acısıyla Yazdılar

Bu bölümdeki yazılar, tanınmış yazarlarımızın O'nun acısıyla kaleme aldıkları ve 10 Kasım 1938 tarihini izleyen gazetelerde yayımlanan yazılardan derlenmiştir.

Tabutu arkasından, dün, bütün İstanbul'u bir etek gibi çekti götürdü. İki kilometreden fazla uzayan mevkî, ilâhî bir sadelik ve huzur içinde ona yakışır bir vakarla ağır, ağır yürürken yüreklerden için için elem sızıyordu.

Günlerden beri yaş döke döke kurumuş gözlerin kızarmış derinliklerinde millî kederin şüphesiz ifadesi okunuyor ve onu ebedi makamına uğurlayan muzikanın hazin notaları gönüllerin en hassas telelerini titretiyordu.

Gördüm ki, bu adam bizi sade bir millî felaketten kurtarmakla, sade bizi dünyaya tanıtmakla, sade bizi medeniyete ulaştırmakla, sade bize benliğimizi başışlamakla kalmamıştı. Ölümüyle bize acı-

manın, elem duymanın ve bir millî yas ile millî vicdanımızı sızlandırmmanın da ulviyetini göstermiş, hatta tattırmıştı.

Burhan Felek

Gıpta Edilen Yegane Ölü

Ölüm, insanların –marazi haller müstesna– hiç istemedikleri ve daima içtinap ettikleri acı bir şey. Onun için ölüme gıpta edilmez. Lakin ne bahtiyar adammış, ne talihli adam imiş! Büyük adamların başında belki en talihlisi imiş. Çünkü hayatında her tuttuğunda muvaffak oldu, her istediğini yaptı ve iyi yaptı; ve eserini emin ellere bırakarak gözünü yumarken kâinatı ardından ağlattı.

Ne Türk sancağı bir daha bu kadar büyük, bu rütbe şanlı bir cesedi örter, ne dünya bayrakları bir daha bu kadar vakur, bu rütbe asil bir ölümün önüne serilebilir.

O bir kere doğmuştu, bir kere öldü...•

Tan, 20.11.1938

Yeni Türkiye Ankara'da doğdu. Ankara, 1923'ten sonra her gün bir safha daha tekemmül eden manzarası ile, yeni Türkiye'nin bütün ümran ve teknik inkişafını kendinde hulâsa eder: Harabeler içinden fıskıran yepyeni bir şehir; inkırazlar içinden fıskıran yepyeni bir vatan. İnkılâbın bütün mutlak ve mücerred, göze görünmeyen kıymetlerini, mücessem ifadesinde, teker teker müşahadeye imkan verecek tarzda gözönüne koyan Ankara, bize her zaman, Atatürk'ün başında gizli modern ve mâmur bir Türkiye rüyasını ebedi ve açık bir resim halinde göstermiştir: Atatürk'ün tahakkuk ve tecessüm etmiş en güzel rüyasıdır.

Bugün onun cenazesini karşılayan Ankara, gözlerini bir yumsa, on beş sene evvel gırtlığına çıkan bataklığın ve on beş sene evvel gırtlığını kurutan bozkırın nasıl bir harikulâde istihale ile şimdiki modern şehre dönüverdiğini hatırlayacak, sonra da, gözlerini açar aç-

maz, iki vatan, iki devir, iki tarih arasındaki farkı derhal karşısında bulacaktır. Bu mucizeli istihaleyi yapmış insanların başında gelen Atatürk'ün trenden ayaklarıyla değil, başkasının elleriyle ve dimdik değil,

Peyami Safa

Ankara Ve Atatürk

tarihin en kıymetli, fakat en hazin hediyesi halinde, bir tabut içinde indirildiğini görünce, ne kadar ağlasa, döğünse, yırtınsa yeridir.

Fakat Ankara bir şehir halinden bir sembol haline yükselmiş çok var. Ankara artık ne sadece bir şehir, ne sadece bir vilayet, ne de sadece bir merkezdir; bir vatan, bir zafer ve bir inkılâp hulâsasıdır. Atatürk'ün de bir insan halinden bir sembol halinde yükselişi yeni değildir. Atatürk de ne sadece bir insan, ne sadece bir Şef, ne sadece bir kahramandı. Bir millet, kolektif bir şuur, millî bir kudret hulâsasıydı.

Bu iki sembol şimdi tek bir cevher halinde birleşiyor. Bu cevhere Türkiye'nin Baş, Kalbi, Ruhu, ne dersiniz deyiniz, fakat unutmayınız ki, O mezarın içinde değildir, O canlı bir vatan hulâsasıdır ve mezar onun içindedir. •

Cumhuriyet, 21 İkinciteşrin (Kasım) 1938

Gençler:

Bundan yirmi sene önce ben de sizin gibi bugün ağladığınız, çağladığınız gibi dertli, elemli, coşkun ve ateşliydim. Ben de sizin gibi kürsüler üstüne çıkar, en gür sesimle yaslarımı, hicranlarımı haykırırdım. Bundan yirmi sene önce, ben de sizin gibi yumruklarımı göklere kaldırır, karşımdaki genç kalabalığı yüreğimden kopan hıçkırıklı sözler-

Hasan Ali Yücel

Size Gıpta Ediyorum

le coşturur, kükretirdim. Fakat bütün bunlar ne içindi, biliyor musunuz, gençler, biliyor musunuz? Can çekişen vatan içindi, ölen devlet içindi, başsız ve perişan kalan millet içindi.

Gıpta ediyorum size, gençler; siz de bugün haykırıyorsunuz, ağlıyorsunuz; yaşlı ve hicranlısınız; dertli ve elemliyorsunuz. Fakat ne için ve kimin için? Bizim ölümüne ağladığımız vatani kurtaran için, yıkılan devleti yeniden kuran için, başsız ve perişan Türk milletine baş olan kahraman için... O'nun hatırasını anarak, O'nun ölümüne yanarak, O'nun hür yarattığı vatanda, ancak istiklâl havasını içmiş göğüslerinize O'nun sevgisi, O'nun gururu dolarak ağlıyorsunuz. Siz gıpta ediyorum. Doğum tari-

hiniz, İstiklâl mücadelesinin doğumuna rastlıyor.

Size gıpta ediyorum, gençler; kara bayraklarla inkırazı remzedilmiş bir devrin acı, öldürücü zehrini tatmaksızın O'nun açtığı tarihi çağın içinde dünyaya geldiniz. Size gıpta ediyorum.

Sözleriniz beni ağlattı. Gözleriniz beni ağlattı. Ölümüne ağladığınız büyük insan, sizi dinleyenler arasında bulunsaydı, (ah bulunsaydı...) kimbilir, O nasıl coşar, taşar ve bahtiyarlıkların en ilâhîsini nasıl bir heyecan tufanı içinde duyardı. En çok duyan O idi. Öyle duymasaydı siz, bugün böyle her kula nasip olmaz bir asaletle ateş dolu yüreklerinizi bu kadar necip bir boşalışla milletin kalbine dökebilirdiniz mi?

Gençler, size gıpta ediyorum; koskoca Türk milletine, O'nu ağlatmak emniyet ve tesliyet verebilirsiniz. Sizden önceki nesilden olup da Büyük Ata'sından ödev almış bulunanlar, yarın size, ellerindeki vazifeyi teslim ederlerken fanilere vadedilmiş huzur ve gururun en yükseğini hissedecekler.

Size gıpta ediyorum, gençler; on yedi milyona istikbali işaret ve ebedilîği hissettirdiniz. Vatan toprağı üstünde vücuda getirdiğiniz kalabalığın kaynayan, coşan, koyu sathını, aziz Atatürk'ün göklerden yere akseden gölgesi olarak takdis ediyorum. Gençler, size gıpta ediyorum; si-ze gıpta ediyorum gençler!...•

Tan, 19.11.938

A ta'nın naaşı Ankara'da. O'nu, evvelki gün İstanbul, görülmemiş bir teessür ve heyecanla son defa selamlamıştı. Dün de, İzmit'ten itibaren Ankara'ya kadar demiryolu güzergâhındaki yüzlerce kilometrelik Anadolu toprağı, her kanşını ayrı ayrı kurtardığı yerler, onun son geçişi önünde gözyaşları dökerek eğildi. Bugün de Ankara, kendi yarattığı şehir, ona son hürmet ve tazim vazifesini ağlayarak yapacak. Devlet merkezinin Devlet Şefi'ne son selamında, yalnız

Abidin Daver

Huzurunda Dünyanın Eğildiği Adam

Ankara'nın değil, bütün Türkiye'nin ve bütün dünyanın selam ve hürmeti mündemiç bulunacaktır. Bugün, Ankara'da bu Büyük Türk'ün naaşı önünde eğilen bütün medeniyettir, bütün insanlıktır. Çünkü bu Büyük Türk, aynı zamanda büyük insandır ve medeniyetin en büyük hâdimlerinden biridir.

İhtiyar dünya, nice büyük fatihler, cihangirler gördü; fakat bunların birçoğu, kan selleri üstünde yükseldiler, maddeten yükseldikçe manen alçalanları çoktur. Bütün dünyaya tahakküm etmek hırsları, onların dehalarını, medeniyeti yiyen bir dev haline getirdi. Halk adamı olarak işe başladılar, fakat zafer onları sarhoş etti; demokrat iken despot, halk ço-

cuğu iken halkı hor görüp imparator oldular. Kendileri için can veren halkın kemikleri üstünde kurdukları saltanatı halkı ezmek için kullandılar. İnsan olduklarını unutarak insanlığı çiğnediler. Cihangir olarak ülkeler fethettiler; fakat medeniyetin kalbini fethedemeden bu dünyadan göçtüler. Atatürk, bu çeşit büyük adamlardan olmadı. O, Türk yurdunu kurtardıktan sonra kılıcını kınına koydu. Vatani parçalanmak tehlikesi varken bir harb ilâhı olan bu Büyük Türk, memleketini ve milletin istiklâlini kurtarıncaya hemen bir sulh perisi oldu. Kendisine inanan ve gösterdiği yolda can veren halk kütlelerini, yeni maceralar peşinde koşturmadı, öldürtmedi. Halk çocuğu olduğunu asla unutmadı. Bunu unutmadığı için de, hep halk içinde ve halk için çalıştı. Kendini daha fazla yükseltmek için, arasında yaşadığı halkı yükseltti. O başbuğluktan tacıdarlığa inmedi, fakat halkın baştacı oldu. O, kurtardığı memleketi, tarihte çok görüldüğü gibi, tekrar batırmadı; milleti ben kurtardım; hayatını bana borçludur, ne istersem yaparım, diye düşünmedi. Bir hastayı ölümünden kurtaran doktorun nasıl o adamı öldürmeye hakkı yoksa, bilâkis daha sağlam yaşatmak, nasıl vazifesi ise, O da, öyle yaptı; milletin nabzını elinden bırakmadı ve kendi ölürken onu, güzel, sağlam, kuvvetli ve ebed-payidar olarak bıraktı. İnsanlığa, medeniyete hizmet ettiği içindir ki bugün Ankara'da tabutu önünde bütün insanlık ve medeniyet hürmetle eğiliyor ve matemini tutuyor. •

*Cumhuriyet,
21 İkinciteşrin (Kasım) 1938*

Gözlerimi yanan meşalelere daldırdım. Bunlar uzanmış kollarımız ki, avuçlarına tutuşan gönüllerimizi atmışız, alev alev yanıyor. Alev alev yanan gönüllerimize gözlerimi daldırdım. Ne ilâhî bir yanırları var! Bunlar, öyle alevler ki, kendilerini pervanelere değil, hıçkırıklara tavaf ettiriyor ve bu hıçkırıklar bitmiyor. Bir kapıdan girip bir kapıdan çıkanların her biri bu kubbeye bin yeni hıçkırık katıyor. Bu kubbe altında hava kalmamıştır, hıçkırık teneffüs ediyoruz.

Kırk sekiz saatten beri uykusuzum. Bu mihrabın öyle bir cazibesi var ki, ayrılınmıyor. Ancak dizlerimin dermanı kesilince iç salonlardan birine giriyor, bir kanapeye ilişip Saray'ın çakıllı yollarını dolduranlara bakarak biraz dinleniyor tekrar oraya dönüyorum ve ne zaman oraya dönsem değişmeyen iki şey görüyorum:

Tabut beş adam.

Halk akın akın geçiyor, ordunun en temiz çelikten saygısını sunan bilekler değişiyor, polisler değişiyor, fakat yanan altı meşalesi ile bu tabut ve bu siyah elbiseli beş adam değişmiyor. Topuklarını askerce birleştirmişler, tabanlarından parkeye yapıştırılmışlar gibi, dondurulmuşları gibi kimildamadan oradadırlar.

Bunlar beş adamdır ki, yaşadığı devirde yaşamış, ölmeyi bile

herkesin bir nimet saydığı büyüğün yanında, onunla bir çatı altında yirmi yıl bulunmuş olmak gibi eşsiz bir sadeti tatmışlardır:

Gece yarısından bir saat sonra, saygı seli dinince, nöbet değiştiren generallerin ardından, onların da, can evlerinden vurulmuş gibi yorgun adımlarla iç salonlara geçtiklerini gördüm. Onları konuşurmadan, Kılıç Ali'den birkaç hatıra, Mehmet'ten son günlere ait birkaç not almadan yahut onların konuştuklarını duyup kaydetmeden bu tarihi geceleri dilsizlikten kurtarmaya imkan mı vardı? Dolmabahçe'nin bir labirenti andıran bomboş dar koridorlarını dolaşarak son tarih kongresinin toplandığı büyük salona gelince, generaller paltolarını giyip veda ettiler, sayırlar Başyaver Celâl'in odasına girdiler.

Bir an gözlerim generallerden birine, Selimiye kumandanı genç Osman Tufan'ın levent endamına takıldı. Onun bir gün evvel bu sarayda öğle yemeğinde söylediği şu sözleri tekrar duyar gibi oldum.

Nizamettin Nazif

Dolmabahçe'de Son Gece

"Tabutu generaller taşıyacak dedikleri zaman Ata'nın bir seyahat esnasında bana okuttuğu bir şiiri hatırladım:

'Çekmez küre'nin sırtı bu tabutu cesimi...'

"Bu böyledir de, be hey Atam, ya benim sırtım bu tabutu nasıl taşır?"

Sonra Başyaver'in odasına doğrudum. Dolmabahçe Sarayı'nın bu odasına, salona iki kapısı olan bir koridordan geçilir ve yanında nöbetçi yavere mahsus bir başka küçük oda vardır.

Kapısı açıktı. İçeriye baktım. Yaver Şükrü bir büyük rütbeli subayla konuşuyor ve bir koltukta sayırlar Cevat Abbas gözlerini meçhul bir köşeye daldırılmış düşünüyor. Hafif hafif sesler gelen Başyaver odasına girdiğim zaman bana büyük bir nezaketle yer gösterdiler.

Burada adli tıp uzmanlarından Doktor Hayrullah da vardı. Bir dakika sonra odaya Profesör Neşet Ömer girdi ve Doktor Hayrullah, bana yarıda kalmış bir sözü tamamliyormuş zannını veren bir tavırla:

"O gazete, bu haberi nasıl uydurabilmiş?" dedi. "Atatürk'ün son günlerde sağ elini oynatmadığı iddiası sadece ayıp ve yalandır. Ne demek? Felç mi gelmiş sağ eline ki, bu el oynatılamamış."

Başyaver Celâl mağmum bir sesle onu teyit etti:

"Ben pazartesi günü akşamı yanına girdiğim zaman, kapının önünde durmuştum. Kolunu uzattı, işaret etti, yatağa yaklaştım. Sonra salı akşamı, Hasan Rıza odaya girmişti..."

Profesör Neşet Ömer sözünü kesti:

"Ben de oradaydım."

"Evet... Siz de orada idiniz..."

Hasan Rıza, 'Buz vereyim mi efendim?' dediği zaman cevabı: 'Evet veriniz,' olmuştu ve Hasan Rıza buz verdikten sonra, 'İyi geliyor mu efendim?' derken, kolunu yine oynatmış ve 'Pek iyi,' demişti, çok iyi dikkat ettim."

Doktor Hayrullah, pek muztarip bir sesle:

"Bu tarihi hadisenin bir tarihi noktası unutulmamalıdır. O üç çocuk gibi hastabakıcı dünyada bulunmaz."

Profesör Neşet ilave etti:

"Evet... Mehmet, Rıdvan ve Binbir'in yaptığını, bir hastabakıcı yapamaz. Zira buna insan takati yetmez. Bu üç çocuk onun başı ucundan dokuz ayda bir defa ayrılmamışlardır. Uyumadılar, yemek yemediler ve baktılar."

Kılıç Ali derin derin içini çekti: "Nur içinde yatsın..."

Odada bir an bir sükût oldu. Bundan istifade ederek bir merakımı tatmin etmek istedim.

Adli tıp uzmanı Hayrullah'a sordum:

"Fethimeyit yapıldı mı?"

Hepsi hayretle yüzüme baktılar. Doktor böyle bir suale muhatap olmaktan azap duyduğunu ihsas eder bir sesle mukabele etti:

"Fethimeyit mi? Böyle bir şey düşünmedik bile."

Başyaver:

"Dünyanın en selahiyettar tıp uzmanları tarafından o kadar dikkatle muayene edilmmişti ki..." dedi. "Bilinmeyen tarafı kalmamıştı. Fethimeyit neyi öğretecekti?"

Fikrimi şöyle izah ettim:

“Geçenlerde Romanya Kraliçesi öldü, kalbini çıkardılar, bey-nini çıkardılar. Şimdi, kalbi çok sevdiği sarayının bir köşesinde ve beyni müzededir.

“Pilsudski'ye de böyle yaptılar... Sonra naaş tahnit edildiğine göre...”

Profesör Hayrullah, çok insanı bir saygı içindeydi. Gözlerini daldırarak:

“Bu haber doğru değil...” dedi. “Naaş tahnit edilmedi. Biz, buradaki bütün tabipler Ata'nın kalbini ve beynini saklamak cihetini aklımıza bile getirmedi.”

Kılıç Ali, dalgın dalgın: “Kalbi çarpıyor...” diye söylen-di, “İşte içerde. Beynine gelince eseri meydanda.”

Profesör Hayrullah devam etti: “Bu cesedi profane etmek olurdu. Böyle bir şeye cüret edemezdik. Hatta profane etmekten, kudsiyetini ihlal etmekten çekindik, bütün arzumuzu rağmen öp-medik bile.”

Bunun üzerine diğer bir tarihi noktayı tesbit etmek istedim. Profesör Neşet Ömer'den şu sualime cevap vermesini rica ettim:

“Hastalık ne zaman deklare oldu?”

Profesör sualimi cevapsız bırakmadı. Büyük bir nezaketle:

“Son Bursa seyahatinden ve Yalova'ya gelmezden önce.”

“Bursa'da iken Atatürk rahatsız mıydı?”

“Maalesef... Evet.”

Bu kısa cevap ile içim burkulu-verdi. Zira o seyahatinde Atatürk'ün yanbaşıdaydım. Günlerce gece yarısına kadar devlet iş-leri ile uğraşıyıştı. Bursa Belediye-

si'nin balosunda, ne neşeli kahkahaları, ne dinç bir yürüyüşü vardı. Saatlerce dansetmişti, saatlerce şarkı söylemişti.

“Bu hastalık tedavi edilebilir mi?”

“Maalesef hayır.”

“Bu hastalığa karşı bir bünye-nin azami ne kadar tahammül-ü olabilir?”

“Nihayet bir yıl; fakat böylesi milyonda birdir.”

“Atatürk ne kadar tahammül edebildi.”

“On bir ay.”

Adlî tıp üstadı, hem bir hakim vakariyle, hem bir tabip selahiye-tiyle bu sözleri tasdik etti:

“Kendilerine tıbbın bütün imkanları ile, azami surette itina edilmiştir. Bundan ötesine tıbbın aczi müsellemdir.”

O da gene bir kısa sükûta gö-müldü. Dışardan çakılları çiğneyen ayakların sesi geliyor, arı kovanı uğultusu ile halk geçiyor, durmadan, bitmeden geçiyordu şimdi hepimiz sözleşmiş gibi bu seslere kulak vermiştik. Birden Kılıç Ali elini dizine vurarak doğruldu:

“Son dakikası görülecek şey-di...” dedi. “Kumanda eder gibi öldü. Dalgındı, birdenbire gözleri açıldı. Gözbebekleri ışıladı, tıpkı cephe-deki gibi, bir emir vermek ister gibi dudakları kımlıdadı. Fakat bir şey söylemedi ve son nefesini verdi. Tam bir Şef, bir Başkumandan gibi...”

Susamıştım, bir bardak su aramak için koridora çıktım. Hademe yoktu. Salona geçtim kimse yok. koskoca salonlar bomboş.

Nöbetçi sivil memurların oturdukları odaya doğru yürüdüm birden Mehmet'le karşılaştım. Ata-

türk'ün yatağı yanından dokuz ay ayrılmayan Mehmet, Bursa'daki balo gecesi coşmuş, yanına gelmiş.

“Nasıl?” demişti “Var mı bizimki gibi bir başka Şef? Hangisi bu derece halkın içindedir? Elini uzat, omuzuna dokun. Yanbaşında işte...”

Ve yerden göğe kadar haklıydı. Bu saf memleket çocuğunun o sözleri kadar o anda ve her zaman hakikat olan ne vardı?

Susadığımı unuttuverdim. Bir kenara çekildik, Ata'nın son dokuz ayından bana şu sahneyi anlattı:

“On beşinci yıl şenlikleri yapılırken çok takatsizdi. Dışardan patlatılan maytap seslerini işitti:

‘Bu ne Mehmet?’ dedi. Ben sustum. Rıdvan cevap verdi:

‘Gök gürliyor galiba Atam’ diyecek oldu. Güldü:

‘Çocuk mu kandırıyorsun?’ dedi ‘maytap yakılıyor, şenlik var...’

Yüzünde nuranî bir hal vardı. Bu sırada Saray'ın önüne bir vapur gelmiş, İstiklâl Marşı çalmıştı, bir iki saniye kadar gözlerini kapadı, dinledi, sonra gülümseyerek gözlerini açtı:

‘Seviniyorlar...’ dedi. ‘Sevincekler tabii. Sevinmekte haklıdır-lar. On beş yıl Cumhuriyet... Bu sevinilecek neticedir.’”

Sonra cebinden çıkardığı bir resmi göstererek:

“Bu...” dedi, “En son elbiseli resmidir. Savarona'da ben çektim. Bunu aldığım zaman... Çok rahatsızdı. Doktorlar asgari kuvvet sarfetmesine dikkat ediyorlardı. Ecnebi doktorların geldikleri günler-deydi. Bir koltuğa oturmuş, gözle-rini denize daldırmıştı. Öyle ma-sum, öyle içli bir hali vardı ki, bana çok dokundu. Atatürk'ün bu

samimi anını tesbit etmek hevesiy-le hemen makineme sarıldım ve resmi aldım.”

Ona sordum:

“En son ne zaman gazete okudu?”

“Salı günü.”

“Siz mi okurdunuz? Kendisi mi okurdu?”

“Hayır. Bizzat kendisi alır, göz gezdirirdi.”

Ve birdenbire benim devamlı tecessüsüne isyan etti:

“Yoksa siz yanlış mı düşünü-yorsunuz? O son dakikasına kadar hafızasını ve zekasını muhafaza etti, okudu. On beşinci yıl için yazdırdığı nutkunu tashih etti. Ölümünden bir gün evveline kadar günde iki defa muntazam tıraş oldu. Titizliğinden, tertemizliğinden zerre kaybetmedi. Zira Atatürk bir an nefesine itimadına kaybetmedi. Ölümü hiç hatırına getirmede. İyi-leseceğim, iyi olacağım demekte ısrar etti durdu.”

Gece yarısından sonra saat üç. Geniş mermer merdivenlerden bahçe-ye iniyorum. Şimdi ayak sesleri dinmiş, kapılar kapanmıştır. Lambaları yanan odalardan birinde Üstündağ, başını iki eli arasına almış düşünüyor. Emniyet direktörü Salih Kılıç telefonla konuşuyor. Başyaverin odasından da benden başka ayrılan olmamış galiba.

Sırtımı kamçılayan rüzgarla itile itile merasim kapısından geçiyorum. Şehir öyle bir sessizliğe gömülmüş ki Beşiktaş caddesinin çınarlarından düşen yapraklar, uçurumlara devri-len kayalar gibi gümbürdüyor. •

Tan, 20.11.1938

Büyük bir dağın etekleri altında bulunanlar, tabiatın bu yüce şaheserini olanca ihtişamı ile nasıl seyredebilirler? Görebilecekleri ancak bir iki çayır, bir iki koruluk, dere, çiçekler, yemişler, kuzular ve çobanlardır.

Atatürk'e dair yazı yazanlar, onu bütün unsurları ile kavrayamamakta, bunun için mazurdurlar. Sadece bir kısmını, bir parçasını anlatabiliyorlar. Kimbilir, asırların ortasına çekilip uzaktan bakarak, onu olduğu gibi, bütün hututıyla tasvir edebilecek dâhi müellifler belki sonradan zuhur eder.

O azametli mevcudun şu mütevazı köşemde hayranlıkla seyrettiğim bir hususiyeti de, isminin tam müsemması oluşudur: Gazayı başarmış, memleketi ıstıfa ettirmiş, kemalini buldurmuş, milletin babası olmuştur.

Tarihin diğer büyük kumandanları, inkılâpçıları, ıslahatçıları, onunla mukayese edilince, çocuk bücürlüğünde, beceriksizliğinde kalıyorlar. Öyle çocuklar ki, cemiyetin şu veya bu parçasına merak sarmışlardır; bir saat mekanizmasını kuralar gibi mevcut, kurulu bir şeyi bozmuşlar; harabe haline getirmişlerdir; yahut en başarılıları, olsa olsa, parçaladıklarını temizleyip yerine takabilenler, cemiyetteki bir kısım işlemeyi dü-

zeltebilenler ki, bunlar da bahtiyar ve nadir ıslahatçılardır.

Büyük kumandanların "her zaferi bir harabe, bir medfendir." Büyük inkılâpçılardan hangisi "Bozduğundan daha iyisini yapabildi!" diye sarahatle, icma-ı ümmetle gösterilebilir?

Bozduğunun yerine, hiçbir unsuru ziyan etmeksizin, yeni unsurlar yaratıp ilave etmek şartı ile, yepyeni, tamamen, mükemmel, her teferruatı cami ve alâhğı münazaünfih olmayan eserler yaratmış biri varsa, o da Atatürk'tür.

Tekmil muhitini eczasına ayırmış, öğrenmiş; kiminin nerede, nasıl ve hangi anda daha iyi kullanılacağını kestirmiş ve hiçbir zerreyi ziyan etmeden, hiçbir kuvveti aleyhine çevirmeden, her mevcudu, hatta eski düşmanlarını, hatta muhali, hatta muzırı faydalı yapmış, şaheserini kurmuştur.

Bu evsafı da onun benzeri yoktur. •

Akşam, 16 Teşrinisani (Kasım) 1938

Vâ-Nû

Ondaki Kullanma Kudreti

Meşruiyetini tarihten alan Gazi, ne bir peygamber ne de bir deccaldır. O içimizden biridir. O yozlaşmadan çağdaşlaşmayı özümsemiş bir dehadır. Barışın dostu, savaşın kartahdır. O, bizim herşeyimizdir. Rubun şad olsun Atatürk'üm...

10 Kasımlar

Anıların el feneriyle delâletlerin ve ihanetlerin girdaplarını aydınlatmanın heyecanı içinde Gazi'yi anıyoruz. İki Mustafa Kemal'den fani olanı yüce Allah'ın huzurunda ebedi ıstiratgâhındadır. Fikirlerin, ideallerin ve bağımsızlıkların Mustafa Kemal'i aydınlık ufukları işaret ediyor.

Kaç 10 Kasım geçti? Gözyaşlarımızdan kaç deniz oluştu?

Türk'ün unutulmuş meziyetlerinin geleceğin yüksek uygarlık ufkundan bir güneş gibi parlayacağını müjdeleyen Gazi'nin manevi huzurundayım. Elemim, umudun iç içe yarınlara koşuyor.

Bir süreden beridir bir teslimiyetçi politikadır gidiyor. Gazi'li günlerden eser yok... Ne ulusal duygularımız yaşıyor ne de ulusal kimliğimiz... "Ne mutlu Türk'üm diyene" adeta eskimiş bir moda oldu.

Yanmış ve yıkılmış bir impara-

torluğun külleri arasında yükselen devletimiz, ulus devlet, üniter devlet ve laik devlettir.

Ancak Türk tarihinin ve Türk kültürünün üzerinde kurulan cumhuriyet bugün de tehditler altındadır. Ulus devlet özelliği bir

yandan Avrupa Birliği, diğer yandan Ortadoğu projesi içinde eritilmekte olup küreselleşmenin sonucu olarak da ulus devlet olamayacağı savları yinelenmektedir.

Devletin, ulusun, bireyin ve aklın bağımsızlığını gerçekleştirmek Atatürk'ün idealidir. Kendi ayakları üzerinde, başı dik bir devlet...

Türklük bilincini özümsemiş bir ulus...

Ve hurafelerden, önyargılardan temizlenmiş olup tut-saklığın her çeşidini reddetmiş bireyle bilimin dostu bir akıl Gazi'nin hedefleridir.

Uygarlık Avrupalısı olmayı AB'ye teslimiyet olarak yorumlama anlayışı ulusal onuru tahrir etmiştir.

Yaşamdan Gözlemler

**Ali Naili
Erdem**

Şimdi bu 10 Kasım'da da öfke-lerimiz, şikayetlerimiz var.

Yüce İslam dininin siya-sallaşması yanında fede-ratif devlet modellerine özenme tutkusu ulusal varlığımızı tehdit ediyor. Tanrı'yı insana, insanı Tanrı'ya yaklaştıran ekmel din olan İslam'ı oy pazarla-rında kullanma cüreti düşmanla-rın ağzını sulandırıyor.

Ve tüm bu olumsuzlukların üs-tünde terör belası artan bir hızla sürüyor. Ne yazık ki, ulusal kimlik olgusunu ön plana alan ve bu-nun gereği olarak da cumhuriyetin çatısı altında yaşayan grupların tü-münü Türklük şemsiyesi altında toplama ve bütünleştirme becerisi Türkiyelilik olgusuyla yıpratılıyor.

Tarihsel bir gerçektir ki, ulusal benliğini kaybeden uluslar tarihin sayfalarından silinirler.

Hâlâ uyanılmayacak mıdır? Ve büyüyen tehlike hâlâ görül-meyecek midir?

Kökü geçmişte olan geleceği çağdaş boyutlara ulaştırmak bu toprakların üzerinde yaşayanla-rın görevidir.

Buhranlardan kurtulmanın yolu

olan Atatürk metodolijisidir ki, an-lamı bilim, deney ve akıl çizgileri içinde olaylara çözüm getirmektir. Çünkü O, bugün de bir çaredir. O saygın bir devlet olmamızın güç kaynağıdır yine...

Dünler içinde olduğu gibi bu-gün de ihanetler vardır. Daha kü-çük, daha güçsüz bir Türkiye sev-dasıyla yatıp kalkanlar eksik de-ğildir. Ancak parçalanmış, bölün-müş bir Türkiye özlemiyle satıl-mış olanların varlığına karşı aklın ve imanın birlikteliğinde bağımsız ve zengin bir yurt var olmaya de-vam edecektir.

“Servetim ve iftiharım Türk yaratılmaktır” diyen Gazi'nin devrimlerine karşın Türkiye'yi kendi kimliğimin dışında olan yerlere taşımaya hiç kimsenin gücü yetmeyecektir.

Sözde Atatürkçü geçinenlerle, tarihin mezarlığında yaşayanlar bilmelidirler ki:

Meşruiyetini tarihten alan Gazi, ne bir peygamber ne de bir deccal-dir. O içimizden biridir. O yozlaş-madan çağdaşlaşmayı özümsemiş bir dehadır. Barışın dostu, savaşın kartalıdır. O, bizim herşeyimizdir. Ruhun şad olsun Atatürk'üm... •

Genç kız iş yerinde sevgilisine mektup yazıyordu. Arkasın-dan müdürünün gizlice mektubu okumakta olduğunu ayırdına vardı ve mektubunu yazmayı şöyle sürdürdü:

“Sevgilim, bizim meraklı müdürümüz bu yazdıklarımı okuma-saydı, sana daha da özel konularımızdan söz etmek isterdim...”

Genç kız bu tümceyi yazar yazmaz, arkasından müdür öfkeyle karşı çıktı:

“Asla doğru değil bu...” dedi. “Beni baksız yere suçluyorsunuz...”

Sonra da kızgın kızgın söylendi:

“Yazdıklarınızı okuduğumu da nereden çıkarıyorsunuz, böyle?” •

Bu yazı Millet Dergisi'nin Kasım 1947 tarihli sayısından alınmıştır.

Reşid Galib'in Çek Hâdisesi

•Millet Dergisi - Bütün Dünya•

Atatürk, bütün menfi iddi-acıların aksine son derece münakaşayı sever ve kar-şısında itiraz ve hattâ is-yan edenleri bile hoş görürdü.

Haklı olsun olmasın, bir kimse ona samimî olarak inandığı bir mevzuda itiraz ederse fevkalâde memnun olur, büyük sükûnetle münakaşayı kabul ederdi. Şahsen kızdığı mevzularda bile ekseriya muhatabını sonuna kadar taham-mülle dinler, fikrini açıkça söyle-mesine müsaade ederdi.

Yalnız, inkılâp aleyhinde söz söylenmesine ve demagoji yapıl-masına müsaade etmezdi.

Serbest Fırka hâdiselerinden

sonra İstanbul'a geldiği zaman en küçük teşekküllerin genç şeflerini kabul etmiş ve onların her türlü fi-kir ve tenkitlerini büyük bir dik-katle dinlemiş olduğunu hatırla-yanlar pek çoktur.

Hattâ, genç bir nahiye parti re-isinin kendisine:

“Efendim, Halk Partisi bir par-ti değildir. Böyle parti olmaz” de-diği zaman etrafta uyanan büyük tepkiye karşı:

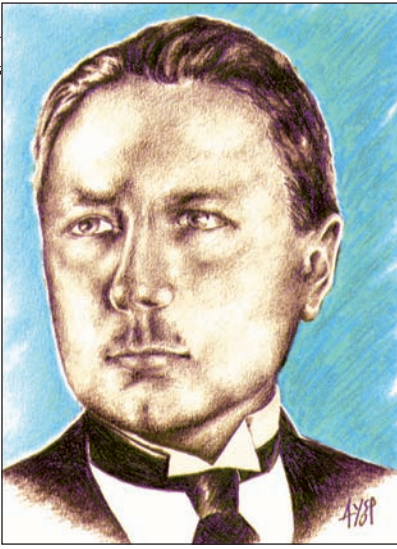
“Bu gencin söyledikleri hepi-miz için ders doludur” cevabını verdiği de meşhurdur.

Bu yazımızı, bu havanın ışı-ğında okumalarını okuyucuları-mızdan rica ederim.

Atatürk İstanbul'da idi. Her vakit ve her vesile ile halkın arasında ve halkla beraber dolaşmaktan zevk alan büyük adam etrafındaki mütead zevatla beraber Beyoğlu'na çıkmıştı. Bu sıralarda da Beyoğlu'nda yeni bir müessese açılmıştı. Adı da Türkuvaz'dı. Bu kelime, Atatürk'te güzel intibalar uyandırmıştı. Türkuvaz kelimesi firenk dilinde Türk mavisi, boncuk mavisi, gök mavisi diye çeşitli Türkçe adları olan bir rengin adıydı. Atatürk'e verilen izahat arasında Türkuvaz kelimesinin yeşim taşı rengi olduğu da söylenmişti.

Otomobiller, Türkuvaz'ın önünde durdular. İçeri girildi, halk şiddetle Atatürk'ü alkışladı. Ona bir mevki hazırlanmak istendi. O, herkesin arasında bir yeri seçti. Müessesenin orta yaşlı sahibesi geldi. Hürmetlerini sundu. Ata kendisinden izahat aldı. Sonra da böyle bir lokal geliştirmek ve yaşatmak için tavsiyelerde bulundu. Müessesenin sahibesi bütün bunları yapmak için lâzım gelen paraya mâlik olmadığını söyledi. O vakit:

“Ne kadar lâzımdır?” diye sordu. Kadın mübhem bir rakam söyledi. Atatürk çekini istedi. Açtı ve kadının söylediği rakamı ya-

Dr. Reşit Galib

zarak imza etti. Çeki kopardı. Tam bu sırada birisi elini uzattı. Bu zat Reşit Galib'ti. Atatürk'e eğildi:

“Bu parayı vermemelisiniz, efendim” dedi.

Genç doktorun bu kat'i sözü karşısında Atatürk'ün gözlerinde şimşekler çaktı.

Ve Reşit Galib:

“Bu para yerine masruf olmu-
yor, sanırım” diye ilâve etti:

Atatürk:

“Nereye istersem oraya sarf ederim, benim param değil mi?” dedi.

Reşit Galib sadece:

“Milletin parasıdır, size emanettir” dedi.

Herkes büyük bir fırtınanın kopacağını bekliyordu. Fakat hayretler içinde Atatürk'ün çeki yırttığını ve kalkıp saraya döndüğünü gördüler.

Birkaç akşam sonra idi. Sarayda sofra kurulmuştu.

Maarif Vekili Es'ad Bey de oradaydı. Mevzu maarif meselelerimizdi. Atatürk, herkese fikrini sormaya hazırlanıyordu. Reşit Galib söz aldı maarif gidişini gayet terbiyeli fakat şiddetli bir dille tenkit ederek Es'ad Bey'i itham etti. Rahmetli Es'ad Bey fevkalâde centilmen bir adamdı. Bu tenkitlerden çok üzülmüştü. Bunu gören Atatürk:

“Yok Reşit Galib Bey” dedi, “Ben kendi soframda hocamın (çünkü Es'ad Bey Ata'nın hocası-)

Atatürk, 2 Aralık 1930'da “Türkuvaz”da yemek yiyor.

Yanında Ruşen Eşref Bey, arkasında ise

“Türkuvaz”ın garsonları ve Madam Vera bulunmaktadır.

dı) bu kadar üzülmelerini istemem” dedi. O vakit Reşit Galib:

“Beni mâzur görünüz. Vakıa burası saraydır. Fakat sultan sarayı değil, millet sarayıdır. Sofranızdaki zât da sizin hocanızdır. Fakat sultanın hocası değildir. Sizi sultan yerine koymadığım için serbestçe konuştum” dedi.

Atatürk, fena halde üzüldü.

“Sus...” dedi.

Reşit Galib:

“Millet ve memleket meseleleri konuşulurken susamam...” cevabını verdi.

Atatürk bütün bütün kızdı:

“Kalk sofradan” diye bağırdı.

Reşit Galib yerinden kalkmadı.

O vakit Ata:

“Sen kalkmazsan ben kalkarım” dedi.

Havlusunu topladı ve sofra-

dan kalktı. Bütün sofrada oturanlar ayağa kalktılar. Herkes sofrayı terke hazırlanıyordu. Atatürk geri döndü:

“Size ne oluyor? Oturun oturduğunuz yerde...” emrini verdi. Ve salonu terk edip gitti. Ortalığı derin bir korku ve ağır bir hava kapladı. Herkes susmuş ve ne yapacağını düşünmeye başlamıştı.

Biraz sonra Ata'nın yaveri içeri girdi:

“Gazi Hazretleri emrediyorlar. Kendileri olmadığı halde sofraya devam edilecektir ve kimse yerini terk etmeyecektir.”

Reşit Galib ertesi sabah Ankara'ya döndü. Onun ebedî nikbetini bekleyenler birkaç ay sonra Maarif Vekili olduğunu öğrendiler. •

Mustafa Kemal Atatürk'ün "Fani Vücudu"nun Aramızdan Ayrılışını Belgeleyen Rapor

YERİNE
RİYASETİCÜMHUR
ÜNÜMİ KATİPLİĞİ

Reisi cumhur Atatürk'ün
umumi hallerindeki vefatı,
dün gece saat 24 de mesir
edilen tebligden sonra her an
artarak bu gün, 10 İkinci
Şeyrin 1938 perşembe Salıvahi
Saat dokuzun bes geçe Büyük
Şefimiz derins Koma içinde
terki hayat etmişlerdir.

10. İkinci Şeyrin 1938

Ş. Akil Muhlis Öğün

Nika Ş. Karaman

Ş. H. B. K.

D. K. K. B. K.

Ş. H. K. B.

Ş. N. Ö. M. Ö. M.

Ş. H. K. B.

Ş. H. K. B.

Ş. H. K. B.

Ş. H. K. B.

Atatürk'ün Kimliği

• Cemal Kutay - Millet Dergisi* •

Laik: Atatürk laikti. Kurduğu Cumhuriyetin vasıflarından birisini de laiklik teşkil ediyordu. Din ve dünya işlerini birbirinden ayırmasını dinsizlik şeklinde anlayanlar çoktu. Fakat, şahsen, mevzuu olduğum bir hatırayı burada nakletmek isterim.

Halkevinin büyük salonunda bana iltifat ettiği bir akşamdı. Hazır bulunanlardan biri:

-Efendim namaz da kılar, dedi. İyiniyetli olmayanlar bu sözün sarfında beni gözden düşürmenin hedef tutulduğunu sanabilirlerdi. Ben bile bundan endişe ettim.

Atatürk:

-Doğru mu? dedi.

Rahmetli Necip Ali atıldı:

-Doğrudur, paşam dedi. Ben namaz kıldığını gördüm. Hem namaz kılarken kendini kaybeder, sapsarı olur. Ama onun namazı da kendisine mahsustur. Aklına estiği zaman kılar. Bu ibadeti de bir nevi sanattır.

Atatürk gene bana döndü:

-Niçin namaz kılıyorsun? dedi.

Cevap vermek mecburiyetinde idim:

-Namaz kıldığım zaman bir huzur duyarım. Bu huzura muhtaç olduğça da namaz kılarım, dedim.

Atatürk sadece:

-Haklısın dedi.

Bu sözü ne tonda söylediğini tasavvur edemeyeceğim. Yalnız biraz evvel beni namaz kıyor diye bahis mevzuu eden zatın mosmor olduğunu hâlâ hatırlıyorum.

İnkılâpçı: Atatürk'ün en büyük vasfı inkılâpçılıktır:

"Duran düşer", O'nun bir atasözüdür. Kendisine, tasarladığı inkılâpları ne zamana kadar ikmal edebileceğini soran bir yabancı gazeteciye şu beyanatta bulunmuştu:

-İnkılâplar bir insanın ömrüne sığmaz. Bazan, milletin ömrü bile buna yetmez. Türk milleti gibi tarihi tarihle başlayan bir milletin inkılâpçılık vasfı ebedidir. Ben ancak kendi ömrüme sığanları başaracağım. Muakiblerim zamanlarının gerektirdiği devrimleri başaracaktır. Ve böylece sürüp gidecektir.

Bizzat tashih etmek lütfünde bulunduğu bir piyesin üzerinde

iyiye, doğruya, güzele doğru, cümlesine bir de “daima yeniye doğru” kelimelerini eklemişti. Kendilerine veznin bozulması ihtimalini söylediğim zaman:

-Zarar yok vezin bozulsun, fakat venilik iştiyakı kalsın. Bu da bir yenilik olur.

C e v a b ı n ı vermişlerdi.

Milliyetçi: Bugün Türk milleti bir defa daha Ebedi Atasının ayrılık yılına katlanıyor. O vefakâr insanın Türk milletinden beklediği vefa kendisine milli armağanımızdır.

Cumhuriyetin onuncu yıldönümünü kutlama hazırlıkları yapıyordu. Bir sıra vezizeler hazırlanmıştı. Bunlardan birinde:

“Atatürk bizim en büyüğümüz, en bütünümüzdür.” yazılı idi. Vezizelerin listesi kendisine sunulduğu vakit, O şöyle bir tashihi yaptı:

“Atatürk, bizden biridir. Atatürk Türklüğü ile iftihar ederdi. Ve:

-Büyük Türk milletinin bir ferdi,
-Büyük Türk milletinin naçiz bir uzvu,

Tabirleri kendi hakkında en gururla kullandığı cümlelerdi.

“Ne Mutlu Türküm diyene!” vezizesi onun her gün tekrarladığımız Ata sözüdür.

Buna rağmen Atatürk asla racist değildi. Daha inkılâbın başlangıç günlerinde “Papa Eftim”i Türk ortodoks kilisesinin Anka-

ra’daki reisi saydığı zamandan beri, cins ve din farkı olmaksızın Türkiye’de yaşayan herkesi Türk sayar ve bunun haricindeki her türlü tefsiri reddederdi:

-Taassub ve yobazlık bizimle beraber bu toprağın mahsulü olan yurd kardeşlerimizi başka mezhep ve dinlerin

salikleri oldukları için senelerce ve senelerce kendimizden ayrı saydırılmıştır. Hatalı telkinler yüzünden onlarda da sanki başka bir milletin ferdi imişler gibi yanlış bir intiba uyanmıştır. Bu kanaatla iki taraflı mücadele etmelidir. Bir taraftan yanlış olarak “azınlık” dediğimiz vatandaşlarımız, Türk dilinin ve Türk kültürünün kendi malları olduğunu hissetmelidirler. Diğer taraftan da biz onlara bu yolda, rehber olmayız. Bu sözleri, Atatürk’ün “milliyet” ölçülerini anlatan dikkate şayan cümlelerle doludur.

Rahmetli Reşit Galib’in bir çalışması üzerindeki el yazılı tasahhurlerinde şu cümleler de çok şayanı dikkattir:

“Türk soyu istila yolile ve diğer yollarla münasebete girdiği kavimler ve soylarla geniş ölçüde kadın alış veriş yapmıştır. Bu alış veriş bir anda soyu bozmuş gibi görünür. Fakat, Türk milletinin asırlar boyunca soyca dejenere olmamasında geniş muhit değiştirmeler, seyahatler, harpleri de büyük rol oynamıştır.

Muhit, tesalup milletleri daima dejenere etmiştir. Amerikan milleti gibi, Türk soyunun başka soylarla bu şekilde karışmasını iyi karşılamak lazımdır. Soyculuk kötü, yanlış ve geri bir zihniyettir.

Şu halde Atatürk’ün anladığı “milliyetçi” zihniyet en ileri manada bir milliyetçiliktir.

İnsan: Atatürk’ün en büyük hususiyeti insanlığıdır. “İnsan” olabilmenin zevkini tadan ve yaşayabilen bu büyük adamın Mark Twain nişanı hikayesini burada yad etmek isterim. Bilindiği gibi Amerika’nın hüner dehası olan Mark Twain bütün Anglosakson milletlerinin neşe ve insanlık sembolü halini almıştır. Onun ölümünden sonra da adına bir cemiyet kurulmuştur. Bu cemiyetin insanlığa ümit ve neşe getiren büyük adamlara mahsus bir madalyası da vardır.

Atanın son yıllarında bir cemiyet Atatürk’e, Mark Twain nişanını tavsiye etmek istemişti. Gönderilen mektupta:

“Bütün bir gamlı millete iyi günleri ve gülmeyi öğreten büyük klavuz.”

tabiriyle hitap ediliyordu. Atatürk bu madalyayı memnurlukla kabul etmişti.

Öldüğü zaman Ruzvelt’in, büyük Amerika devlet adamının söylediği şu cümlelerini hatırlamamız ne kadar yerinde olur:

“Atatürk sultanların saraylarına varis olabiliirdi. Orada dilediği gibi harem kurar ve dilediği gibi keyif sürebilirdi. Halbuki, o umumi gazinolarda halkın arasında halkla beraber eğlenmeği tercih ediyordu.”

Böylelikle bütün milletine yaşama rehberi olmağı istemişti. Ben onun plajlardaki resimlerini gördüğüm zaman heves ettim. İlk fırsatta, Hudson’daki plajlara giderek resimlerimi aldardım ve gazetelere verdim.”

Ruzvelt’in şu meşhur sözü herkesçe malumdur:

“Ne yazık ki, onun büyük şahsını yakından görmek fırsatını ebediyen kaybettim. Cumhurbaşkanlığı sürem biter bitmez Türkiye’ye kadar gitmek ve kendisini görmek istiyordum.”•

*Millet Dergisi, Kasım 1947

Yayın Genel Yönetmenin notu: Yazıldığı dönemde kullanılan yazı biçimi ve dilini aynen nakletmek amacıyla yazıda ki biçim ve sözcükler özellikle değiştirilmemiştir.

Neşeli bir toplantının oldukça ilerlemiş bir saatinde bir vatanş, “A be Paşam” diye söze başladı. “Ne vakittir merak ederiz; Millî Mücadele’nin sonuna doğru, ‘Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir, ileri!’ emrini vermiştiniz. Aradan bunca zaman geçti. Ordulara son ya da ikinci hedefi göstermediniz. Akdeniz ilk hedef olduğuna göre, ikinci hedef neresidir?”

Atatürk kendisine teklifsizce “A be Paşam” deyişinden Rumelili olduğu anlaşılan bu vatanş dikkatle ve yumuşak bir gülümsemeyle baktıktan sonra, masadaki kadehini alarak kaldırdı:

“A be hemşerim” dedi. “Hele şimdilik ilk hedefin şerefine içelim...”•

Bu toprakların sonuncu evrensel kabramanı, son debası, idam fermanıyla birlikte bu ülkenin kulluk şansını da yırttı ve tarihin matematik akışını değiştirdi. Elliye yolda yaptığı ömrünün yapıtını, kendisi gibi cesur olacağını umduğu gençlere emanet etti. “Gençliğe Hitabe”si, Atatürk’ün gerçek vasiyetidir. Bu vasiyet, az sayıda yüceye, çok sayıda cüceyi yenebileceği cesareti aşılamaktadır. Yücelik cesaret ister, cücelik esaret. Kafaların tutsak alınabilmesi için önce, yüreklerdeki cesareti unutturmak gerekir. Atatürk’ün Türk gençliğine seslenişini, işte bu cesaretimizi her zaman diri tutabilmemiz için okuduk, öğrendik, özümstedik, bugüne değin okul çağlarımızda...

Esaret ve Cesaret

•Yazı İşleri Bölümü - Bütün Dünya•

Isa’dan önce 502 yılında Roma, Kral II. Porsenna’nın komutasındaki Etrüsk orduları tarafından ablukaya alınmıştı. Kentin tüm yolları tutulmuş, buğday bulunmaz olmuştu.

Roma halkı açtı. Gaius Mucius adlı genç patrisyen (toprak sahibi), tarihinde böyle bir kuşatma görmemiş olan kentin, Etrüskler tarafından kuşatılıp, aşağılanmasını onuruna yediremiyordu. Duyduğu utançtan kurtulabilmek için kendisini yok etmeye karar verdi. Senatoya gitti, senatörlerden izin istedi:

“Tanrılar’ın yardımıyla soylu bir amaca hizmet etmek için Tiber Nehri’ni geçeceğim” dedi. “Kentten çıkıyorum; fakat

bunu firar ediyorum sanmayın.”

Senatörlerin izin vermesinden sonra Gaius Mucius, pelerininin altına bir hançer gizledi ve düşman saflarına sızdı. Etrüsk karargâhına vardığında, komutan Porsenna ve başyaverinin yan yana oturmakta olduklarını gördü. Askerlerin ay-lıklarını dağıtıyorlardı.

Gaius Mucius, hangisinin Porsenna olduğunu bilemediği için hançerini rastgele salladı ve... Hançeri, komutan yerine başyaverine rastgeldi, onu öldürdü.

Kıskıvrak yakalanıp Porsenna’nın önüne getirildiğinde, Gaius Mucius’un yüzünde korku değil, karşısındakini ürküten bir görünüm vardı.

“Ben bir Romalı’yım!” dedi Porsenna’ya. “Seni öldürmek istiyordum; fakat tanıyamadım, başyaverini öldürdüm. Seni öldürmek için gösterdiğim cesareti, şimdi kendim ölmek için göstermeye hazırım. Acıda ve savaşta cesaret, bir Roma erdemidir. Sana kin besleyen bir ben değilim. Ardımda aynı yolu izleyecek onurlu birçok Romalı var. Her an bir hançer, karargâhının ortasında göğsüne inecektir. Roma gençliği sana savaş açtı Porsenna! Ardına ordularını alamayacağın, ordularının gücüyle yapamayacağın, teke tek bir savaş olacak bu... Sen ve bir Roma genci arasında geçecek bir dövüş olacak bu!”

Genç Romalı’nın cesareti ve onuru, komutanı hem ürkütmüş hem de öfkelenmişti.

Romalı gençlerin kendisine karşı hazırladıkları komployu tüm ayrıntılarıyla anlatmasını emretti ve bir tehditte bulundu:

“Eğer bu komployu açıklamazsan” dedi. “Seni, bir ateş çemberinin ortasına aldırır, yavaş yavaş yakıtırım...”

Savaş divanının ortasında, Tanrılar’a tütsü yakmak için kullanılan kutsal bir ocak vardı. Gaius Mucius sağ kolunu kutsal ocağa ateşin içine daldırdı ve yüzünde en küçük bir acı yansıması olmaksızın komutana bir cesaret ve onur dersi verdi:

“İyi bak ve iyi öğren, Porsenna” dedi. “Onur söz konusu olduğunda, beden acı tanımaz...” Ateşten çekmediği kolunun bir odun gibi yanmasına karşın önünde ki-

pırdamadan duran Romalı gencin irade gücü, Etrüsk kralını sarımsı-tı. Adamlarına, onu ocaktan uzaklaştırmalarını emretti.

“Seni özgür bırakıyorum, onurlu Romalı genç” dedi. “Benden çok, kendi canını yaktın. Eğer benim askerim olsaydın, onurunu ve cesaretini hem överdim hem de bunlarla kendim övünürdüm. Seni savaş yasalalarıyla cezalandırmayacağım. İşkence görmeyeceksin. Seni bağışlıyorum, Roma’ya dönebilirsiniz.”

Genç Romalı, kralın bu cömertliğini karşılıksız bırakmadı:

“Madem onura ve cesarete saygın var, o halde benden tehditle alamadığını, iyilikle öğreneceksin” dedi. “Roma gençliğinin seçkin neferleri biz, üç yüz patrisyeniz. İçlerinde en şanslı ben çıktım. Seni öldürmek görevini ilk ben üstlendim. Ardımdan tek tek ötekiler gelecek. Seni öldürmeyi başaramayan olursa, sırayı onun arkasındaki patrisyen alacak. Sıradaki hiçbir arkadaşımız, kendinden öncekinin başarısızlığından etkilenmeyecek. Seni öldürmeyi başarmıyaca kadar, bu görevi biz Roma gençleri şerefle üstleneceğiz.”

Gaius Mucius’un onuru ve cesareti karşısında Roma’ya ve Romalılara üstün bir saygı duyan Kral Porsenna, bu saygısı nedeniyle savaştan vazgeçti, Roma’ya elçiler gönderdi ve... Romalılar’a barış önerisinde bulundu.

Gaius Mucius ise, sağ kolu olmadığı için Roma’da, “Scaevola”, yani “Solak”, takma adıyla anıldı.

16 Mayıs 1919 günü, İsmail

Hakkı Efendi'nin kaptanlığında İstanbul'dan Karadeniz'e açılan Bandırma Vapurunda 76 kişi vardı. 22 kurmay subay, 25 er ve erbaş, 8 müşavir ve katip, 21 mürettebatla 76 genç adamdılar.

Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıktığında, ardından 54 genç yürek geliyordu. Önden gelenlerle birlikte, 300 etmiyorlardı, henüz; ama dört yıl sonra, yüzbinleri bulacaktı sayıları...

Bu toprakların sonuncu evrensel kahramanı, son dehası, idam fermanıyla birlikte bu ülkenin kulluk şansını da yırttı ve tarihin matematik akışını değiştirdi.

Elliyedi yılda yaptığı ömrünün yapıtını, kendisi gibi cesur olacağını umduğu gençlere emanet etti. "Gençliğe Hitabe"si, Atatürk'ün gerçek vasiyetidir.

Bu vasiyet, az sayıda yüceye, çok sayıda cüceyi yenebileceği cesareti aşılacaktır. Yücelik cesaret ister, cücelik esaret. Kafaların tutsak alınabilmesi için önce, yüreklerdeki cesareti unutturmak gerekir.

Atatürk'ün Türk gençliğine seslenişini, işte bu cesaretimizi her zaman diri tutabilmemiz için okuduk, öğrendik, özümstedik, bugüne değin okul çağlarımızda... •

Atatürk'ün Türk Gençliğine Hitabesi

Ey Türk Gençliği!

Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk Cumburiyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegane temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazine mabrum etmek isteyecek, dabili ve harici, bedbahların olacaktır. Bir gün, istiklal ve Cumburiyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkan ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkan ve şerait, çok namüsaait bir mahiyette tezabür edebilir. İstiklal ve Cumburiyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet, dalalet ve batta bıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakru zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evladı!

İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklal ve Cumburiyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Ankara, 20 Ekim 1927

Hacı Feyyaz, Mustafa Kemal dediğinde önce kısa süren bir sessizliğe bürünür, sonra sesi titreyerek, "Mustafa Kemal Paşa'yı bize Allah gönderdi. O, milletin önüne düşmeseydi kim bilir ne olurduk oğul" der, cebinden mendilini çıkarıp, benden gizlemeye çalıştığı gözyaşlarını silerdi.

Mustafa Kemal Atatürk'ü Hacı Feyyaz'dan Öğrendim (1)

İlk kez bu denli sinirlenmiş görüyordum dedem Hacı Feyyaz'ı... Yüzü kıpkırmızı olmuş bağıryordu:

"Sen kimsin be adam! Sen kim oluyorsun da Mustafa Kemal Paşa'yı din düşmanı ilan ediyorsun! Sen nasıl bir din adamısın? Nankör, mübarek cuma günü söyleyecek söz mü kalmadı?"

Vakit namazlarını evde kılan Hacı Feyyaz, cuma namazları için, Erzurum-Horasan-Kars tren yolunun kenarında, üçgen olarak tanımlanan bölgedeki camiye giderdi. Dedem, namazdan sonra çarşıya uğrar, Ankara'dan gelen torunlarına, yani bana ve kız kardeşlerime Iğdır Ovası'nın yeni ürünü olan meyvelerden alırdı.

İlkokul yıllarında, benim için yaz tatili, Horasan'a gitmek, dayılarım, teyzelerim, kuzenlerim, yengelerim, anneannem ve sevgili Hacı dedemle birlikte olmaktı. Aras Nehri'nde, Nihat dayımdan yüzmeyi ve balık tutmayı, Ebubekir, Mümtaz ve Latif dayılarımdan at binmeyi öğrenmek, Ali Rıza dayımla Pasinler'deki (Hasankale)

kaplıcalara ya da Erzurum'a gitmeye gitmek, Mukaddes teyzem ve yengelerimi tandır ekmeği lavaş, yoğurt ve peynir yaparken izlemek ise, tatilimin öteki özellikleriydi. Ama dedemin dizlerinin dibinde seferberlik yıllarını, Ruslar'a nasıl tutsak düştüğünü, Ermeni çetelerinin yaptığı katliamları, yokluğu, kıtlığı, açlığı ve

tanımlanması zor fedakârlıklar sonucu kazanılan Ulusal Kurtuluş Savaşını dinlemenin yeri bir başkaydı.

Hacı Feyyaz, Kazım Karabekir Paşa'yı anlatırken heyecanlanır, Mustafa Kemal dediğinde ise, önce kısa süren bir sessizliğe bürünür, sonra sesi titreyerek, "Mustafa Kemal Paşa'yı bize Allah gönderdi. O, milletin önüne düşmeseydi kim bilir ne olurduk oğul"

der, cebinden mendilini çıkarıp, benden gizlemeye çalıştığı gözyaşlarını silerdi.

Yalnızca bu gözyaşları bile, dedemin büyük önder Atatürk'e olan sevgi ve saygısının kanıtıydı. Hacı Feyyaz'ın bulunduğu yerde Mustafa Kemal'e kötü bir söz etmek kimsenin haddine değildi.

Evrensel Bakış Açısı

**Gürbüz
Evren**

Caminin Yozgat'tan gelen yeni hocası, 30 Ağustos Zafer Bayramı'na rastlayan cuma günü, Atatürk'ü eleştirerek başladığı vaazında, kimseden ses çıkmadığını görünce, hakaretlere, iftiralara yönelmiş, bu duruma çok üzülen dedem, yüreğine çöken ağırlıkla ibadetini tamamlayıp, kendini dışarı zor atmıştı. Hacı Feyyaz, hocanın daha önce de, Çanakkale Zaferi'ne ilişkin Cuma Hutbesi'nde, "Zaferin, Mustafa Kemal diye bir subay sayesinde kazanıldığı öğretiliyor. Bu yalandır. Bu savaşı evliyalar kazandırmıştır" demesine de çok içerlemişti.

Caminin kapısında beklediği genç hocaya, "Bak hoca efendi, dinimiz nankörlüğü ve yalanı büyük günah sayar. Mustafa Kemal olmasaydı, buraları Ermenistan olur, sen de hocalık yapacak bu camiye bulamazdın. Dinimizin güzelliklerini anlatmak varken, iftira etmek, yalan söylemek, nankörlük yapmak niye? demiş, Yozgatlı hoca ise, "Bizi, o din düşmanı değil, milletin inancı kurtardı" yanıtını vermişti.

Maddi durumu çok iyi olan dedem, büyük küçük, yerli yabancı herkese gösterdiği saygının yanısıra cömertliğiyle de tanınıyordu. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın kış günlerinde, ekmeğin karneye bağlandığı, yiyecek bir lokmanın zor bulunduğu o dönemde, ambarrındaki unu, buğdayı, kilerindeki yiyeceği, açlığı ve yokluğu yaşayanlarla paylaştığı için yalnızca Horasan'da değil, tüm bölgede seviliş sayılan Hacı dedem, hocanın yanıtı karşısında açmış ağzını yummuş gözünü, adamı adeta doğdu-

ğuna pişman etmişti. Çevreden yetişenlerin güçlükle sakinleştirdiği Hacı Feyyaz, müftüyü de yanına alarak, el öpüp, özür dilemeye gelen hocayı, "Nankörlük ve yalan, Allah'ı da gücendirir kulu da" diyerek, hiçbir zaman affetmedi.

Evin önünde, yeşillikler içindeki bostanın yanından akan su boyunca sıralanan kavak ağaçlarının altında oturmayı seven dedem, minderine bağdaş kurmuş, karşı tepelerin eteklerinden geçen Aras Nehri'nin üzerindeki kemerli eski köprüye bakıyordu. Sessizce minder bir ucuna oturdum. Elini başıma koydu, saçlarımı okşadı.

"Dede, Atatürk'ü neden çok seviyorsun?"

Geriye doğru yaslandı, derin bir iç çektikten sonra, "Söyle bakalım balam, okulda Mustafa Kemal'i size nasıl öğretiyorlar?"

Hemen ayağa kalktım, "Atam Atam, sen kalk ben yatam..." diye ezberimdekileri sıralıyordum ki, ses tonu biraz sertleşen Hacı Feyyaz, "Dur balam, bunları sayma bana, bu sözlerin ne anlamı var ki? Başka neler öğretiyorlar?" dedi.

Bu kez ciddi bir tavır takınarak, "Saat dokuzu beş geçse, Atam Dolmabahçe'de gözlerini kapamış, bütün dünya ağlamış..." diye devam ediyordum ki, Hacı Feyyaz daha da sert bir ses tonuyla, "Yeter oğul yeter, Mustafa Kemal böyle öğretilmez" dedi.

İşte tam bu sırada önümüzdeki bostanın içinden, mısırların arasında gizlenerek geçmekte olan büyük ezemin (teyze) oğlu Mehmet'i gören dedem, "Mehmet, gel buraya... Sen söyle balam, okulda Mustafa Kemal'i na-

sıl öğretiyorlar?" diye seslendi.

Hacı Feyyaz'ın sesini duyan her torun gibi Mehmet de bir solukta geldi. Tahtaya kalkmış öğrenciler gibi hazırola geçen eze oğlu Mehmet, "Küçük yaşta babasını kaybeden Mustafa, yaz tatillerinde dayısının tarlasında kızkardeşi Makbule ile kargaları kovarmış... Matematik öğretmeni, derslerdeki başarısı nedeniyle Mustafa'ya Kemal adını da vermiş..." diye sayıp dökerken dedem dayanamadı, çok üzgün bir yüz ifadesiyle, "Olmaz balam olmaz, Mustafa Kemal'i böyle öğrenemezsiniz" dedi.

Hacı dedemin torunlarına tek bir tokat bile attığını görmedim. Ama sinirlendiğini anlayan bir torun da asla orada durmazdı. Mehmet, azar işiteceğini sanmış olacak ki, tüm hızıyla harman yapılan çaylırlara doğru koştu gitti.

Bir süre torununun arkasından bakan Hacı Feyyaz, yanındaki testiden biraz su içtikten sonra bana döndü, "Beni iyi dinle balam, anlatacaklarımı hiç ama hiç unutma. Yeri gelince başkalarına da anlat ki, onlar da unutmasın" dedi. "Mustafa Kemal Paşa bu milleti öylesine derin ve karanlık bir kuyunun içinden çekip aldı ki, o günleri yaşamayanlar ne kadar anlatırsak anlatalım bunu tam olarak anlayamaz."

Dedem, insanların, Ermeni çetelerinin yaptığı katliamların etkisiyle, varını yoğunu kağına, at arabasına yükleyip kaçabildikleri kadar uzağa gittikleri günlere döndü. Gidemeyenler için o dönemin korku içinde başlarına gelecekleri bekledikleri günler olduğunu, sonra Kazım Karabekir Pa-

şa'nın ordusunun, Erzincan'dan başlayarak Ermeni ordusunu önüne katıp, her köyü, kasabayı kurtararak Horasan'a gelmesinin yarattığı sevinci anlattı.

Hacı Feyyaz'a göre, Kazım Karabekir'in kazandığı bu zafere karşın, uzun yıllar Rus işgalini görmüş, Ermeni çetelerinin katliamlarını yaşamış insanlar için buralarda kalmak kolay değildi.

Anlattıklarını ilgiyle dinlediğimi gören Hacı Feyyaz yavaşça yerinden doğruldu, Sarıkamış'a doğru döndü ve elini o yöne uzatarak, "Rusya'da ihtilal olmuş, Rus askerlerinin çoğu gitmişti. Havanın hâlâ soğuk olduğu mart ayının ortalarında, Ermeni ve onlarla kalmış Rus askerlerinin Sarıkamış'a doğru kaçtıklarını gördüğümüzde sevinçten uçacak gibi olmuştuk" dedi.

"Ama Ermeni askerleri ve çetelerinin yanı başımızdaki Sarıkamış'ta olduğunu bilerek yaşamak bizi tedirgin ediyordu. Ya geri gelirlerse korkusunu da kafamızdan atamıyorduk."

Horasan ve çevre köylerde kalan az sayıdaki insanın, yaşanan işgal ve katliamlar yüzünden ne yapacağını bilmez bir halde yollara düştüğünü anlatan dedem, bu belirsizliklerle dolu günlerde Mustafa Kemal Paşa adının kulaktan kulağa yayıldığını, herkesin, beklenen kurtarıcıyı Allah'ın nihayet gönderdiğine inanmaya başladığını, bugünlerdeki düşüncenin, "Kazım Karabekir Paşa Doğu'yu kurtardı, Mustafa Kemal de tüm memleketi kurtaracak" yönünde geliştiğini söyledi.

Hacı Feyyaz işaret parmağını Aras Nehri'nin karşı kıyısındaki Kırık Köyü'ne çevirdi, köyü gösterek, "Bir gün kırık yolundaki tarlada çalışırken, arkadaşım Yetim Samet nefes nefese yanıma geldi, 'Feyyaz, hadi kalk Erzurum'a gidelim. Mustafa Kemal Paşa geliyormuş' dedi.

Yaşadığımız o karanlık günlerde Mustafa Kemal adı bizim için ışıktan da öteye bir güneş demektir. Hemen anama koştum, elini öptüm, izin istedim. 'Git oğul, git de gör o yiğit paşayı, sonra gel bizlere de anlat' deyince, hiç vakit kaybetmeden yola çıktık."

Horasan-Erzurum arasındaki mesafe 80 km.'dir. Feyyaz ve arkadaşları Yetim Samet, Acem Ali ve Veli Baba Köyü'nden Kürt Halit, birkaç günlük yürüyüşün ardından temmuz ayının ortalarında Erzurum'a ulaşırlar.

"Erzurum'da daha ilk günümüzdü. Çifte Minareler tarafında bir kalabalık toplanmıştı. 'Paşalar geliyor' dediler. Subayların çoğunlukta olduğu bir grup bize doğru yürüyordu. Grup ilerledikçe kalabalık yanlıyor, hem yol veriyorlar hem de 'Yaşa Mustafa Kemal Paşa' diye bağırıyorlardı. Paşa bana iyice yaklaşmıştı ki, askerler yoldan çekilmemi söyledi. Sanki donmuş kalmıştım. Bir yere kıpırdayamıyordum. Paşanın gök mavisi gözlerine bakmak mümkün değildi. Mihriban bibimin (halamın) gözleri de aynı renkteydi. Bibimin gözlerine de bakamazdım.

"Ama paşanın bakışları adeta insanın içini delip geçiyor, sanki karanlıkları aydınlatıyordu. İşte o

an anladım ki, dualarımız kabul olmuş, Allah memleketimizin kurtarcısını göndermişti."

"Bırakın o delikanlı kalsın" diye askerlere seslenen Mustafa Kemal sordu:

"Adın nedir senin evladım?"

"Mustafa oğlu Feyyaz, Paşa'm"

Elini omzuma koydu, "Erzurumlu musun?"

"Seni görmek için Horasan'dan geldik."

"Demek Horasan'da benim gelişim konuşuluyor. Peki, ne için geldiğimi biliyor musunuz?"

"Memleketi kurtarmak için toplantılar yapıyormuşsun, ordu kuracakmışın Paşa'm."

Mustafa Kemal'in yüzüne bir gülümseme yayıldı ve yanağını okşayıp sordu:

"Çocuk, ailen var mı senin?"

"Annem ve dört bacım var. Hepsi yoluma bakar Paşa'm."

"Bak evladım, daha işin başındayız; ama Allah'ın izniyle ordu-muzu kuracağız ve hep birlikte memleketimizi kurtaracağız. Hazır olun, size de çok iş düşecek. Çağıracağımız an, nerede olursanız olun, koşup gelin."

Paşa sözlerini bitirdikten sonra Feyyaz'ın sırtını sıvazlar ve yanındakilerle uzaklaşıp gider. Dedem bir süre orada öylece kalakalır. Daha sonra bir elinden Yetim Samet, bir elinden de Acem Ali tutar, "Hadi Feyyaz gidelim" derler.

Dedem kendini toparlayıp, "Bakın dadaşlar, Mustafa Kemal Paşa nereye çağırırsa ben oraya giderim" diyecektir.●

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

Abdürrahim Tuncak Anlatıyor

Mustafa Kemal Atatürk'ün annesi tarafından, Mustafa Kemal Atatürk'ün evinde büyütülen, yetiştirilen, öğrenimi Mustafa Kemal Atatürk'ün istediği doğrultuda ve koşullarda özel olarak yaptırılan Abdürrahim Tuncak, Mustafa Kemal ve ailesinin Akaretler ve Şişli'deki evlerinde, daha sonra Çankaya Köşkü'nde ve İzmir'de onla birlikte olduğu yıllardaki gözlemlerini ve anılarını, yalnızca Mete Akyol'a anlatmıştı. Abdürrahim Tuncak'la tanışması olayını "yaşamsal talihim" olarak niteleyen ve onun, Mustafa Kemal'le ilgili olarak anlattığı anıların bir bölümünü olsun yayımlama izni alabilmesini "mesleksel ödülüm" diyerek övünçle tanımlayan Mete Akyol, bu anıları şimdi "Bütün Dünya" okurlarıyla paylaşıyor. Abdürrahim Tuncak'ın anılarının satırlarında olduğu denli, satır aralarında da yakın tarihimizin bugüne değin kaleme alınmamış birçok gerçeğiyle karşılaşacaksınız.

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Abdurrahim Tuncak

Anlatıyor - 11

Mustafa Kemal Paşa Evleniyor ve...

Latife Hanım Ankara'ya Gidiyor, Abdurrahim İzmir'de Kalıyor...

Salih Bozok, Mustafa Kemal Paşa'nın bir "çay ziyafeti" görünümündeki nikah törenini anılarında şöyle anlatıyor:

"Mustafa Kemal Paşa, annesinin kabri başından ayrıldıktan sonra, hep beraber, Muammer Bey'in Göztepe'deki köşküne geldik. Onu karşılayanlar arasında bulunanlardan bazılarını, bir gün sonra Muammer Bey'in köşkünde vereceği çay ziyafetine bizzat kendi davet etti.

"Muammer Bey'e de, İzmir kadısını davet etmesini söyledi.

"Görünüşte bir çay ziyafeti olan bu toplantı, gerçekte bir nikah töreninden başka bir şey değildi. Fakat Mustafa Kemal Paşa o güne kadar bunu, yakınlarından başka kimseye söylememişti."

Salih Bozok'un anılarından aldığımız bu bölümden sonra aynı olayı ve devamını şimdi de Abdurrahim Tuncak'tan dinliyoruz:

"Muammer Bey'in köşkünde 'çay ziyafeti' verileceği gün Mustafa Kemal Paşa, özel bir otomobille beni Karşıyaka'daki köşkten aldırması, Göztepe'deki köşke getirtmişti.

"Muammer Bey'in köşküne sabah getirildim. Evde olağanüstü bir durum olduğu kolaylıkla anlaşılıyordu.

Akşama doğru Mustafa Kemal Paşa arkadaşlarıyla birlikte eve geldi. İzmir kadısı da gelince, bu olağanüstü durumun ne olduğu artık belli olmuştu.

Mustafa Kemal Paşa evleniyordu. Ve şu anda da nikahı kıyılıyordu.

İzmir kadısının kıydığı nikahta Fevzi Çakmak Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın tanıklığını yapıyor-

Benim Gazetecilik Günlerim

Mete Akyol

Mustafa Kemal Paşa, 29 Ocak 1923'te İzmir'de evlendiği Latife Hanım'ın ailesiyle... (Soldan sağa) Baldız Rukiye Hanım, Mustafa Kemal Paşa, kayınvalide Advîye Hanım, baldız Veciye Hanım, kayınpeder Uşşakizâde Muammer Bey ve Latife Hanım...

du. Latife Hanım'ın tanıklığını ise, İzmir Valisi Abdülhalik Renda Bey yapıyordu.

"Eski yöntemle kıyılan bu nikahta, gelin hanıma parasal bir değer biçilmesi gerekiyordu.

"Evlenen çiftin birbirinden ayrılması durumunda bu değer, damat tarafından, geleneğe göre, 'gelin'e ödenmesi gerekiyordu. Boşanma durumunda kadının, bir çeşit parasal güvencesini oluşturan bu 'değer biçme' geleneğine uyularak, Latife Hanım'a da bir değer biçildi.

"Latife Hanım'a biçilen bu 'değer', 40 gram gümüştü.

"Mütevazı bir çay ziyafetiyle yapılan nikah töreninden bir gün sonra, Mustafa Kemal Paşa, Latife Hanım'la köşkten ayrıldı. Önce kısa bir gezi yapacaklar, sonra da Ankara'ya döneceklerdi.

"Köşkten ayrılmadan önce,

Mustafa Kemal Paşa, beni çağırdı. Yanında kayınpederi Muammer Bey de vardı.

"Abdurrahim, seni Muammer Beyefendi'ye emanet ediyorum' dedi. 'Kendileri senin her ihtiyacını karşılayacaklar. Okuluna İzmir'de devam edersin, yaz tatillerinde de Ankara'ya bana gelersin.'

"Beni yanaklarımdan öptü ve gitti.

"O günden sonra tam iki yıl süreyle, Göztepe'de, Muammer Bey'in köşkünde kaldım. Yedi ve sekizinci sınıfları, İzmir'de okudum. Yaz tatillerinde ise Ankara'ya gidiyor, Çankaya Köşkü'nde kalıyordum.

"Latife Hanım beni çok sevmişti. Mustafa Kemal Paşa'nın zaman zaman bana şakadan takılmaları karşısında Latife Hanım,

benim yanımda yer alır, benim savunuculuğumu yapardı.

“Z übeyde Hanım, yıllardır kendine hizmet eden Ayşe Abla'ya gelinlik çeyizi için 100 altın lira ayırmıştı ve bu hususu da vasiyetnamesinde belirtmişti.

“Ayşe Abla, meclisteki bir katile evlendirildikten sonra, Mustafa Kemal Paşa köşkte bir gün bana şakadan takıldı:

“‘Annem vasiyetnamesinde Ayşe'ye gelinlik çeyizi olarak 100 altın lira bırakmıştı. Ayşe de bu parayla evlendi’ dedi ve gülmeye başladı:

“‘Annem vasiyetnamesinde sana da 25 altın lira bırakmıştı, Abdürrahim’ dedi. ‘Bu kadar çok paran olduğuna göre, artık seni de evlendirebiliriz. Var mı senin evlenmeye?’

“Mustafa Kemal Paşa'nın bu şakadan takılması karşısında ben utancımından kıpkırmızı kesilmiş, başımı önüme eğmiş sessiz duruyordum.

“Latife Hanım yine yardımına yetişt:

“‘Bırakın Abdürrahim'e böyle takılmayı Paşa'm’ dedi. ‘Baksanıza çocukcağız utancından kıpkırmızı oldu, konuşmıyor. Hem anneniz hanımefendinin vasiyetinde ona bıraktığı 25 altın, onun düğün masrafı olarak bırakılmış değildir. O paranın manevi bir anlamı vardır. Önemli olan anneniz hanımefendinin onu da düşünmüş, mirasından ona da pay ayırmış olmasıdır.’

“Köşkte birlikte kaldığımız sürece Latife Hanım işte böyle ‘güç’ anlarımda benim yanımda olurdu;

ama ben de onun, yalnız kaldığı anlarında çıktığı at gezilerinde yanında olurdum.

“Atlarımıza biner, Çankaya ve Dikmen sırtlarında geziler yaptık. Boş zaman buldukça, bu at gezilerine Mustafa Kemal Paşa da katılırdı.

“Bir gün Mustafa Kemal Paşa, Latife Hanım ve ben, atlarımıza binmiş, Çankaya Köşkü'nün arkasındaki tepelerde gezinti yaparken, Mustafa Kemal Paşa ileride Elmadağ'ın eteklerinde bir köyü işaret etti:

“‘Şu köy Mühye Köyü'dür’ dedi. ‘Benim bir Veli Çavuş'um vardı. Onun köyüdür, bu köy... Haydi oraya gidelim. Veli Çavuş'u ziyaret edelim.’

“Atlarımıza sürdük. Mühye Köyü'ne gittik.

“Mustafa Kemal Paşa'nın köye girdiğini gören halk, birbirlerine seslenerek haber verdiler. Köyde ne kadar insan varsa, bir anda çevremizi sardı. Veli Çavuş da vardı köy halkının arasında...

“‘Merhaba Veli Çavuş’ dedi Mustafa Kemal Paşa. ‘Birer soğuk ayanını içmeye geldik.’

“Veli Çavuş, sevincinden parçalanıyordu.

“P aşa'm emredin, Paşa'm emredin’ diye çırpınıyor, kadınlar ise bir çırpıda koştukları evlerinde, ayran hazırlıyorlardı.

“‘Çok güzel bir yoğurdum da var, Paşa'm’ dedi Veli Çavuş. ‘Emrederseniz, onu da getireyim.’

“Mustafa Kemal Paşa'nın ‘Çok iyi olur. Veli Çavuş’ demesi üzerine Veli Çavuş, kaşla göz arasında

evine koştu, kocaman bir tencere yoğurt getirdi.

“M ustafa Kemal Paşa, yere bağdaş kurdu, oturdu. Ben de yanına oturdum. Latife Hanım güçlükle bağdaş kurabiliyordu. Onun için o, dizlerini бүktü, dizlerinin üstüne oturdu.

“Mustafa Kemal Paşa, yoğurt tenceresinin kapağını kaldırdı ve iştahla yemeğe başladı. Latife Hanım yoğurttan bir kaşık ancak yiyebildi.

“Yalnızca Veli Çavuş değil, Mühye Köyü'nün tüm halkı bizi köyün sonuna kadar uğurladılar.”

“Latife Hanım, iki yıl kadar sonra, Mustafa Kemal Paşa'yla arasına giren kırgınlık nedeniyle Ankara'dan ayrıldı. İzmir'e, babasının yanına döndü.

“Mustafa Kemal Paşa ise, kayınpederi Muammer Bey'e emanet ettiği beni İzmir'den yanına, Çankaya Köşkü'ne getirtti.

“Liseyi Ankara'da bitirdim. Sonra yabancı özel öğretmenler tutuldu bana ve Fransızca ile matematik dersleri aldırıldı. Daha sonra ise, bir üniversite öğrencisinin bilmesi gerektiği kadar ‘teknik bilgi’ ve ‘yabancı dil’ öğrenebilmem için İstanbul'a gönderildim. İstanbul'da, İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Muhittin Üstündağ'a emanet edildim.

“Vali ve Belediye Başkanı Üstündağ, o günlerde Belçikalı bir firmanın sahibi olduğu İETT'nin Belçikalı Genel Müdürü Hansens'e götürdü beni ve ‘Bu gencin özenle yetişmesini istiyoruz’ dedi.

“İETT Genel Müdürü Hansens, yabancı özel öğretmenlerden bana Fransızca ve matematik dersleri aldırıldı. Aynı zamanda da, Silahtarğa Elektrik Fabrikası'nda bir yıl süreyle staj yapabilmemi sağladı.

“Fransızca'yı, üniversitede ders izleyebilecek kadar öğrenmişim; ama dersler yine de devam ediyordu. Matematikim de gayet iyi idi. Gönderilmem düşünülen Grenoble Üniversitesi'nde, hocalarım ve sınıf arkadaşlarım karşısında mahcup duruma düşmeyecektim.

“Fakat bir gün, Mustafa Kemal Paşa'dan gelen bir emirle, Fransızca öğrenimim durduruldu. Yeni tutulan yabancı bir özel öğretmen-den bu kez, Almanca dersleri almaya başladım.

“Almanca'yı da üniversitede ders izleyebilecek derecede öğrendiğimde, Mustafa Kemal Paşa beni yanına çağırdı:

“‘Okuman için seni Almanya'ya gönderiyorum’ dedi. ‘Berlin Teknik Üniversitesi'ne gideceksin ve mühendis olacaksın. Memleketin teknik adama ihtiyacı var.’

“B erlin'de Türkiye büyükelçisi, Kemalettin Sami Paşa'ydı. Mustafa Kemal Paşa'nın sadece silah arkadaşı değil, aynı zamanda çok güvendiği, samimi bir arkadaşaydı da...

“Mustafa Kemal Paşa beni, ona emanet etti.

“Berlin'deki üniversite ve diğer masraflarım, tamamen Mustafa Kemal Paşa tarafından karşılanıyordu. Mustafa Kemal Paşa gerekli parayı Büyükelçi Kemalettin Sami Paşa'ya gönderiyor, o da hem eği-

tim masraflarımı, hem iâşe ve ibade masraflarımı bizzat kendisi yapıyor, hatta belirli sürelerde aldığı cep harçlıklarımı da, yine bizzat kendisi veriyordu.

Berlin Teknik Üniversitesi'nden mezun olduğumda, artık elektrik mühendisiydim. Fakat bir fabrikada staj yapmam gerekiyordu. AEG fabrika-

li Celal Bey'le karşılaştım.

"Celal Bey, hastanede Salih Bey'in odasında bana bir iş önerisinde bulundu:

"Türkiye'ye döndüğünde bana gel ve sana münasip bir iş vereyim' dedi.

"Türkiye'ye döndüğümde, 'Celal Amca'nın ziyaretine gittim. Kendisine teşekkürlerimi arz ettim ve iş önerisini kabul edemeyeceğimi söyledim.

"Çünkü bir mesleğim vardı ve bu mesleğimi icra edebileceğim en münasip yer ise, bugün kısaca 'EGO' diye bilinen, Ankara Elektrik, Gaz ve Otobüs İşletmesi'ydı. Orada, kendi bulduğum, kendi işime girdim. Başka hiçbir yerde çalışmadım. Oradan, 'EGO'dan emekli oldum."

Mustafa Kemal Paşa'nın "manevi çocuğu" olma özelliğinden yalnızca o günlerde değil, yaşamının hiçbir döneminde yararlanmak istemediğinden Abdürrahim Tuncak, daha ileri yıllarda tanıştığı kişilere bu "özel durumu"ndan asla söz etmemiş ve tüm yaşamını, kendi deyişiyle, "Mustafa Kemal Paşa'nın sağladığı altın bilezik olan mesleğiyle" sürdürmüştür.

Abdürrahim Tuncak, kendisinin

Abdürrahim Tuncak, Mayıs 1981'de anılarının yayımlandığı "Milliyet" gazetesinin teşekkür plaketi aldığını gün eşi Mualla Tuncak'la

larında staja başladım. Staj yaptığım sırada bir gün, Salih Bey'in (Bozok) hastalandığını ve Berlin'de bir hastaneye kaldırıldığını duydum. Hemen ziyaretine gittim. Salih Bey'in odasında, onu da 'amca' olarak bildiğim ve tanıdığım kişilerden İktisat Veki-

üç yaşından beri, korumasına alan ve büyütüp yetiştirilmesini sağlayan Mustafa Kemal Paşa'nın onu niçin nüfusuna geçirip resmen evlat edinmediği sorusuna ise, şöyle yanıt vermektedir:

"Atatürk, gençliğe hitabesiyle, cumhuriyeti ve vatani bütün Türk gençliğine emanet ettiğine göre, gerçekte hepimiz, onun manevi evlatlarıyızdır."

Bu "yakınlığın" özel anlamını ise Abdürrahim Tuncak, sık sık yinelemek zorunda kaldığı şu sözleriyle açıklamıştır:

"Bana, Mustafa Kemal Paşa'nın oğlu olup olmadığımı soran herkese şu yanıtı veriyorum: 'Ben, kendimi bildiğimde üç yaşındaydım ve Akaretler'deki evimizde, Zü-

beyde Anne'min kucagındaydım. Bana, Mustafa Kemal Paşa'nın beni birgün eve getirdiği ve "Bu çocuğu biz büyüteceğiz" diyerek beni Zübeyde Anne'ne teslim ettiği söylendi. Bu konuda, bu bilgi dışında hiçbir bilgim yoktur. Mustafa Kemal Paşa'nın oğlu olup olmadığımı bu nedenle bilmiyorum. Onun evinde yetişmiş olmam ve onu yetiştirip büyüten bir anne tarafından yetiştirilip büyütülmüş olmam, yaşamımdaki en büyük şansım ve şerefimdir. Bu şerefimi ömrüm boyunca korumaya dikkat ettim ve bunu başardım da..."

Biri erkek ve biri kız iki çocuk babası Abdürrahim Tuncak, 10 Ağustos 1998 tarihinde yaşamını yitirmiştir. •

Çocuklar hem bir köpeği çekeştiriyor hem de aralarında kavga ediyorlardı. Onların bu durumunu gören bir adam, yanlarına gitti ve azarlamaya başladı:

"Ne diye çekeştiriyorsunuz bu hayvanı?" dedi. "Yazık değil mi ona?..."

Çocuklardan biri durumu açıkladı:

"Aramızda bir karar verdik" dedi. "Bu köpek içimizdeki en iyi yalan söyleyenin olacak..."

Adam, bu açıklamayı duyunca iyice sinirlendi:

"Siz hiç utanmıyor musunuz?" dedi. "Ben sizin yaşınızdayken yalan söylemeyi aklımın ucundan bile geçirmezdim."

Bu sözler üzerine çocuklar hep birlikte bağırmağa başladılar:

"Çok iyi, çok çok iyi..." dediler. "Buyrun köpeği siz kazandınız..." •

Uzun zaman önce borç olarak verdiği parayı geri alamamış olan adam, sokakta evin yardımcısını görünce yanına gitti ve bir öneride bulundu:

"Hasan Bey'den paramı almama yardım edersen..." dedi. "Bu paranın yüzde 10'unu sana veririm."

Evin yardımcısı biraz düşündü, sonra da kendisinin önerisini anlatmaya başladı:

"Asıl siz benim birikmiş maaşlarımı almama yardım edin..." dedi. "Ben size yüzde yirmi veririm." •

600 yıllık Osmanlı Hanedanı saltanatı, 85 yıl önce 1 Kasım 1922 tarihinde TBMM'de, Türk ulusunun temsilcilerinin ikisi dışında, tümünün oylarıyla kaldırıldı. Bir yıl sonra kurulacak olan cumhuriyetin önündeki en büyük engel saltanatın kaldırılmasına karşı çıkan iki milletvekilinden biri, Mersin Milletvekili Selabattin Bey, öteki ise ileride İzmir'de Mustafa Kemal'e suikast girişiminde bulunan çetenin elebaşı Ziya Hurşit'ti.

Saltanat, 85 Yıl Önce Bu Ay Kaldırıldı

Günümüzden tam 85 yıl önce bu ay, 1 Kasım 1922 tarihinde, 600 yıllık Osmanlı Hanedanı saltanatı, TBMM'de ikisi dışında milletvekillerinin tümünün oylarıyla kaldırılmış, böylece bir yıl sonra kurulacak cumhuriyetin önündeki en büyük engel de aşılmıştı.

TBMM'nin bu kararından iki hafta sonra, 17 Kasım 1922 tarihinde ise son padişah Vahdetin, tahtını bırakmak ve bir İngiliz savaş gemisiyle İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalmıştı.

Önce saltanatın, kısa bir süre sonra da hilafetin kaldırılmasıyla, Mustafa Kemal'in yüreğindeki ve beynindeki laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin önündeki iki büyük engel kaldırılmış ve uygar yeni Türk Devleti'nin

kuruluş ortamı ve iklimi hazır duruma getirilmişti.

Laik cumhuriyete gidişin ilk işaretini Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi sırasında o günlerin tanığı Mazhar Müfit Kansu'ya vermişti.

Mustafa Kemal'in yakın arkadaşlarından Mazhar Müfit Kansu, onla konuşmalarından sonra ilerideki hedefin cumhuriyet olduğunu sezinlemiş ve Mustafa Kemal'e sormuştu:

“Başarı ve zaferi elde ettikten sonra hükümet biçimi ne olacak?” demişti.

Mustafa Kemal, aynı soruyu sorunun sahibine sormuştu:

“Siz ne olmasını düşünüyorsunuz?” demişti.

Mazhar Müfit, edindiği izlemi ni içtenlikle şöyle açıklamıştı:

“Toplantı sırasında yalnızca

‘ulusal egemenlik ilkesine dayalı tam bağımsız bir Türk devleti’nden söz edip padişahlık ve halifelige hiç değinmediğinize göre, neden ‘bağımsız bir Türk Cumhuriyeti’ demediniz?”

Mustafa Kemal, yanıtını vermeden önce kısa bir giriş yapmıştı:

“Azizim Mazhar Müfit Bey, bu konuda şimdiden bir şey söylemek istemem” demişti. “Hatta konuyu hiç açmak uygun olur. Çünkü bu konuyu tartışmanın henüz zamanı gelmemiştir, geldiğinde görüşürüz. Karar verilen herşeyin uygulanması için uygun zamanı beklemek ve o zamanın geldiğini bilmek gerekir. Şimdi yalnızca düşman baskısı altında bulunan padişahı ve düşman işgali altındaki yurdumuzu kurtarmak için çalıştığımızı söylemekte yarar var.”

Ve bu önsözlerinden sonra Mustafa Kemal, ulusal bir giz olarak sakladığı kararını ilk kez orada, o an açıklamıştı:

“Açıkça söyleyeyim” demişti. “Hükümet biçimi, zamanı geldiğinde cumhuriyet olacaktır.”

Bu hedefine varmak için Mustafa Kemal'in önünde, öncelikle üstesinden gelinecek Kurtuluş Savaşı, zafer engelleri, sonralıkla ise saltanat ve hilafet vardı.

Mustafa Kemal'in laik cumhuriyet için Samsun'dan başlattığı bağımsızlık yürüyüşü, Erzurum'dan sonra Sivas Kongresi, Ankara'da TBMM ve hükümeti, Sakarya ve Afyonkarahisar Zaferleri'nden sonra İzmir'de ufuktaki

noktasına ulaştı. Gün ağarmış Birinci Dünya Savaşı'nı kazanan devletler Mustafa Kemal'in öncülüğündeki Kurtuluş Savaşı'nda yenilgiye uğramışlardı. Düşman devlet, Mudanya Ateşkes Antlaşması'yla yenilgilerini kabul etmelerine karşın hâlâ İstanbul'da padişah ve onun sözde bir hükümeti varmış gibi davranıyorlardı. Lozan görüşmelerinin başlayacağı duyulmuş; ama Ankara yeteri kadar sevinememişti. Çünkü İtilaf Devletleri, Ankara hükümetini tanımazlıktan geliyorlar, Lozan'a kesinlikle İstanbul'dan, padişahın hükümetinden temsilci gönderilmesini bekliyorlardı.

Bu konudaki düşüncesi herkes tarafından merak edilen Mustafa Kemal ise, altını çizerek barıştan ve ulusal egemenlikten söz ediyordu. Onun bu sözleri en çok İstanbul'da sarayda yankılanıyor, bu durum İngiliz gizli servisi aracılığıyla Londra'ya bildiriliyordu:

“Padişah Yıldız Sarayı'nda titreyerek oturuyor!”

Ankara'da da huzursuz olanlar vardı. Saltanattan yana olanlar Mustafa Kemal'i en yakın arkadaşları Rauf Bey, Refet Paşa'yla birbirine düşürerek saf dışı etmek istiyorlardı. Özel bir görüşmede Mustafa Kemal, en yakınındaki arkadaşlarının büyük bir bölümünün bile şöyle düşünceler taşıdıklarını öğreniyordu:

“Padişaha bağlı kalmak borcumuzdur. Halifelige bağlılığımız ise görgümüzün gereğidir. Bizde genel durumu tutmak güçtür. Bunu; ancak herkesin erişemeyeceği ker-

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

Gazi Mustafa Kemal Paşa, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak ve Asım Paşalar... Erinden mareşaline değin bir kahramanlar grubu. Arkada İstanbul ve Ankara gazetecileri yer almaktadır.

tede yüksek görülmeye alışılmış bir makam sağlayabilir. O da padişahlık ve halifeliktir. Bu makamı kaldırmak, onun yerine başka nitelikte bir varlık koymaya çalışmak, yıkıma yol açar ve büyük acı doğurur, bu iş hiç uygun olmaz!”

Isteddiği herşeyi yaptırabilme gücüne sahip olan Mustafa Kemal, bir diktatör değildi. O “Diktatör diğerlerini iradesine boyun eğdirenidir. Ben kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim” düşüncesindeydi. Böyle yaparak işleri sırayla yoluna koydu.

İstanbul’a “ulusun egemenliği”ni bildirmesi için Refet Paşa’yı görevlendirdi. Tüm İstanbul onu karşılamak üzere yollara dökülmüş, caddeler Türk bayraklarıyla donanmıştı. Refet Paşa İstanbul’da, gazetecilere ulusu temsil eden

TBMM Hükümeti ve Mustafa Kemal adına geldiğini açıklıyordu:

“Öyle bir duygu ile geliyorum ki, o duyguyu tasvir edebilmek benim de elimde değil” diyordu. “Herhalde bu dakikada anlayabildiğim bir şey varsa o da egemenliği eline alan bir ulusun ne kadar büyük işleri başarabileceğini bir kez daha kuvvetle hissetmiş olmamdır.”

Görevlilerin engelleyemediği onbinler hep bir ağızdan, “Yaşasın TBMM... Yaşasın Gazi Başkumandanımız... Yaşasın şanlı ordu...” diye bağırırken, sevinç göz yaşlarının karıştığı müzikadan, kurtuluş, özgürlük ve bağımsızlık melodileri yükseliyordu.

Halkın bu sevgisi karşısında gözyaşlarını tutamayan Refet Paşa, padişah ve sadrazam adına kendisi ile görüşmek isteyenlere, şu yanıtı veriyordu:

“Anadolu bir İstanbul hükü-

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Hukuk-u Hâkimiyet ve Hükûranının Müessili Hakikisi Olduğuna Dair Heyet-i Umumiye Kararı

(1/2 Kasım 1922)

Birkaç asırdır saray ve Babı âlînin cehalet ve sefahati yüzünden devlet azim felâketler içinde müthiş bir surette çalkalandıktan sonra nihayet tarîhe intikal etmiş bulunduğu bir anda Osmanlı İmparatorluğu'nun müessisi ve sahibi hakikisi olan Türk Milleti Anadolu'da hem hâziri düşmanlarına karşı kıyasıya cümîş, hem de o düşmanlarla birleşip Millet aleyhine hareket gelmiş olan saray ve Babı âli aleyhine mücahedeyle atılarak Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun hükûmeti ve ordularını hâziri düşmanlar saray ve Babı âli ile fîlele ve müsellehan ve mahum müşkülâtı içinde ve mahrumiyeti elinde içinde cüdâle girişmiş, bugünkü halat gününe vâsi olmuştur.

Türk Milleti saray ve Babı âlînin hiyancetini gördüğü zaman Teşkilât Esasîye Kanunu'nun istad ederek onun birinci maddesi ile hakimiyeti Patlıcahtan alıp bizzat Millete ve ikinci maddesi ile icrai ve teğri kuvvetleri onun yedi kudretine vermiştir. Yedinci maddesi ile de harp ilânı, sulh akdi gibi bütün hukuku hükûmetiye Milletin neisinde cem etmiştir.

Binaenaleyh; o zamandan beri eski Osmanlı İmparatorluğu tarîhe intikal edip yerine yeni ve millî bir Türkiye Devleti (şine o zamandan beri padişahlık merfû olup yerine Türkiye Büyük Millet Meclisi) kaim olmuştur. Yani bugün İstanbul'da bulunan heyet mevcudiyetini usulen himaye edecek hiçbir meşru ve gayri meşru kuvvete ve muahazere Milliyeye malik olmayıp bir ailli aail halindedir. Millet şahsi hükûmetlik ve saray halkı ve eradının selâhan esam üzerine müesses bir saltanat yerine aail halk külesinin ve köylünün hukukunu himaye ve şuaesini tekeffül eden bir halk hükûmeti idaresi tesis ve vaz etmiştir.

Hal böyle iken İstanbul'da düşmanlarla sevgili mesai etmiş olanların elan hukuku hilafet ve saltanat ve hukuku hanedandan hâislemelerini görümlerle müvazaka hayret bulunuz. Tefvik Paşa'nın telgrafı kadar garip ve acalıp ve hilâf mavakka bir vesika tarîhte

600 yıllık Osmanlı Hanedanı saltanatının kaldırılmasına ilişkin meclis kararı

meti tanımadığı gibi doğal olarak bu hükümetin sadrazamını da tanımamaktadır.”

Mustafa Kemal kararlıydı. Saltanatçıların kendisine karşı oynamaktan çekinmedikleri oyunlarını tersine çevirdi. O, “Söylev”inde bu konuyu şöyle açıklamaktadır:

“Genel görevimin gerektirdiği temel işi yapma ve uygulama zamanı gelince de hiç duraksamadım. Tefvik Paşa'nın telyazıları dolayısıyla padişahlığı halifelikten ayırmaya ve önce padişahlığı kaldırmaya karar verdiğim zaman ilk yaptığım işlerden biri de hemen Rauf Bey'i Meclisteki odama çağırma oldu. Rauf Bey'in Refet Paşa'nın evinde sabahlara dek dinlediğim düşünce ve görüşlerini hiç bilmiyormuş gibi ayakta kendisinden şunu istedim: ‘Halifelik ve padişahlığı bir-

birinden ayırarak padişahlığı kaldıracanız! Bunun uygun olduğunu kürsüden söyleyeceksiniz!’ Rauf Bey’le bundan başka hiçbir şey konuşmadık. Rauf Bey odamdan çıkmadan önce, yine bu amaçla çağırılmış olduğum Kazım Karabekir Paşa geldi. Ondan da bu yön-de konuşmasını rica ettim. (ki Kazım Karabekir mecliste ilk kez konuşacaktı. [Bütün Dünya’nın notu]) (...) Rauf Bey kürsüden bir iki kez konuştu ve dahası padişahlığın kaldırıldığı günün bayram olarak kabul edilmesini de önerdi.”

TBMM toplandığında Mustafa Kemal, çok sert bir konuşma yaptı:

“Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye ilim icabıdır diye görüşmeyle tartışmayla verilmez. Egemenlik ve saltanat kuvvetle ve zorla alınır. Şimdi Türk ulusu egemenlik ve saltanatını kendi eline fiilen almış bu-

lunuyor. Bu bir oldu-bittidir. Söz konusu olan ‘Ulusa saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız?’ meselesi değildir. Mesele zaten oldu-bitti haline gelmiş bir gerçeği dile getirmekten ibarettir. Bu kesinlikle olacaktır. Burada toplananlar, meclis ve herkes meseleyi doğal görürse fikrimce yerinde olur. Aksi takdirde yine gerçek gerektiği gibi ifade olunacaktır. Fakat ihtimal kafalar kesilecektir. İşin ilmi tarafına gelince hoca efendilerin merak ve endişelerine hiç yer yoktur. Bu konuda ilmi açıklamada bulunayım” diyerek İslam tarihinden çarpıcı örnekler sundu.

Ve 600 yıllık Osmanlı Hanedanı

saltanatı, 85 yıl önce 1 Kasım 1922 tarihinde TBMM’de, Türk ulusunun temsilcilerinin ikisi dışında, tümünün oylarıyla kaldırıldı.

Bir yıl sonra kurulacak olan cumhuriyetin önündeki en büyük engel saltanatın kaldırılmasına karşı çıkan iki milletvekilinden biri, Mersin Milletvekili Selahattin Bey, öteki ise ileride İzmir’de Mustafa Kemal’e suikast girişiminde bulunan çetenin elebaşı Ziya Hurşit’ti.

Son padişah, TBMM’nin bu kararından iki hafta sonra, 17 Kasım 1922 tarihinde, tahtını bırakıp, bir İngiliz savaş gemisiyle İstanbul’dan ayrılmak zorunda kaldı. •

YasarOzturk@butundunya.com.tr

Tüm koltuklar dolu... Hava açık, rüzgarsız... Fakat uçak taklalar atıyor, alçalıp yükseliyor.

Bu duruma dayanamayan bir hostes en sonunda pilot kabinine girdi. Pilotun kabkalarla güldüğünü görünce de çok sinirlendi:

“Yolcular beyecan içinde...” dedi. “Oysa siz burada kabkalar atıyorsunuz.”

Pilot bu soruyu yine gülerek yanıtladı:

“Peki...” dedi. “Siz benim neye güldüğümü biliyor musunuz?”

Hostesten “Hayır, bilmiyorum” yanıtını alan pilot kendi sorusuna kendi yanıt verdi:

“Akıl hastanesinden kaçtığımı öğrendiklerinde...” dedi. “Yüzlerinin ne duruma geleceğini düşünüyorum da...” •

Evin kedisi ve papağanı hangisinin daha zeki olduğunu tartışıyorlardı. Kedi bu konudaki düşüncelerini açıklamaya başladı:

“Sen benim kadar zeki değilsin” dedi. “Ben evi farelerden korurum. Sabiplerimin kucağına oturur, minderime kururum.”

Papağan aniden kedinin sözünü kesti:

“Olabilir; ama” dedi. “Ben de konuşuyorum.”

Kedi bu sözleri duyunca gülmeye başladı. Kabkalarının arasında da papağana şunları söyledi:

“İyi de...” dedi. “Biz yarım saattir ne yapıyoruz?...” •

*Madam Roland’ın ölümüne gönderenler akıttıkları kanda boğuldu.
“Rüzgar gülü” basının yazdıkları uçup gitti; ancak Roland’ın ölümle karşılaşmadan hemen önce söyledikleri bâlâ yankılanıyor:
“O liberté! Que de crimes on commet dans ton nom!”*

“O Liberté! Que de Crimes On Commet Dans Ton Nom!”

“Ey Özgürlük! Senin Adına Ne Suçlar İşleniyor!”

“O liberté! Que de crimes on commet dans ton nom!”, “Ey özgürlük! Senin adına ne suçlar işleniyor!”

Tarihte yüzyıllardır canlılığını koruyan bu sözü, günümüzden tam 214 yıl önce, Jeanne Manon Roland söylemişti.

Bu söz, kısaca “Madame Roland” adıyla tanınan Jeanne Manon Roland’ın son sözü olmuştur.

Madame Roland, bu ölümsüz sözünü özgürlük anıtı önünde, o anita bakarak söylemiş, sonra da başını çevirip duraksamadan anıtın önündeki giyotine uzatmıştı. Onun bu davranışı, yaşamının yalnızca son sözünü değil, son gününü de ölümsüzleştirdi. O günün tarihi, 8 Kasım 1793’tür.

Devrimde kadınlar öndeydi; ama nedense gölgede kaldılar. Onlar, tarihin hemen her döneminde olduğu gibi, Fransız Devri-

mi’nde de olanca güçleriyle yer aldılar. Parisli işçi kadınlar tarihte ilk kez kendi işlerini kendileri görmek üzere kollarını sıvadılar. Kurucu Meclis’te erkekler yeni Fransız Anayasası üzerine derin tartışmalara dalmışken kadınlar, çamaşırcılar, terziler, hizmetçiler, atölye işçileri, işçi eşleri yiyecek bulamamaktan şikayetçiydiler. Ekmeğin ucuzlatılması isteğiyle 6 bin kadın Paris belediye binasına yürüyüşe geçti. Öfkeliydiler ve “Hayır” yanıtını kabul etmiyorlardı.

14 Temmuz’da subay ve erlerin bulunduğu kışlaya saldıran halkın ön saflarında, ellerinde taş ve sopalarıyla kadınlar da vardı. Devrimden sonra çoğu kadın, evlerine ve işlerinin başına döndü. Ma-

dame Roland, Madame Du Barry, Claire Lacombe, Lucile Desmoulins, Olympe de Gouges, Théroigne de Méricourt gibi kadınlarsa, çocuklarıyla ve ev işleriyle uğraşan kadınlardan değildiler. Onları

Evrensel Kültür

Songül Saydam

politik yaşam başta olmak üzere, kadın-erkek eşitliği gibi toplumsal konular ilgilendiriyordu.

Jiroaden Manon Roland, bir kuyumcunun kızıydı. Hem zengin hem de büyüleyici bir kadın olan Manon Roland, kendinden yirmi yaş büyük iş yeri müfettişi Jean-Marie Roland ile evlendi. Kadın olmak zordu ve seçeneği sınırlıydı:

“Kadın olmak gerçekten canımı sıkıyor. Farklı bir ruhla doğmalıymışım ya da farklı bir cinsiyetle... O zaman kendime memleket olarak edebiyat cumhuriyetini seçebilirdim. Yazar olmak için asla bir istek duymadım, bu unvanı edinen bir kadının kazandığından çok daha fazlasını yitirdiğine çok önceleri tanık oldum. Erkekler öyle bir kadını sevmiyor ve hemcinsleri de onu eleştiriyorlar. Yapıtları kötüye onunla alay ediyorlar. Yok eğer iyiye, kendisinin yazmadığını söylüyorlar. Kişiliğinde, alışkanlıklarında, davranışlarında ve yeteneklerinde kusurlar arıyorlar.”

Akıl hocalığını yaptığı eşi, Kurucusu Meclis’e Jironden milletvekili olarak girdi, İçişleri Bakanlığı’na değin yükseldi. Aralarında Robespierre’in de bulunduğu birçok politikacının geldiği ünlü bir salonu vardı. Manon Roland salondaki sohbetleri, önceleri sohbetlere katılmadan ve konuşanlara sezdirmeden dinliyordu:

“Kendi cinsiyetime düşen rolü biliyordum ve bunu hiçbir zaman bırakmadım. Toplantılar benim yanımda oldu; ama onlara hiç katılmadım. Çemberin dışındaki bir masada oturur, onlar tartışırken eliş yapar ya da mektup yazardım. Ama on tane mektup yazmam gerekse, ki bazen öyle olurdu, ağızlarından çıkan tek bir sözcüğü bile kaçırmazdım, bazen kendi düşüncemi söylememek için dudaklarımı ısırarak zorunda kalırdım.”

Monarşinin yıkılmasıyla çoğunlukla erkeklerin yaptığı ateşli tartışmaların ortasında kaldı. Ulusal Meclis’in her adımını izleyen Roland, eşi ve yakın dostu Buzot’un konuşmalarını hazırlıyor ve gazetelerde yayımlatıyordu. Meclis kararlarında etkisi apaçıktı. Bunlar arasında kadınlardan yana boşanma yasası da vardı.

Doruğa varan Jironden-Jakoben çatışmasında Roland’ın “İlkelere uğrunda savaşmayı göze alan yalnızca birkaç kararlı adam vardı ve sonunda onlar, Buzot, Pétion ve Robespierre ile sınırlı kaldı. Biz kadınlar sizin kalbinizde hüküm sürmek istiyoruz” dediği Jirondenler’in lideri Robespierre yönetimi ele geçirdi.

Eşinin kıskırtmalarıyla konvansiyon önünde Daton ve Robespierre’e saldırıya geçen Jean-Marie Roland XVI. Louis’in idam edilmesine şiddetle karşı çıktı. Kral idam edilince bakanlıktan istifa etti. Tarihte “Terör” dönemi olarak anılan dönem başladı. Jean-Marie Roland hakkında tutuklama emri çıktığını öğrenince kaçtı. O kaçınca Madam Roland tutuklandı.

Öteki cumhuriyetçi kadınlar sessizlik içinde kalırken Roland boş durmadı. Virginia Woolf’un deyişiyle cezaevinde de olsa artık

bir yazarın ya da kadının en önemli gereksinimi olan “kendine ait bir oda”sı vardı. Kendini yazmaya verdi:

“Tutsaklığımın ilk dönemini yazarak geçirdim. Bunu öylesine hızla ve zevkle yaptım ki daha bir ay geçmeden küçük bir kitabı dolduracak denli yazmıştım. Ne yazık ki defteri emanet ettiğim kişi kendisinin de tutuklanacağından korktuğu için siyasi tanıklığın kaleme alındığı ve cezaevinden gizlice kaçırılan defterleri ateşe atmıştı. Beni ateşe atmasını tercih ederdim!”

Beş ay boyunca kaldığı cezaevinde Jakobenler’i alaya alan, Jirondenler’i öven “Tarihi Notlar”, Kişisel Hatıralar”, “Portre ve Anektotlar” adlı üç ciltlik anılarını yazdı.

Büyük bir sıkıntı içindeyken bile yalvarmayı reddetti. Mahkemede, “Evimden oniki yaşındaki kızımın kollarından koparıldım ve tutuklanmama neden olacak hiç bir gerekçe sunamayan emirler yüzünden hapsedildim. Ben kimin dürüst ve mert bir yurttaş, kimin vatanına sadık yüce gönüllü bir insan olduğunu gözlerimle görüyorum. Eğer dostlarımın iyi duygularını korumakla suçlu durumuna düşmüşsem tüm

dünyanın önünde suçlu olduğumu ilan ediyorum. Devrim sırasında yasaların ve adaletin sık sık unutulduğunu biliyorum, burada bulunmam bunun kanıtı.”

Hakkında idam kararı verileceğini biliyordu Madam Roland... Arkadaşı Sophie Grandchamp’a giyotine götürülürken kendisini izlemesini istedi:

“Senin varlığın bu iğrenç yol-

Madame Roland, “O liberté! Que de crimes on commet dans ton nom!” sözüyle tarihe geçti.

culuğun uyandırdığı korkuyu hafifletecektir. En azından bana layık birisinin böylesine korkunç bir sınaama sırasında beni terk etmeyecek olan metanetime saygı duyacağından emin olurum.”

Sophie arkadaşının bu isteğine uydu. Son görüştüklerinde giydiği

giysilerle giyotinin karşısındaki köprünün ucuna yerleşti. Dimdik onun yüzüne bakıyordu:

“Canlı ve sakindi, gü-lümsüyordu... Köprü-ye yaklaştığında göz-leri beni aradı. Bu son unutulmaz randevuda beni gördüğünde yaşadığı memnuniye-ti yüzünden okudum.”

Marilyn Yalom, Madam Roland'ı şöyle değerlendiriyor:

“Yüzlerce Fransız kadının daha giyotine giden yolda cesurca yürüdü... Ancak hiçbirisi başından sonuna değin soylu bir cumhuriyet-çi olan Madam Roland denli ilke-lerine sahip çıkmadı. Yine hiçbirisi ölüm gösterisinin ölümünden son-

raki şöhretine bir şeyler katacağın-dan emin olmaya Madam Roland denli özen göstermedi.”

Ertesi gün basın “Kadınlar! As-la konuşmak isteğiyle halk meclis-lerine katılmayın. Narin cinse uy-gun görülen suskun çevrede kalın ve ‘her açıdan bir canavar olan’ Madam Roland’ın akıbetine uğra-maktan sakının” diye yazdı.

Madam Roland’ın ölümüne gön-derenler akıttıkları kanda boğul-du. “Rüzgar gülü” basının yazdık-ları uçup gitti; ancak Roland’ın ölümle karşılaşmadan hemen ön-ce söyledikleri hâlâ yankılanıyor: “O liberté! Que de crimes on com-met dans ton nom!” •

SongulSaydam@butundunya.com.tr

Adam sekreterinin evinden geceyarısı ayrıldı. Kendi evinin önüne gelince cebinden çıkardığı tebeşiri giyisilerine sürdü ve eve girdi. Eve girer girmez de onu bekleyen eşi bağırmağa başladı:

“Çabuk söyle bana...” dedi. “Neredeydin gecenin bu saati-ne kadar?”

Adam bir süre düşündükten sonra o gece yaptıklarını bir bir an-latmaya başladı:

“Sekreterimle yemeğe çıktık” dedi. “Oradan da bir bara gittik. Bardan sonra da onun evinde kahve içtik.”

Eşi adamın yüzüne ve giysilerine dikkatlice baktıktan sonra ye-niden bağırmağa başladı:

“Senin bu yalanlarından bıktım, artık” dedi. “Gecenin bu saati-ne değin arkadaşlarınla bilardo oynadın değil mi?... Saatlerce o pis yerde tebeşir tozları içinde kalmışsın. Seni yalancı seni... Bir de be-ni kandırmaya çalışıyorsun...” •

Neşeyle kapıdan içeri giren genç kadın, gazetesini oku-yan eşine yaptıklarını anlatmaya başladı:

“Sana sevineceğin bir haber vereyim mi hayatım?” diye sordu. “Bugün tam üç kez kırmızı ışıktaydım; ama bir kez bile olsun po-lise yakalanmadım. Biriktirdiğim üç ceza parasıyla da kendime gü-zel bir elbise aldım.” •

Akıl Hastanesi Başhekiminin Kaleminden:

İçerdekilere Pek Benzeyen Dışardakiler

“F. Celalettin’in bütün hikâyelerinde bugüne dünün duyarlılığıyla bakan bir ruhun özlemlerini, korkularını ve kuşkularını görüyoruz.”

Prof. Sabri Esat Siyavuşgil

Öykülerini “F. Celalet-tin” diye imzalayan Dr. Fahri Celal Göktulga, Bakırköy Ruh ve Sinir

Hastalıkları Hastanesi başheki-miydi. Mesleğe Üsküdar’daki

Toptaşı Akıl Hastalıkları Hastanesi’nde başla-mış, daha sonra Mani-sa’da başhekim olarak görev yapmıştı. Her gittiği yeri hastalar için en elverişli biçimde ge-liştiriyordu. Bakır-köy’de onbeş yıl emek verdiği hastaneye beş bin kişilik mutfak kur-durduğunu, çevreye kırkiki bin çam ağacı diktiğini, hastaların ölüm oranının yüzde otuzyediden yüzde altıya düştü-ğünü anlatır. “Düşünen Adam” yontusu onun döneminde bahçe-deki yerini almıştır, bugün orada kendisinin de bir büstü bulun-maktadır. Emekli başhekimin eski

hastaları birer ikişer dünyadan çekilirken onu çok usta bir öykü-cü olarak tanıyan kuşaklara yeni-leri eklenmektedir.

Ustanın ilk öykü kitabı 1923’te yayımlanmıştı. Daha sonra eski ki-taplarından seçtiği öy-külere yenilerinin de eklendiği birkaç kitabı daha basıldı. 1973’te, ölümünden iki yıl önce “Bütün Hikâyeler” baş-lığı altında yetmiş öykü-sünü biraraya getirdi.

1950’lerde Türk öy-kücülüğünde belirli bir olaya dayanan, şaşırtıcı bir sonuca bağlanan eski öykü anlayışı ala-bildiğine değişmişti. Yeni yazarlar artık

“olay” anlatmak yerine bir “du-rum”u, yaşamdan bir “kesit”i yan-sıtmayı yeğliyordu. Fahri Celal ise geleneksel, “konulu öykü” anlayı-şına bağlıydı:

“Benim anladığım manada hi-

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

kâyenin bir başı, bir sonu olmalıdır. Eğer yoksa adama 'E, sonra?' deyiverip iki paralık ederler."

Bu tutumuna karşılık, bambaşka bir öykü çığırı açan genç meslektaşları hiç de kendilerine uzak bir yazar saymadılar onu, öykülerine hak ettiği değeri verdiler.

Prof. Sabri Esat Siyavuşgil onun öykülerinin, geçmişte kalan bir dünyanın derin izlerini taşıdığına dikkat çeker:

"F. Celalettin'in bütün hikâyelerinde bugüne dünün duyarlığıyla bakan bir ruhun özlemlerini, korkularını ve kuşkuğunu görüyoruz."

Zahir Güvemli, "eski"yi canlandıran bu öykülerin "çağdaş" yanını vurgular:

"Onun bütün sihir ve büyü, kompozisyonunda. En klasik görüldüğü yerde olağanüstü modern bir hikâye tekniğini başarıyla uygulayışı, gerçekten büyük bir değerin ifadesidir."

Ruh ve sinir hastalıkları uzmanı, kendi hastalarında gözleyip ilginç bulduğu özellikleri, türlü nedenlerle oluşmuş kişilik sapmalarını gösterirken dışarlarda sağlıklı diye dolaşıp duranların da içerdekilerle nice ortak yanını ortaya seriyordu. 1910'lardan başlayıp kırk yıl kadar süren bir dönemin dikkatli gözlemcisi oldu. Bu süre boyunca meslektaşlarının dünyasını, eski İstanbul kadar taşrada da serüvenlerine tanıklık ettiği insanları zaman zaman üzüncüyle, yeri geldiğinde bıyık altından gülümseyerek canlandırdı. İnsan yaşamında birarada bulunan dram öğesiyle gülmeceye o da yan yana yer ver-

di. Artık unutulmuş ev içi yaşamlarını, töreleri, eğlence dünyasını anlattı. Anlatısı eski İstanbullular, varlıklılar, okumuşlar, bilgisizler, halk adamları, kadınlar, taşralılar, yaşlılar-emekliler, düşkünler, çapkınlar, zararsız deliler gibi birbirinden çok ayrı çevrelerden, ayrı konumlarda insanların canlı konuşma diliyle besleniyordu.

Fahri Celal'in öykülerinde ana konulardan biri, kimi yerde kendi değerleriyle yücelen, kimi yerde eksik yanlarıyla gülünçleşen eski zaman insanlarıdır. Bunlar arasında en canlı görüntülerden biri kendi babaannesi "Pancaroglu Emine Hatun"dur: Altı oğlunu tek başına okutmuş, dul kalan gelinlerine, torunlarına kol kanat germiştir. Nargilesini içer, mahalle kahvesinde ağırlanır! Ölünce göğsünde, erkenden ölmüş ilk oğlunun fesini bulurlar!

Eski zaman insanları arasında çağdaş yaşam biçimi gelişirken, gelenek-görenekler yenilenirken değişime ayak uyduramayanlar göze çarpar. "Vefa Meselesi" öyküsündeki emekli paşa, bir dostuna dert yanar:

"Efendim bin üç yüz (Miladi 1884) tarihinden sonra adam yetişmedi. Damatta iş yok, güç yok. Şöyle bir bilgisini yoklayayım dedim, eçhel-i min Karagöz (Karagöz'den daha cahil)... (...) Ne Fuzuli'yi bilir, ne Baki'yi... Cevdet Tarihi'nden sorayım dedim, habersiz."

Alay olsun diye "Prodromos Paşa" diye adlandırılmış yersiz yurtsuz, yarı kaçık öykü kahrama-

nı, bir yerlerde yüklü bir para bulacağı günü düşlemektedir.

Eşi dostuyla yiyip içerek yaşamını tamamlayacaktır. Derken içinde beş bin lira olan bir cüzdan bulur. Ancak paraların yanında sahibinin kartı da vardır:

"Ben bu parayı götürüp yerine vermeliyim dedi. Ben istiyordum ki bu parayı bulayım, kırk yıl bunun için erken erken sokakları arandım, fakat cüzdanın kimin malı olduğunu belli eden bir adresi olmamalıydı. Hep Allah'tan bunu istedim, vermedi.

Prodromos Paşa'yı o kış donmuş buldular."

Doktor-öykücünün kalemi tıp adamlarının, hastanelerin, hastaların dünyasından görüntüler getirir: "Gaflet" öyküsündeki yaşlı, bekar memur, karşı pencerede görüp beğendiği genç kadına musallat olmuştur. Otomobil kazası geçirerek götürüldüğü hastanede bakımıyla ilgilenen doçentin o kadın olduğunu görünce utanca kapılır. Biraz toparlanıp kaçarcasına hastaneden ayrılır.

"Eldebir Mustafendi", Boğaziçi'nde köy köy dolaşan bir dişçidir; ama herkesin her işine yardımcı olur: "Sanki oduna gidenin baltası, suya gidenin sakasıydı."

"Geri Çevir Herifi" öyküsünde eski hekimlerin çalışma koşulları dile getirilir:

"O zamanlar muayenehanelerimiz yoktu da eczanelerde hasta beklerdik. Eczacı işinin ehli, bir eski kurttu. Beş-altı hekimi, hiçbirini darıltmadan, öyle, yollu yolunca idare ederdi. Sıra, edep, erkân bilirdi."

Doğum için çağrılan doktor, evin bulunduğu tepeye yaklaşıncaya, arabacıya evden bağırlarlar:

"Ulan, bir kızımız oldu, çevir herifi geriye!"

"Uzaktan Davul" öyküsündeki doktorun karşılaştığı durum da farksızdır:

"Bir kadın hem boğula boğula gülüyor, hem de paylıyordu:

-Şimdi ne diye bu herifi getirdin? Ben sana hastayım dedim mi? Sav şunu..."

Adamın sesi:

-E artık geldi herifcağız... Şimdi nasıl git derim, zaten ters bir ihtiyar... Ayaklarının toprağı olayım, bırak gelsin içeri... Zaten dünya kadar para vereceğiz..."

Öykücü, "Bunaklar", "Kin", "Deliye Selam" gibi öykülerinde, sıra dışı kahramanlarının kişilik özelliklerini sergiler, ruh durumlarındaki düğüm noktalarını ustalıkla gösterir. "Evham" öyküsündeki emekli Sadık Bey, hastanede karşılaştığı eski tanıdığı Hüseyin Bey'in "Sizi öldü biliyordum!" demesi üzerine düşünceye dalar:

"Demek bir yaştan sonra insanlar hem ölüyorlar, yaşıyorlar, derdine derman ararken, hem de dostlar: 'Cenazende ben kendim bulundum' diye ölmediğine şaşıp kalıyorlar."

Öykücüye hukuk düzeninin, devlet dairelerinin işleyiş düzenindeki aksamalar da esin kaynağı olmuştur:

"Hakirin 'Devairi İşgal' (Devlet dairelerini meşgul etme) adlı bir biçare hikâyem vardır. On yedi, on sekiz yaşlarında, babadan kal-

ma bir davayı üstlenen bir hacı beyin seksenine doğru davasını kazandıktan sonra 'Hak yerini buldu, hamdolsun, fakat şimdi ben sudan çıkmış balık gibiyim, ne iş göreceğim?' demesiyle biter."

Eski kına gecesi eğlenceleri, düğün törenleri, kadin dedikoduları, sarhoşların eğlenti boyunca darılıp barışmaları, kaç-göç döneminde kaçamak çapkınlıklar, eski usul boşanmalar, mahkemelerde yaşananlar, devlet dairelerinde memurların çalışma biçimleri, birbirleriyle ilişkileri, mezarlıklı, mescitli eski sokaklar, kenar mahalle insanların günlük yaşamı, eski tiyatro gösterileri, yazarın yedeksubay olarak katıldığı Çanakkale Savaşı'ndan anılar, izlenimler, cephelerde çarpışmış askerlerin dünyası vb. öyküleri besler.

"Bunaklar" öyküsü, Paris'te okumuş bir paşazadenin giyim kuşamını, ayrıntılarıyla tanıtır:

"Ben diyeyim kırk, siz deyin yüz kat elbise ile döndü. O bonjurun biz reye pantolonlusunu bilir-dik ya, ona morundan tut da açık grisine kadar rengârenğini, yeleklerin beyaz benekli alından sıçan rengi güderisine kadarını, Allah bilir, onda gördüm. Dört kat âlâsından redingotu vardı ki, beherini birer defa sırtına giymiş midir aca-

ba? Dik, çift yakalı, önü açık yahut çift düğmeli, belli, belsiz, dar, bol envai kostümler... Efendime söyleyeyim getrler, plastron boyunbağları, hepsi de birbirinden âlâ... Ben jaketatayın altına beş düğmeli, podösüet potin giyilmesi icap edeceğini, Hüda bilir, ondan öğrendim, ayıp değil a..."

Salon insanlarıyla, ayak takımıyla İstanbul yaşamından ayrıntılar canlandıran öykücü, kentin özelliklerine, dokusundaki değişmelere de tanıktır:

"O mahalle öyle kalıvermişti. Delik gibi pencere, kibrit kutusu şekilli apartmanlar gözükmüyordu. Bahçenin yüksek çitlenbik ağaçlar zamanenin zırtlak, densiz güneşini bile içeri bırakmıyordu. Tramvay sesleri, otomobil düdükları o kadar uzaktaydı ki..."

Yazarın Manisa'da görev yaptığı yıllardaki gözlemleri başka bir izleği geliştirerek taşra, köy öykülerini besler. Örneğin "Salgın" öyküsü, imparatorluk döneminde köye vergi toplamaya gelen görevlilerin uyguladığı ağır baskı, sarkıntılık olaylarını, bir köylü kızının ölümünü, bir köy çocuğuna suç yüklenmesini konu eder.

Fahri Celal geçmişteki yaşamın ilginç yanlarını sergilerken bir tıp adamı olarak da insan kişiliğinin derinlerde kalmış yanlarını, iç çelişkilerini, tutkuları, zaatları ortaya sermiştir. •

Bir müfettiş, öğretmeni ve öğrencileri denetlemek için derse girdi ve aklına gelen ilk soruyu öğrencilere sordu:

"İçinizde en uslu kim?"

Öğrenciler hep bir ağızdan soruya yanıt verdiler:

"Öğretmenimiz..." •

Gözünüz Aydın, Çocuklar!..

Bir "Dede" niz
Geldi Dünyaya

"Yazar Dede"
Muzaffer İzgü
Bütün Dünya'nın
Çocuklarıyla

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Muzaffer İzgü, İzmir'de kendi adını taşıyan sokakta...

Muzaffer İzgü'nün Bilgi Yayınevi'nde yayımlanan tüm kitaplarının editörlüğünü yapan Biray Üstüner, Türk mizah yazınının ve çocuk öykülerinin dev yazarını kendine özgü yetkinliğiyle anlatıyor.

Çocukların “Yazar Dede”si Muzaffer İzgü

Milyonları aşan tirajı ve öykü, roman, sinema, çocuk edebiyatı ödülleriyle ülkemizin en çok okunan yazarı, toplumsal kara mizahın keskin gözlü, sivri kalemli ustası, çocukların “yazar dede”si, güldüren ve düşündüren bir “çağdaş Nasreddin Hoca” Muzaffer İzgü...

70'i aşkın çocuk kitabı yazan İzgü, 7-14 yaş arası çocukların, her yeni kitabını sabırsızlıkla beklediği bir yazar. Çünkü kalemini yöneten beyninde ve yüreğinde hâlâ bir çocuk duyarlılığı, duygusallığı ve heyecanı taşıyor. Çocukları çok iyi tanıyor, onları anlıyor ve çok seviyor. Bu sevgisi de asla karşılıksız kalmıyor. Fuarlarda, imza günlerinde cıvıltılı bir çocuk selinin içinde onu izlerseniz, yazar-okur değil, dede-torun ilişkisinin heyecanını duyumsayabilirsiniz.

Yetişkinlere yönelik yapıtların-

da, öykü ve romanlarında da gülmeceyi her zaman canlı tutmayı başaran, toplumsal bireye yansıyan –çoğu zaman olumsuz– izdüşümlerini edebiyata bilinçli ve usta kalemle aktaran Muzaffer İzgü, “Borç bini aşınca millet gülermiş” diyor. “Biz artık gülmece yazmasak da halk bu yüzden gülüp duruyor” diye ekliyor.

Nerede durduğumuzu, olaylara ve durumlara nereden baktığımızı, neye nasıl yaklaştığımızı öyle acımasız; ama doğru biçimde sunuyor ki “Pes” diyor insan.

Titiz bir gözlem gücünün, hoşgörüyü elden bırakmayan bir eleştiriyiyle bütünleştiği, sağlıklı gülmecenin, so-

mut gerçeği aşan sıcak, iyimser ve parıltılı bir sentez biçiminde göz doldurduğu yapıtlarıyla Muzaffer İzgü'nün kitlelere mal olan mizahı yurdumuzda olduğu kadar dış ülkelerde de birçok ödül kazandı. •

Konuk Yazar

Biray Üstüner

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Aşağıda "Bütün Dünya Çocukları" için kaleme aldığı ilk öyküsünü okuyacağımız Değerli Yazar Muzaffer İzgü, 29 Ekim 1933'te Adana'da doğdu. Yoksul bir çocukluk geçirdi. Hem bulaşıkçılık, garsonluk, sinemalarda gazoz satıcılığı gibi işlerde çalıştı hem de okudu. Diyarbakır İlköğretmen Okulu'nu bitirdi; uzun yıllar ilkokul öğretmenliği yaptı, sonra ortaokul Türkçe öğretmeni oldu. Emekli olduktan sonra İzmir'e yerleşti. Edebiyatımızın en üretken yazarlarından olan İzgü'nün, 70'i aşkın çocuk kitabı olmak üzere, tiyatro oyunları, öykü ve romanlarından oluşan toplam 113 yapıtı bulunmaktadır.

Çıtıpıtı Kız

Benim adım Çıtıpıtı değil ki. Benim adım Çiçek... Annem de babam da çiçekleri çok seviyorlarmış, adımı Çiçek koymuşlar. İyi ki koymuşlar. Canım isterse gül olurum, canım isterse lale olurum, canım isterse papatya olurum. Bazen de badem dalı olurum. Niçin, olamam mı? Badem ağacının çiçeği çiçek değil mi? Ben biliyorum, anneannemin yazlığında badem ağacı var. Bir kezinde gördüm, badem ağacı pembe gelinlik giymişti. İşte ben o pembe gelinliğim.

Niye bana Çıtıpıtı diyorlar? Bilmem ki çıtıptıymışım işte. Üstümü hiç kirletmezmişim, saçlarım hep taralı olurmuş, ayakkabılarım pırıl pırılmış, boyum da ne uzun ne kısaymış, kaşlarım yay gibi, saçlarım

kumralmış. Ana sınıfı öğretmenimi de hiç üzmezmişim. Hiç üzer miyim? Bize neler neler öğretti Aysu öğretmenim. Ben zaten ilk günden sevdim Aysu öğretmenimi. Su gibi temiz, ay gibi parlak bir yüzü vardı.

Bir gün kalktım, "Öğretmenim birşey söyleyebilir miyim?" dedim.

"Söyle çıtıpıtı kızım..." dedi.

"Öğretmenim, siz su gibi temizsiniz, yüzünüz de ay gibi parlak" dedim.

Uf aman, öğretmenim nasıl kucakladı beni, nasıl öptü, nasıl saçlarımı okşadı...

"Sen de öylesin Çiçek, sen de öylesin" dedi.

Ama ben ana sınıfına başladığım ilk gün ağlamıştım... Ay şimdi ne çok utanıyorum. Okula annemle birlikte gelmiştik. Şimdi annem beni bu sınıfa bırakıp gidecekti ha...

Yazar Dede ve Torunları

Muzaffer İzgü

Cık olmaz!..

Öyle bir sıkı tutmuştum ki annemin elini. Gözlerimden de öyle yaşlar boşalıyordu ki. Annem, "Yavrum, canım, Çiçekciğim..." diyor, bana sarılıyordu.

Ana sınıfı öğretmenim, saçlarımı okşuyor, elimden tutuyor, oyuncakların yanına götürüyor, kum havuzunu gösteriyor, elime renkli hamurlar vermeye çalışıyor, "Bak hep bunlarla oynayacağınız Çiçek" diyordu ama ben gözyaşlarımı tutamıyor, annemin elini bırakamıyordum.

Ay, aklıma geldikçe utanıyordum. Nasıl da bağırıyordum annemin ardından, "Beni bırakıp gitme anneciğim" diye...

Hıh, sanki gece de orada kalacaktım. Oysa ki akşam üzeri servis aracına binecek, evimizin önünde görevli abla beni indirecek, kapımızın zilini çalacak, anneme, "Biz geldik" diyecekti.

Gerçekten de öyle oldu. Annem bana bir sarıldı ki kapının önünde, ben de ona öyle bir sarıldım ki...

"Ben hemen ayrılmadım ki Çiçek okuldan, seni pencereden hep gözetledim" dedi.

Şaşırdım.

"Hem yarın yine seninle geleceğim..." demez mi?

"Niçin anneciğim?"

"Okuluna alışman için Çiçekciğim..."

"Ben büyüdüm anne..."

"Hemen bir gün içinde mi?"

Annem bir gün sonra servis arabasına bindi, yine okuluma geldi. Ay anneeciğim... Bir gün son-

ra yine geldi... Bir hafta hep geldi. Babama söyledim. Babam da, "Gelsin gelsin..." demez mi?

Ay ben istemiyorum. Ben Yavuz, ben Açelya, ben Orhan değilim ki..." Orhan hep ağlıyordu. Annesiyle birlikte oturuyorlar, elişini birlikte kesiyorlar, hamura birlikte biçim veriyorlar, şarkıyı birlikte söylüyorlar... Aman aman annesinin sesi de öyle bir kalın ki, hepimizi bastırıyordu. Öğretmenimiz gülüyordu, biz de gülüyorduk. Biz gülünce Yonca Teyze sesini daha çok kalınlaştırarak bağırıyordu.

Açelya'nın annesi de boyuna Açelya'ya birşeyler yedirmeye çalışıyordu. Onlar için her dakika beslenme saatiydi.

"Yala Açelya, yut Açelya, ısırt Açelya, çiğne Açelya!..."

Öğretmenimiz, "Bakın Güler Hanım..." diyor, ama Açelya'nın annesi öğretmenimizi dinlemiyordu ki...

"Ay Açelya sabah kahvaltı yapmadı öğretmeni. Akşam da yemeğin ortasında uyudu öğretmeni. Uykusunda tost yiyeceğim anne, sandöviç yiyeceğim anne, diye sayıkladı" diyordu.

Yavuz'un annesinin elinden de hep kolonyalı mendil... Yavuz kalem tutuyor, hop, Leman Teyze Yavuz'un ellerini siliyor, Yavuz saçlarını karıştırıyor, hop, Leman Teyze Yavuz'un saçlarını kolonyalıyor, Yavuz "Hapsuu" diyor, Leman Teyze bütün sınıfa kolonyalı mendil dağıtıyordu.

Bir sabah, "Anneciğim, artık benimle gelme" dedim, hem de

çok kesin konuştum. Babam kahkahalarla güldü, annem kahkahalarla güldü.

“N için gülüyorsunuz? Artık ben okula bir başıma gitmek istiyorum. Servis aracına binerim, giderim” dedim.

Babam da annem de, “Ay ay ay şu Çiçek’e de bak!” dediler.

Ben de dedim:

“Anneciğim, benimle gelmek istersen, okula gitmem. O zaman da seni servis aracına bindirmezler...”

Annemin dudakları titredi. Bana sarıldı. Başını salladı.

Offffff!.. Ay Of mu dedim? Dedim ya. Annem sınıfta durmuyordu Açelya’nın, Yavuz’un, Orhan’ın annesi gibi, ama hep okuldaydı. Şöyle bir bahçeye çıksam annemi oralarda görüyordum.

Bu yıl hayır... Hayır anneciğim hayır. Ben artık birinci sınıfım. Kocaman kız oldum. Hem benim numaram var. Numaram var ya. Bin bir... Evet evet bin bir. İlk kez Aysu öğretmenim sordu:

“Numaran kaç Çiçek?”

“Bin bir öğretmenim...”

“Ay benim çıtıptı kızına bin bir yakışır. O zaten bin bir çiçek içinde bir tane” dedi.

Hem önlüğümün rengi de değişti. Sonra yakam var... Hiç numarası, önlüğü, yakası olan bir çocuğun sınıfında annesi olur mu? Zaten bir sırada iki çocuk oturuyoruz. Yani annem gelip aramıza mı oturacak? Pekiyi, annem oturursa, bizim arkamızdaki çocuklar Funda öğret-

menimi nasıl görecekler?

Olmaz anneciğim olmaz!..

Hiç olmaz... Öğretmenim daha ikinci gün sınıf başkanı seçimi yaptırdı. Aysu öğretmenin ana sınıfından gelenlerin hepsi beni seçtiler, öteki çocuklar da, “Çıtıptı olsun” dediler...

Ben başkanım. Başkanın annesi oturmuş sıranın ortasına. Hayır anneciğim hayır!.. Ana sınıfındayken biz zil çalınca soluklanmaya çıkmıyorduk. Şimdi soluklanmamız var. Zil çaldı mıydı uçuyoruz bahçeye. Anneciğim o akasya ağacının altında. Olmaz.

“Bin bir Çiçek Yılmaz...”

“Buradayım öğretmenim...”

(Ama annem yok) Bunu içimden söylüyorum.

Benim annem, Yavuz’un annesi, Açelya’nın annesi, Orhan’ın annesi bir süre akasya ağacının altında oturdular. Daha sonra benim annem gelmez oldu, ondan sonra öteki anneler...

Biz büyüdük canım. Açelya da büyüdü, Yavuz da büyüdü, Orhan da büyüdü. Biz koskocamaan birinci sınıf olduk bu yıl.

Ama Aysu öğretmenimizi hiç unutmadık.

Yooo, Funda öğretmenimizi de çok seviyoruz. Bize öyle güzel çizgiler çizdiriyor ki, öyle güzel masallar anlatıyor ki. Ama her gün bir kez olsun Aysu öğretmenimi görmeden duramıyorum. Sınıfa giriyorum, yanağına bir öpücük konduruyor, çıkıyorum.

Öğretmenlerimin kokusu, annemin kokusuna benziyor...•

Müritlerini yıllardır, adı konmamış bir düşmanın saldırganlığıyla korkutan Jim Jones, onları “Devrimci İntihar” adını verdiği toplu ölüme hazırlıyordu. Böyle bir saldırı anında nasıl davranacaklarının eğitimi bile yaptırıyordu.

“Halkın Tapınağı”nda “Ölüm Kokteyli”

“K arizmatik, güneş gözlüğü ile artist gibi yakışıklı; ancak paranoyak” liderlerine “âşık gözlerle” bakan, “Halkın Tapınağı” mezhebinin müritleri Guyana’ya göç ettiler.

Bu gariban; ancak “dini bütün” (?) Amerikalılar, batıda Venezüella, güneyde Brezilya, kuzeyde Atlantik Okyanusu ile çevrelenen ve Güney Amerika’nın kuzeydoğusunda yer alan, eski İngiliz Guyanası’nın gözlerden irak yöresine yerleştiler.

Ve buraya “Jones-town” adını verdiler.

215 bin kilometrekairelik toprakların, ormanla kaplı bir köşesinde tarımla uğraşacak, mezhep liderleri Jim Jones’in yönetiminde, günlük “ibadetlerini” aksatmadan sürdüreceklerdi.

Ancak 11 Kasım 1978, hepsinin “kıyamet günü” oldu.

“Âşık gözlerle” baktıkları ve

tapındıkları liderleri tarafından, “birlikte intihar etmeleri” buyruğu verilmişti.

Silah tehdidi altında tutulan birkaç mürit, bir kazan içindeki “meyve özü ve şekerle tatlandırılmış siyanür” karışımından oluşan “ölüm kokteyli”ni içmeyi reddediyordu. Direnenler ya da kaçmaya yeltenenler, vurularak öldürüldüler.

Sonuç, yan yana, üst üste kıvrılıp kalmış 913 ceset! Bunlardan 276’sı çocuklara aitti!..

Mehmet Muhsinoğlu

James Jones adındaki papaz, “Halkın Tapınağı” mezhebinin 1950 yılında Indianapolis’te kurdu. Irkçılığa karşı vaaz veriyordu. “Birlik, beraberlik, kardeşlik” söylemine dayalı bu yeni mezhep, en çok Afrika kökenli Amerikalılar’ın ilgisini çekiyordu.

Cemaat 1965 yılında California’nın kuzeyinde Ukiah’a, 1971 yılından sonra da San Francisco’ya yerleşti. 1970’li yıllarda pa-

paz Jones'in kilisesi, basın tarafından dolandırıcılık, üyelerine tecavüz ve çocuklara kötü davranmakla suçlanıyordu. Bu eleştirilerden kurtulmak isteyen Jones, yüzlerce müridini Güney Amerika'ya göç ettirdi. Guyana'nın balta girmemiş ormanları içinde tarımcılık yapacaklardı.

Bu arada, 13 Kasım 1977 tarihli "San Francisco Examiner" gazetesinde yayımlanan bir habere göre, "Halkın Tapınağı" mezhebinden ayrılmak istediğini açıklayan Bob Houston adındaki bir genç, ertesi gün tren tekerleri altında parçalanmış olarak bulundu.

Baba Sam Houston, iki kız torununun da gezi amacıyla New York'a gittiğini; ancak bu yolculuğun 'Jonestown'da son bulduğunu, torunlarının geri gelmediğini söylüyordu.

Bu arada "Halkın Tapınağı"ndan ayrılan bir grup eski üye, California'nın Demokrat temsilcisi Leo Ryan'ı, 'Jonestown'a gidip, bu cemaatle ilgili araştırma yapmaya ikna ettiler.

Milletvekili Ryan, Demokrat Parti'den 4 üye, bir grup gazeteci ve gözlemci ile birlikte, 17 Kasım 1978 günü 'Jonestown'a ulaştı.

Ziyaretin ilk günü normal geçti, Jones konukları onuruna akşam yemeği bile düzenledi. Yemek sırasında milletvekili Ryan'a gizlice haber ulaştıranlar, kimi müritlerin tapınaktan ayrılıp kendileriyle birlikte ABD'ye dönmek istediğini, 'Jonestown'da cezalandırılacak kişi-

lere işkence yapılan çukurlar olduğunu belirtiyorlardı.

İkinci gün Ryan ve beraberindeki grup ayrılmaya hazırlanırken, "Halkın Tapınağı" mezhebinin birkaç üyesi yanlarına yaklaşıp Guyana'dan çekip gitmelerini istediler. Papaz Jones, müritlerin bu davranışına üzülmüş görünüyordu. Aynı anda yardımcılardan Don Sly, Ryan'a bıçakla saldırdı. Milletvekili bu saldırıdan yara almadan kurtuldu.

Papaz Jones, daha sonra müritlerine milletvekili Ryan ve beraberindekilerin pusuya düşürülüp harekete hazırlandıkları sırada uçak pistinde öldürülmeleri emrini verdi.

Resmi rapora göre saat 17:00'de, Temsilciler Meclisi üyesi Leo Ryan ve yanındakiler uçağa binerken, "Halkın Tapınağı" mezhebine ait bir kamyon ve traktör piste yaklaştı; 4-5 dakika süren yayılım ateş sonunda, uçak hareket edebilme yeteneğini kaybetti.

Ryan ve heyetindeki 4 kişi burada yaşama veda ettiler.

Havaalanındaki bu saldırıyla hemen aynı saatte, esas "kıyamet günü" 'Jonestown'da yaşandı:

Papaz Jones, sesi sonuna dek açılmış güçlü hoparlörden yayınlanan konuşmasında, müritlerine "ölümün güzelliği"ni anlatıyor, onları 'Jonestown'un orta yerinde birlikte intihar etmeye çağırıyordu.

Jones konuşmasında, sanki havaalanında olacakları bilmiyor da, kehânetini açıklıyor gibi bir tavır takınıyor ve milletvekili Ryan ve yanındakiler uçağa öl-

James Jones adındaki papaz, "Halkın Tapınağı" mezhebinin 1950 yılında Indianapolis'te kurdu. Irkçılığa karşı vaaz veriyordu. "Birlik, beraberlik, kardeşlik" söylemine dayalı bu mezhep, en çok Afrika kökenli Amerikalılar'ın ilgisini çekiyordu.

dürülecekler diyordu. Bu nedenle politik güçlerin "Halkın Tapınağı" mezhebinin yıkmaya çalışacağını, 'Jonestown'a düzenlenecek saldırıda, merhametsizce öldürüleceklerini söylüyordu.

Müritlerini yıllardır, adı konmamış bir düşmanın saldırısıyla korkutan Jones, onları "Devrimci İntihar" adını verdiği toplu ölüm hazırlıyordu. Böyle bir saldırı anında nasıl davranacaklarının eğitimini bile yaptırıyordu.

Daha sonra ele geçen bir band kaydı, yaşanan vahşetin nasıl başladığını ve geliştiğini gün ışığına çıkardı:

Bebek ve çocuklara yaşama şansı verilmesini isteyen birkaç ane, "düşman elinde onursuz ölüm" seçeneğini anımsatan bir grubun protestoları arasında susturuldular.

Bu arada büyük bir kazan içindeki "ölüm kokteyli" toplantı alanına getirildi ve müritlere dağıtılmaya başlandı. Önce 276 bebek ve çocuğun ağzına enjektörle zehir sıkıldı. Çocuklarının ölümünü seyreden anne ve babalar, aynı zehiri içmeye başladılar.

Jim Jones'un cesedi de, diğerlerinin yanında bulundu. Ancak, başında kurşun yarası vardı. Belki bir

yardımcısı tarafından vurularak öldürülmüş ya da intihar etmişti!

Kaçmayı başaran müritlerden Stanley Clayton ve Odell Rhodes'in haber verdiği Guyana askerleri, ertesi gün 'Jonestown'a ulaştıklarında, korkunç manzarayla karşılaştılar: Toplam 1.100 kişi olduğu belirlenen "Halkın Tapınağı" mezhebinin 913 üyesi, "ölümün güzelliği" ile buluşmuştu!

Paranoyak bir papazın yol açtığı bu trajediyle ilgili soruşturma

ve araştırmalar sonucu, Amerikan Dışişleri Bakanlığı arşivinde 8 bin sayfalık belge yığını oluştu; hepsi de gizli tutuluyordu!

Kamuoyunda ise çeşitli komplo teorileri üretiliyor, Amerikan Merkezi Haber Alma Örgütü'nün (CIA) "İnsan beynini denetleme" projesini geliştirmeye çalıştığı, bu amaçla papaz Jim Jones'i maşa olarak kullandığı öne sürülüyordu. •

m.muhsinoglu@gmail.com

Gemide canı çok sıkılan yolcu, biraz sobbet etmek için dümencinin yanına gitti. Sobbet ederlerken dümenci iki gecedir uyumadığını söyledi. Bu duruma üzülen yolcu dümenciye bir öneride bulundu:

"Dümeni bana ver" dedi. "Sen de biraz kestir."

Çok uykusu olan dümenci yolcunun dümen kullanmayı bildiğini düşündü ve kestirmek için koltuğa uzandı.

Yolcunun denetimindeki gemi bir süre sonra karaya doğru gitmeye başladı, daba sonra da büyük bir gürültüyle karaya oturdu.

Gürültüye uyanan dümenci büyük bir panikle yerinden fırladı ve yolcunun yanına gitti, ona bağırmaya başladı:

"Ne yaptın böyle?" dedi. "Nasıl oldu bu, çabuk söyle?"

Yolcu, kendisine bağırılmasının haksızlık olduğunu belirttikten sonra kendini şöyle savundu:

"Ben bir şey yapmadım ki, dostum" dedi. "Deniz bitti..." •

Zengin iş adamı sokakta rastladığı eski okul arkadaşına yardıma gereksinim duyduğu için 100 YTL verdi. Okul arkadaşı bu durumdan hiç de memnun olmadı:

"Bu kez yalnızca 100 YTL mi veriyorsun?" diye sordu. "İki yıl önce 500 YTL, bir yıl önce 250 YTL, şimdi de yalnızca 100 YTL, ha?.."

İş adamı arkadaşının bu sitemi üzerine özel durumunu açıklamak istedi:

"Geçen yıl evlendim, bu yıl da bir çocuğum oldu" diye başladı, fakat arkadaşı onun sözünü yarıda kesti:

"Tamam, tamam, anladım" dedi. "Desene benim paramla aile geçindiriyorsun artık..." •

İki bölümden oluşan bu dizimizde, insanlığın evrimine katkıda bulunan kişilerin önce, "insansal özelliklerini yansıtan yaşam öyküleri"ni sunuyor, sonra da ileriki sayfalarımızda, bu kişinin insanlığa katkısını açıklıyoruz.

Olağanüstü Yeteneğe Sahip Sanatçı

Oscar 15 yaşına geldiğinde artık tanınmış bir karikatürist olarak çevresinde ün yapmıştı. Çizimleri, resim gereçleri satılan bir dükkanda sergileniyor ve büyük ilgi görüyordu. Her bir karikatürden 10-20 frank arasında para kazanıyordu. Hatta anılarında "Karikatürist olarak çalışmalarımı sürdürseydim kısa zamanda milyonerdim" diyordu.

1 4 Kasım 1840'da Paris'te doğdu. Ticaretle uğraşan babasının mesleği gereği aile 1845 yılında Normandiya sahilindeki Le Havre'a taşındı. Babası, oğlunun da kendisi gibi ticaretle uğraşmasını ve bunu meslek edinmesini istiyordu; ama Oscar'ın gözü sanat

olarak çalışmaları sürdürseydim kısa zamanda milyonerdim" diyordu.

Karikatürlerinin sergilendiği dükkana gelip giderken, aynı yerde yağlıboya resimleri sergilenen Eugene Boudin ile tanıştı. Boudin, Oscar'ın çizimlerine baktığında,

onda inanılmaz bir yetenek görüyordu. "Yaşamı karikatür yaparak mı geçireceksin, sen ressam olmalısın" diye onu resim yapmaya özendiriyordu. Boudin, kapalı yerlerde, atölyelerde değil de açık havada resim yapmayı çok seviyordu ve Oscar ile dostlukları ilerledikçe onu da yanına alıp kırlarda resim yapmaya götürdü. Oscar, kısa zaman içinde yağlıboya resim yapmayı ve özellikle açık havada ça-

İnsanlığa Adanan Yaşamlar

Yücel Aksoy

ağırlıklı çalışmalardaydı. Ortaokula başladığı 1851 yılında karikatür yapmaya merak sardı. Gün geçtikçe bu yeteneğini geliştiren Oscar 15 yaşına geldiğinde artık tanınmış bir karikatürist olarak çevresinde ün yapmıştı. Çizimleri, resim gereçleri satılan bir dükkanda sergileniyor ve büyük ilgi görüyordu. Her bir karikatürden 10-20 frank arasında para kazanıyordu. Hatta anıla-

ışmayı sever olmuştı. Olağanüstü yeteneği sayesinde, kısa zamanda büyük ilerleme kaydetti. Boudin de tüm bilgilerini bu yetenekli gence aktarmayı sürdürdü. Oscar artık resim yapmaktan başka bir şey düşünmüyordu; karikatür çalışmalarını da bırakmıştı.

Annesinin dışında tüm ailesi onun bu düşkünlüğüne karşı çıkıyor, resim yapmanın karın doyurmayacağını ileri sürerek bu sevdadan vazgeçmesini istiyordu. Ama o kararlıydı, resim yapmayı sürdürecekti.

28 Ocak 1857'de çok sevdiği annesini kaybedince, evden ayrılıp teyzesinin yanına yerleşti. Böylece, onun ressam olmasını engelleyen baba baskısından da kurtulmuş oldu. Ayrıca teyzesi de onu bu konuda destekliyodu.

Oscar, Boudin'den çok şey öğrenmiş olmasına karşın, artık bir noktadan sonra Le Havre'da resim konusunda ilerleme olanağının olmadığını bilincindeydi. 1859 yılında, sanatın başkenti Paris'e gitti. Diğer bir deyişle doğduğu kente döndü. Paris'in bohem yaşantısına alışmakta hiç zorlanmadı. Sanatçıların devam ettiği barlara, kafelere gitti, yeni dostluklar edindi. Bu arada resim bilgisini geliştirmek için de boş durmadı. Küçük bir bedel karşılığında herkesin resim

çalışmasına olanak tanıyan İsviçre Akademisi'ne (Academie Suisse) devam etti. İzlenimcilik akımının ileride kilit adlarından olacak Cezanne ve Pissaro ile burada tanıştı. Ne var ki, bu dönemde yaptığı resim çalışmaları onu başarıya taşıyacak verimlilikte olmadı.

Asker yaşamını çok seven bir arkadaş, bu tutkusunu sürekli Oscar ile paylaşırdı. Çünkü onun da böyle bir yaşantıya eğilimi vardı. Açık havada uzun yürüyüşler, silah sesleri, saldırılar, baskınlar, çöl çadırlarında geçen gizemli geceler... Serüvenlerle dolu bir yaşamın cazibesine kapılan Oscar sonunda asker olmaya karar verdi. Yine babasının tüm karşı koymalarına karşın orduya yazıldı ve yedi yıllık bir sözleşme yaparak, kendi isteğiyle Afrika'ya gitti.

Cezayir'de ilginç anılarla dolu iki yıl geçirdi. Herşey tam istediği gibiydi. Ama ikinci yılın sonunda tifoya yakalandı. Hastalığı atlattıktan sonra, dinlenip kendine gelebilmesi için altı ay süre ile Paris'e gönderildi. Oscar'ın niyeti tekrar Cezayir'e dönüp askerliğe devam etmektir. Ancak teyzesi Madam Lecadre 3 bin frank ödeyerek Oscar'ın orduyla olan sözleşmesinin feshedilmesini sağladı. Ama bir koşulu vardı: Oscar'ın sanat eğitimi alması...

Ressamın ilginç yaşamının devamını 124'üncü sayfamızda bulacaksınız. •

Karşı kaldırıma geçmek için yeşil ışığın yanmasını bekleyen güzel bir kızın yanına yaklaşan delikanlı konuşmaya başladı: "Affedersiniz" dedi. "Abmet İlder adında bir genç tanıyor musunuz?" Güzel kızın "Hayır" anlamında başını sallaması üzerine genç adam gülümseyerek ona şöyle bir öneride bulundu: "Öyleyse onunla tanışmak ister misiniz?" •

İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'in konuşmasından bir bölüm... Edinburg kentinde bir spor kompleksinin açılışını yapan kraliçe şöyle diyor: "Türk baskının lideri Mustafa Kemal Atatürk, 'Ben sporcunun zeki çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim' demiş. Ben de aynı ifadeleri kullanmak istiyorum."

Sporcunun En Güzel Tanımı

Atatürk, "Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim" özdeyişiyle, ulusunun tüm sporcularına çok anlamlı bir ileti göndermişti, yıllar önce... Yedi sözcükten oluşan tümce, savaş yorgunu gençlerin adeta andı durumuna gelmişti.

Çevik olabilmeyi periyodik antrenmanlar sonunda elde edebilmek olasıydı. Zeki ve ahlaklı olabilmenin öz kaynağı ise kuşkusuz kendisiydi. Yüce Atatürk, zeki ve ahlaklı olmayı, beyinde yarattığı olağanüstü kurgularla, çevikliğe değin taşımış bir liderdi. Çevikliğin, beyin merkezindeki zekâ birikimleriyle örtüşmesi ve halkımızın yapısından eksik etmediği ahlak ilkelerini özümsemesi, Atatürk'ün özdeyişini uluslararası platformlara taşıdı.

Ancak ve ne yazık ki, bu harika özdeyiş, kirlenen dünya ve onu kirleten çılgın liderler yüzünden anlamıyla adeta çatışır biçime geldi.

Sporun Dünyası

Metin Gören

Diktatörlerin spor ve sporcu dünyasına bakışları rejimin devamı içindi. Sporcunun zeki ve de çevik olması onların benimsediği oyunun gereğinden olmalıydı. Ahlak kavramları ise ahlaklı liderlerce ölüm çağırıcı tehditler sonucunda sporculardan kopararak alınmıştı.

Diktatör Mussolini'nin 1938 yılında düzenlenen ve İtalya'nın şampiyonluğuyla noktalanan Dünya Kupası sırasında, Teknik Direktör Puzzo ile futbolculara saldırdığı korku literatürüne geçti. Çılgın diktatör tarafından İtalya Ulusal Takımı kampı-

na gönderilen üzeri çiçeklerle süslenmiş kutudan armağan yerine, bir mektup, bir tabanca ve de elli adet kurşun çıkmıştı. Mussolini'nin Puzzo'ya hitaben gönderdiği mektubun satır aralarında ölüm kol geziyordu. İtalya Ulusal Takımı'nın ünlü teknik direktörü, elleri titreyerek zarfı açtı, mektubu yüksek sesle okumaya başladı:

“Bay Puzzo, İtalya şampiyonluğu kazanamazsa, o silaha kurşunları doldur, futbolcularının beyinlerine gönder. Son kurşunu ise kendine sakla... Çünkü, başka çaren yok.”

İtalya tüm rakiplerini yenerek şampiyon oldu. Puzzo ve futbolcular da ölümün eşiğinden döndü. Mussolini şampiyonluk kupasını kaldırırken, teknik direktör ile oyuncular korkuyu hâlâ yaşıyorlardı. Puzzo'nun ölümünden sonra yayımlanan anılarının arasında yer alan şu tümce beni hâlâ derinden yaralar:

“Tanrım bana yardım et ya da canımı al... Bir delinin sanki şeker niyetine gönderdiği kurşunuyla ölmek istemiyorum.”

Bir başka çılgının sesi ise İspanya'dan gelmişti. Ülkesini yıllarca, kan ve barut dekorları önünde yöneten General Franco bir arayış içindeydi. Etnik çatışmalar ve ülkeyi sarsan olaylar yönetimini tehlikeye düşürmeye başlamıştı. Franco'ya ilginç bir öneri getirildi ve Real Madrid dünyanın en büyük takımı oluverdi. Diktatör, İspanya halkının kendine yönelik öfkelerini, Real

Madrid'in yıllarca kazandığı kupaların içine keyifle döktü.

1978 yılında Arjantin'de düzenlenen ve ev sahibi takımın şampiyonluğuyla kapanan Dünya Kupası, sporcunun ahlaki değerlerini tartışmaya götüren bir şampiyona oldu. Ardiles, Kempes, Housemann gibi Arjantinli yıldızların belki hiçbir şeyden haberleri yoktu.

Ancak diktatör General Videla Redondo'nun isteğinin yerine getirilmesi gerekiyordu. Peru farklı yenilmeli ve finalde Hollanda'nın karşısına çıkılmalıydı.

Gereği yapıldı ve Peru'ya tam 6 gol atıldı. Arjantinli oyuncuların zeki ve çevikliği diktatör Videla Redondo'nun ahlak kavramıyla çelişki yaşarken, perde kapandı.

Bir Afrika ülkesi olan Uganda da diktatörlüğünü çılgınlığa varıran İdi Amin'in uluslararası bir yarışmayı finiş 40 metre kala kaybeden atlet Kalaguma'yı, “Beni nasıl rezil edersin” diyerek kırbaçlattığı bültenlere düşmüştü. İdi Amin'in hırsını alamayarak, ülkesi adına koşan atleti kendisinin de kırbaçladığı öne sürülmüştü.

Romanya'nın dünya yıldızı jimnastikçi Nadia Comaneci, ülkesinin özgürlüğe kavuşmasından sonra BBC'de yapılan bir röportajında, Çavuşesku'yu işaretleyerek, “Bu kötü adamla aile bireylerinin hiçbirini artık rüyamda bile görmek istemiyorum” demişti.

Bir sporcunun zekiliği, çevikliği ve de ahlakı, hatta uluslararası kimliği bir diktatörün zıpla-

yan, hoplayan inanılmaz hareketler yapan oyuncuğu olmuştur.

Atatürk'ün özdeyişiyle asla örtüşmeyecek bu davranışların, yönetim tarzları diktanın kesin çizgilerini taşıyan o ülkelerde şimdi demokrasi kokuları içinde bahar rüzgarları esiyor. Ve onlar sporcunun zeki, çevik ve de ahlaklısını seviyorlar.

Milan kulübünün sahibi, İtalya eski başbakanı Berlusconi, futbola sevdalı Hollanda Kraliçesi Beatrix gibi... İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'in konuşmasından bir bölüm... Edinburg ken-

tinde bir spor kompleksinin açılışını yapan kraliçe şöyle diyor:

“Türk halkının lideri Mustafa Kemal Atatürk, ‘Ben sporcunun zeki çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim’ demiş. Ben de aynı ifadeleri kullanmak istiyorum.”

Büyük Atatürk'ü içinde bulunduğumuz kasım ayının geniş yelpazesi içinde gün ve saat gözetmeden bir kez daha saygıyla anıyorum. Ve onun yüce varlığını, yaşamımın her saniyesinde duyumsayarak...•

MetinGoren@butundunya.com.tr

Müfettiş sınıfa girdi, en arka sıraya oturdu ve öğretmen-den derse devam etmesini rica etti:

“Lütfen derse devam edin” dedi.

Öğretmen Vedat'ı derse kaldırdı ve ona şu soruyu sordu:

“Söyle bakalım Vedat” dedi. “Amasya Antlaşması'nı kim bozdu?”

İlk kez bir müfettişle karşılaşan Vedat bu soruya heyecanla yanıt verdi:

“Ben yapmadım” dedi. “Ben bozmadım öğretmenim...”

Vedat'tan istediği yanıtı alamayan öğretmen aynı soruyu Halil'e sormak üzereyken sınıfta müfettişin sesi duyuldu:

“Bu öğrenciyi hiç gözüm tutmadı” dedi. “Antlaşmayı bu bozmuş olabilir. İyi araştırmalı...”•

Komiser, bir hırsızın girdiği evin hanımına birkaç soru sorduktan sonra anlayamadığı bir noktayı açıklığa kavuşturmak istedi:

“Evdeki tüm dolapların ve çekmecelerin karıştırılmış olduğunu, içlerindeki tüm eşyaların yerlere saçıldığını söylüyorsunuz ve bu durumla karşılaştıktan tam altı saat sonra ‘Evimize hırsız girmiş’ diyerek polisi arıyorsunuz” dedi. “Evinizdeki bu manzarayı gördüğünüz an anlamamış mıydınız evinize hırsız girdiğini?”

Evin hanımı içtenlikle yanıtladı komiseri:

“Hayır anlamamıştım, komiser bey” dedi. “Eşimin kravat aradığını sanmıştım.”•

Kasım SuDokuları

•Hazırlayan: Canan Onural - Bütün Dünya•

					7			9
		7			6	5	2	
	1	2	9	3	8			
	7	8	4		2		9	
								2
3					1		6	5
	6						5	4
	8			1				
9	5	3			4	7	1	

Kolay

			9					
8	5							
		2	4	7				
			5					4
7					9	2		
9	6		7	2		5		
6		9	2			7	8	
1	7		6					5

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 110'uncu sayfamızdadır.

Her gün televizyonda doğru haber izlemeye çabalarım. Haberin hem benim için hem de tüm Türk halkı için iyi bir haber olmasını tüm kalbimle beklerim. Yıllardır her gün Güneydoğu'dan gelen üzücü haberlerin yerine iyi bir habere hasretim. "Bölücü terör örgütüne gerekli cevap en kısa zamanda verilecektir" sözlerinin yerine gereğinin yapılmasına hasretim... Bitmiyor, bitmiyor... Hasretin böylesi bitmiyor... Bitmesinden vazgeçtim, üstelik her geçen gün daha da artıyor.

Hasret

Dün akşam güzel bir türkülerimiz Anadolulu'nun yöresel ezgilerini dile getiren muhteşem yapıtlardır. Bu türkülerde ifade edilen sözler kimi yörelerin kendi lehçeleriyle ifade edildiğinde sonsuz keyif verir. Hangi birini örnek tutayım diye düşünmem bile, her biri bir başka güzeldir. "Ben seni sevdiğimi dünyalara söyledim" sanki tüm dünya bu

rin gelişmesine ve yenilerinin gelmesine ön ayak olacak ne bir araştırma yapılmakta ne de özendirilmekte. Muzaffer Sarısözen gibi araştırmacı, derleyici bir ikinci sanatçıyı ne zaman görürüz diye düşünür, hasret çekerim.

**Metin
Atamer**

haber bekliyormuş gibi bir olgu... Bunlar gelişigüzel söylenen sözler olmasa gerek. Bu türküle-

Çocuk yıllarımızda ev gezmeleri vardı, insanlar dostlarını ziyaret eder, sohbet ederlerdi. Bu dostluklar insanları birbirine yaklaştırır, dayanışmayı artırır. Akşamları evlerde toplanılır, çocuklar ayrı oynarlar, anne ve babalar günün meselelerini konuşurlardı. Akşamları bu ziyaretlerde çay içilir yanında bisküvi ve-

rilir, kimi zaman da evlerde pişirilen poğaçaya ikram edilirdi. Bu ikramların abartıldığı çok nadir olurdu. Kimi zaman tombala oynanır, kimi zaman değişik oyunlar geliştirilirdi.

Bugünlerde ise televizyon ekranlarında üretilen diziler ve öteki kültür dışı programlar, insanları birbirinden uzaklaştırmaktadır. Ekranla bağlanan insanların, yoğun iş yaşamının da verdiği yorgunlukla ev gezmelerini ihmal ettiğini görmekteyiz. Ayrıca kentlerdeki yerleşim yerleri ve mahalleler birbirine uzak yerlerde oluşmaktadır. Bu mesafelerin uzak olması, ziyaretlerin oluşmasını olumsuz etkilemektedir. Ben bu akşam gezmelere çok hasretim.

Her sabah gazete sayfalarını açıp iyi bir haber ararım umutsuzca... Bunun için sayfaları peş peşe çeviririm. Baş sayfalar mutlak bir kötü haberin müjdecisi gibi gelir bana, okumak istemem. Baş sayfada polisiye konulu bir haber vardır. Kim ilgilenir, kim zevk alır bu haberlerden anlamakta güçlük çekerim. Bu haberler emniyeti ilgilendirdiği için pek sevmem. İç sayfalardan medet umarım. İç sayfaların da içeriğini anlamakta güçlük çekerim. Boy boy reklamların arasında okunacak iyi bir haber araştırmak boşuna olduğunu bile bile ararım. Derken beni bezdiren küçük ilanlar sayfaları başlar. Bunları da neden bu gazetenin içine koyarlar bir bilen varsa söyleyin. Bu ilanlar için ayrı bir sarı ek gazete çıkarılmalı. Gerek-

sinim sahipleri isterlerse alıp okuyabilirler derim kendi kendime. Bağımsız, yansız iyi habere, iyi bir gazeteye hasretim.

Çocukken fırından ekmek alırdım taze taze, öyle güzel kokardı ki... Yolda kendimi tutamaz kenarından kemirirdim. Aldığım ekmek bir tencere büyüklüğündeydi. Un fiyatları arttı, ekmekler küçülmeye başladı. Ekmekteki un katkı maddeleri değiştiğinden ekmekteki lezzet de değişti. Ben hâlâ o mahalle fırından aldığım siyah ekmeğe hasretim.

Eskiden esnaf müşterisini gördüğünde güler yüzle karşılar, hürmet ederdi. Yaptıkları işi çok severlerdi, müşteriye ekmek param diye saygı gösterir, işini severek yapardı. Şimdi ise esnaf müşterisini başka gözle görmekte, saygı ve hürmet bir tarafa, ne yaşlıya saygı ne de çocuklara sevgi gösterilmesi gerektiğini unutmuş bir toplum olduğumuzu izlemekteyim. Ben güler yüzlü, saygılı esnafımıza hasretim.

Her gün televizyonda doğru haber izlemeye çabalarım. Haberin hem benim için hem de tüm Türk halkı için iyi bir haber olmasını tüm kalbimle beklerim. Yıllardır her gün Güneydoğu'dan gelen üzücü haberlerin yerine iyi bir habere hasretim. "Bölücü terör örgütüne gerekli cevap en kısa zamanda verilecektir" sözlerinin yerine gereğinin yapılmasına hasretim...

Bitmiyor, bitmiyor... Hasretin böylesi bitmiyor... Bitmesinden vazgeçtim, üstelik her geçen gün daha da artıyor. •

Kadıköy yolcu vapuru, henüz büyük bir onarımdan geçirilmediği 1960'lı yıllarda Kadıköy iskelesinde...

Kadıköy Vapurunun Pervanesinin Fırlayıp Gittiği Gün!

Herhalde altmışbeş, yetmiş yıl öncesi olmalı... Yazları, babamın, arada bir işi gereği Kadıköy'e geçeceği günler,

Beyoğlu Balıkpazarı'ndaki evimizde bulunan beni de yanına alıp vapura bindirdiğini çok iyi anımsıyorum. Nasıl anımsamam, vapurla karşı tarafa geçmenin zevki, başka nerede vardı ki? Aklıma geldikçe, babama bir daha ne zaman Kadıköy'e gideceğimizi sorar dururdum.

Ne heyecan verici bir olaydı o yaşlardaki bir çocuk için vapura binmek! Vapura bindiğim o mutlu günlerde, sanırdım ki, bindiğimiz şehir hattı vapuru koca bir transatlantik! Geçtiğimiz liman suları da azgın dalgaların gemimizi bir o yana, bir bu yana kaldırıp kaldırıp attığı uçsuz bucaksız bir okyanus!

Özlemin Tadı Başkadır

Eser Tutel

Hangi vapurlar mı çalışırdı o yıllarda Kadıköy'e? Ya Kadıköy, Moda, Kalamış, Burgaz, Heybeliada

Şehir Hatları İşletmesi'nde 1970'li yıllarda kullanılan vapur biletleri... (3x5,5 cm.)

beşizleri ya da Suat ile Ülev ikizleri... Kim bilir, belki de Maltepe, Kınalıada, Pendik'ten biri... Zaten ne kaldı ki, Şirket'ten satın alınan Göztepe ile Erenköy'den başka?

O zamanlar girişlerde jetonun kullanılmaya başlanmasına henüz uzun yıllar vardı. Akbil gibi elektronik geçiş kolaylıkları mı? Güldürmeyin insanı! Böyle bir buluşun o yıllarda hiç kimse'nin aklının ucundan bile geçmediğinden eminim... Vapura, gişelerin birinden bilet alınarak girilirdi. Biletler karton olup dik-dörtgen biçimindeydi. Ve mevki-ine göre ya açık yeşildi, ya da açık pembe... Subay, öğrenci, astsubay ve er biletleri de hep değişik renklerdeydiler. Gidiş-dönüş biletleri ise ortasından katlanıp kesilerek kullanılırdı: Giderken gidiş tarafı, dönerken de dönüş tarafı uzatılırdı memura... Görevli memur, elinde pens benzeri bir zımba, bu biletleri delerek iptal ederdi.

Annemle, ablamla falan hep birlikte vapura bindiğimiz za-

man, salona geçer otururduk. Kadıköy'e varmadan da yerimizden kalkmazdık. Ama babamla ikimiz birlikte olduğumuzda, içeriye girip salonda oturduğumuzu hiç anımsamıyorum. Yol boyunca, babamla orada burada gezinir dururduk. Önce vapur kalkarken gemicinin halatı çözmesini seyrederdik, sonra da makine dairesinin penceresinden aşağıdaki makineleri... Makine dairesinin penceresine henüz boyum erişmediği için babam beni kol-tuklarımın altından tutarak başımı pencere hizasına kaldırmak zorunda kalırdı.

O anda burnuma buhar, kömür tozu ve yanmış makine yağı kokularından oluşan sıcak bir hava çarpardı. Bu koku çok hoşuma giderdi. Hem ne çok boru vardı çevrede? Belim kalınlığında sıra sıra, beyaz beyaz borular... Bir de bakardım ki, yaz olmasına karşın babamın gözlükleri buğulanmış!

Biri sağda, öteki solda, dev gibi iki koca makinesi vardı geminin... İkisinin de başında birer adam bulunurdu. Kaptan, makinistlere ne yapacaklarını makine

Kadıköy Vapurunun Pervanesinin Fırlayıp Gittiği Gün!

telgrafıyla işaret ederdi. Makine telgrafı, kocaman yuvarlak bir saatte benziyordu. Şu farkla ki, saatin biri akrep, öteki yelkovan, iki ibresi olmasına karşı, bu makine telgrafı denen şeyin tek bir ibresi vardı. Tam ortada "Stop" (Dur) yazardı. Bir tarafta "Ahead" (İleri), öte tarafında "Astern" (Geri)... Bunlar da kendi aralarında "Full" (Tam), "Half" (Yarım), "Slow" (Ağır) diye üçe bölünmüştü. (Sonradan bu "Turn ahead" sözcüğünün bizim dilimizde "Tornayt", "Turn astern" in de "Tornistan" biçimine geldiğini öğrendim, ne yalan söyleyeyim, çok şaşmıştım. Zaten sonraki yıllarda bu İngilizce sözcükler yerlerini Tam yol, Yarım yol vs. gibi Türkçe sözcüklere bırakmıştı.)

Kaptan, yukarıdan makineye bir komut verdiği zaman ortadaki ibre bu yazıların birinin üzerine doğru dönerken aynı zamanda da "Çan çan çan!" ya da "Çın çın çın!" diye bir çan sesi duyulurdu. İki makinenin de çan sesleri birbirinden az çok farklıydı: Biri ince, öteki kalınca... İki makinist, ibrenin gösterdiği komuta göre, kendi makinesinin önündeki kolları ya ileri iter, ya da geri çekerler, koca makineyi çalıştırırlardı. Yanaşma sırasında, makine tornistana geçirilirken o

upuzun pırıl pırıl parlayan çelik kollar eklem yerlerinden öyle bir ters kıvrılırlardı ki, bu çok hoşuma giderdi. İsterdim ki kaptan makineyi hep tornistana geçirsin.

Makine dairesini seyretmek ne denli zevkliyse, kazan dairesini seyretmek de o denli ürküntü vericiydi. Ayaklarında takır tukur tahta takunyalar, bacaklarında yağlı bir iş pantolonu, sırtında ku-

Kaptan, makinistlere ne yapacaklarını makine telgrafıyla işaret ederdi.

rumdan kararmış bir gömlek, elinde kâh koca bir kürek, kâh ucu kıpkırmızı kesilmiş uzun mu uzun demir bir şiş, durmadan ter içinde çalışan ateşçiye çok acırdım. Cehennem ateşiyle dolu ocağa sık sık kürek kürek kömür sallar, ateşlerin daha iyi yanması için de

1952 yılında hizmete giren “Bahçe” tipi ekspres gemilerden birinin üst güvertesindeki lüks bölmesi...

ikide bir elindeki uzun şişe korları şişlerdi. Kararmış bir mendille, boynunu, ensesini silmesini, sonra da bir köşede duran testisinden yarım bardak su doldurup içmesini içim acıyarak izlerdim.

Makine ve kazan dairesini yeterince seyrettikten sonra girişteki merdivenlerden çıkıp büfenin önüne gelirdik. Tam o sırada susayacağım tutardı benim... Bazen de tuvalet gereksinimi!

“Babaaa, susadım!”

Babam büfeciden bir şişe Taşdelen alır, önce bir bardağını bana içerir, sonra da kalanını kendi içerdi. Tabii günümüzdeki gibi şişeyi başa dikerek değil de cam bardakla içerdi. Kullandıktan sonra atılan plastik bardaklar henüz geliştirilmemişti. Kaldı ki, kerli ferli yaşlı birinin de şişeyi

başına dikerek su içmeye kalkışmasının çevreden hiç de hoş karşılanmadığı günlerdi o günler...

Su faslı bittikten sonra baş taraftaki ikinci mevki açık güverteye çıkardık. Direğin altına dek yürünür, oradan direğin çevresinde uçuşan martılar seyredilir, sonra da kaptan köşkündeki “Efendi Kaptan” a selam verirdik. Bu selam faslını hiç aksatmazdık.

Bir keresinde, “Niçin selamlıyoruz kaptanı?” diye sormuştum.

“Niçin olur mu oğlum? Bak bizi denizin üstünde selâmetle nereden nereye götürüyor! Zor ve kutsal bir iştir kaptanlık...” demişti.

Bir seferinde kaptanın, verdiğim selama hem elini salladığını, hem de çok kısa bir düdük çalarak karşılık verdiğini çok iyi anımsıyorum.

“Ben de kaptan olacağım!” dediğimi çok iyi anımsıyorum. Ama olmadım, o başka...

1952 yılında hizmete giren “Bahçe” tipi ekspres gemilerden birinin ana güvertedeki salonun lüks bölmesi...

Kış günlerinde özellikle iş satatlerinde hayli kalabalık olurdu Kadıköy vapurları... O zaman yer bulamazsak pek çok beyefendi ve hanımefendi gibi biz de alt salona inip oturmak zorunda kalırdık. Bu salonun pencereleri yoktu, bu nedenle de çevreyi seyredemezsiniz. Pencere yerine yuvarlak lombozları vardı bu salonun... Bu lombozların önünden sular çırpınarak geçerdi. Denizlerin mavi rengine koşullanmış çocuk aklım, deniz suyunun türkuazdan neftiye, firuze mavisinden tirşeye değişen renklerini büyülenmiş gibi seyredirdim. Oturduğumuz yer elbette deniz yüzeyinin altında kalırdı ki, bu çok endişelendirirdi beni! Hani, içeriye sular hücum ederse, nasıl kaçır kurtuluruz gibilerden...

Kadıköy vapurlarının orta salonunun arka kısmındaki, dört-

kenarı kesme kristal camlarla ayrılmış bölme, vapurun “lüks mevkii”ydi. İstanbul’un en şık ve kibar hanımefendileriyle bu lüks bölmede karşılaşabilirdiniz. Burada oturmak isteyenler, bilet parasına yakın bir ek para daha ödemek zorundaydılar.

Vapur hareket edince bir biletçi de oraya gelir, burada yolculuk yapanların biletlerini zimbaldaktan başka, ayrıca mevki farklarını da makbuz keserek tahsil ederdi. Lüks bölmede ayakta dursanız bile, fiyat farkını ödemek zorundaydınız. Keza, üst güvertenin arka kısmı da açık lüks bölmeydi. Bu lüks kısımlarında, sıra sıra kanepeler yerine, kadife minderli koltuklar ve dört köşe masalar yer alırdı. Zamanla önce bu masaların örtüleri kaldı-

rıldı, sonra da koltuklardaki kadife minderler... Günümüzde çoğu vapurun perdeleri bile yok!

Bir yaz günü yine babamla vapura binmiş, karşıya geçiyorduk. Sarayburnu'nu henüz dönmüş, Haydarpaşa mendireğine doğru yol almaya başlamıştık. Bir de baktık ki, dalgakıranın gerisinden geçecek yerde Ahırkapı Feneri'nin önlerinden Kumkapı'ya doğru ilerliyoruz! Yolcular, babam da dahil, merakla ne oldu gibilerden çevreye bakmaya başladılar. Bir şey olmuştu; ama ne olmuştu, kimsecikler anlayamamıştı. Derken gemicilerin birin-

den öğrendik: Meğer, vapurun iki pervanesinden biri yerinden fırlamış, biz tek pervaneyle büyükçe bir daire çizmekteymişiz!

Neyse, kaptan tek pervaneyle yol almanın neden olduğu rota sapmasını dümenle düzelterek vapuru yarım yolla da olsa geri döndürdü de güç bela yanaşıp Kadıköy'e bağladık.

Hangi vapur muydu bu pervanesi fırlayan?

Ne bileyim?

Çocuk aklımla babama sormayı akıl edememiştik ki söyleyeyim!•

EserTutel@butundunya.com.tr

Tren bir istasyonda durdu, kompartımana bir çift girdi. İçerideki yolcu öyle dalgındı ki, onların gelişlerinin, bavullarını yerleştirmelerinin ayırına varmadı bile...

Bir süre sonra yeni gelen adam, dalgın yolcuya sigara ikram etti: "Bir sigara alır mısınız?" diye sordu.

Bunu duyan adam biraz kendine gelir gibi oldu:

"Teşekkür ederim, kullanmıyorum" dedi.

Çift bir süre sonra çikolata yemeye başladı. Adam yine dalgın yolcuya da ikram etti:

"Çikolata alır mısınız?"

Dalgın adam yine sigara ikram edildiğini düşünüp kafasını biç çevirmeden yanıt verdi:

"Teşekkür ederim, kullanmıyorum..."

Onbeş, yirmi dakika sonra adam yine konuşma gereği duydu ve dalgın adama bu kez eşini tanıttı:

"Bu eşim, Neriman..." dedi.

Dalgın adam yine kafasını çevirmeden yanıt verdi:

"Teşekkür ederim, kullanmıyorum..."•

Çapkın adam yaşlılığına karşın genç kadınlara kur yapmaya devam ediyordu. Bir partide çok güzel bir genç kız görünce hemen yanına yaklaştı ve her zamanki komplimanını yaptı:

"Tüm yaşamım boyunca neredeydiniz?" diye sordu.

"Genç kız, çapkın adama bir süre baktıktan sonra şu yanıtı verdi:

"İlk yarısında yoktum zaten..."•

Bilginizi Denetleyin

•Hazırlayan: Diyar Mahmutoglu - Bütün Dünya•

1 Jul Sezar'ın Zile'de Persler'i yendiğinde söylediği ünlü söz aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Para, para, para!
- b) Sen de mi Brutüs?
- c) Seni de bu söz öldürecek!
- ç) Geldim, gördüm, yendim!

2 Çocuğun beş duyusunu kullanmasını sağlayan özgür bir ortamda, yaparak öğrenmesi üzerine kurulu eğitim yöntemini geliştiren Maria Montessori hangi ülkenin vatandaşısıdır?

- a) İtalya
- b) Fransa
- c) İngiltere
- ç) İspanya

3 "Mülk" sözcüğünün "Adalet mülkün temelidir" sözündeki anlamı nedir?

- a) Mülkiyet
- b) Memleket
- c) Taşınmaz mal
- ç) Devlet

4 Aralarında "Yılanların Öcü", "Anadolu Garajı", "Onuncu Köy" gibi yapıtların bulunduğu 80 roman ve öykünün yazarı kimdir?

- a) Talip Apaydın
- b) Fakir Baykurt
- c) Dursun Akçam
- ç) Osman Şahin

5 1949 yılının Eylül ayında İzmit'te yaptığı konuşmada, "Türkiye'nin küçük bir Amerika" ola-

cağı öngörüsünü ilk kez ileri süren politikacı kimdir?

- a) Celal Bayar
- b) Adnan Menderes
- c) Nihat Erim
- ç) Refik Koraltan

6 17 Şubat 1959'da, THY'nin Viscount tipi uçağı Londra-Gatwick Havaalanı yakınlarına düşmüş, 14 kişi yaşamını yitirmişti. Bu kazadan kurtulan o dönemin Türkiye başbakanı kimdir?

- a) İsmet İnönü
- b) Hasan Saka
- c) Recep Peker
- ç) Adnan Menderes

7 1950 seçimlerinden sonra kurulan Menderes Hükümeti'nde Dışişleri Bakanlığı'na getirilen ünlü edebiyat tarihçisi kimdir?

- a) Samet Ağaoğlu
- b) Refik Koraltan
- c) Fuat Köprülü
- ç) Kemal Zeytinoğlu

8 Orhun Yazıtları neredir?

- a) Moğolistan
- b) Türkmenistan
- c) Kırgızistan
- ç) Özbekistan

9 Orhun Yazıtları'nı hangi bilgin çözmüştür?

- a) Wilhelm Thomsen
- b) V. Bartold
- c) E. J. V. Gibb
- ç) A. Tietze

Bilginizi Denetleyin

- 10** Dünya'nın Güneş çevresinde döndüğünü kanıtlayan fizikçi kimdir?
a) İ. Newton
b) G. Bruno
c) F. Bacon
ç) M. Kopernik
- 11** "Tarih bize insanların tarihten hiçbir şey öğrenmediğini öğretir" diyen filozof hangisidir?
a) İ. Kant
b) G. Hegel
c) E. M. Cioran
ç) İbn-i Haldun
- 12** "Kaşığı" adlı öykü kitabının yazarı kimdir?
a) Nabizade Nazım
b) Kemalettin Tuğcu
c) Ömer Seyfettin
ç) Gülten Dayıoğlu
- 13** "Affan dedeye para saydım / Sattı bana çocukluğumu" dizele-riyle başlayan "Çocukluğum" şiiri-nin şairi aşağıdakilerden hangisidir?
a) Cahit Sıtkı Tarancı
b) Cahit Külebi
c) Cahit Irgat
ç) Cahit Zarifoğlu
- 14** İtalya'da operaya uyarlanan "Te-neke" adlı öykünün yazarı kimdir?
a) Kemal Tahir
b) Orhan Kemal
c) Yaşar Kemal
ç) Kemal Bekir
- 15** "Hababam Sınıfı" filminde "İnek Şaban" rolünün unutulmaz oyuncu-su aşağıdakilerden hangisidir?
a) Şener Şen
b) Münir Özkul
c) Tarık Akan
ç) Kemal Sunal
- 16** İttihat Terakki Cemiyeti'nin sivil önderi kimdir?
a) Talat Paşa
b) Enver Paşa
c) Cemal Paşa
ç) Yakup Cemil
- 17** "Düşünüyorum öyleyse va-rım" önermesinin sahibi filozof aşağıdakilerden hangisidir?
a) Aristoteles
b) Socrates
c) Descartes
ç) Empekdokles
- 18** 2004 yılında yaşamını yiti-ren, Filistin özgürlük savaşımı-nın önderi kimdir?
a) Yaser Arafat
b) Enver Sedat
c) Mahmut Abbas
ç) Ebu Nidal
- 19** İngiltere'nin devlet yayın ku-ruluşunun kısa adı hangisidir?
a) NBC
b) BBC
c) CNBC
ç) ITR
- 20** 1939 yılında İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı, bugünse "Dünya Barış Günü" olarak ka-bul edilen gün hangisidir?
a) 1 Eylül
b) 1 Mayıs
c) 8 Mart
ç) 14 Şubat

Yanıtlar 110'uncu sayfamızdadır.

Evdeki Çiçeklerle Konuşmak Gerçekten İşe Yarıyor mu?

"Günaydın, nasılsın? Ah, ne güzel bir çi-çek. İyi bir iş çıkar-dın! Ancak biraz su-samış gibisin. Seni biraz sulayayım."

Evdeki çiçeklerimle böyle ko-nuşurken zorlandığım oluyor. Belki de bu yüzden öyle görünü-yorlar. Arkadaşlarıma çiçeklerinin o denli güzel görünürken benim-kilerin neden bu denli kötü gö-ründüğünü sorduğumda, çiçekle-riyle konuştuklarını söylüyorlar. Gerçekten bir yararı olur mu?

2003 yılında yapılan bir araştı-rmaya göre Almanlar'ın yarısı, çi-çeklerle konuşmanın onların bü-yümesine olumlu etki ettiğine ina-nıyor. Bitkilerle iletişime inanan kadın oranı (yüzde 63), erkekle-rinkinden yüzde 35 daha fazla. Bana öyle geliyor ki öteki ülkeler-de de aynı araştırma yapılsa ben-zer sonuçlar alınır. Yalnızca ko-nuşmanın değil, müziğin de çi-çeklerin büyümesine katkıda bu-lunduğu düşünülüyor.

Bilim adamları bitkilerin ışıık,

ısı, rüzgar ve titreşim gibi dış uyarıcılara tepki verdiklerini bil-seler de, konuşmanın ve müziğin onlar üzerinde etkisi olduğu ka-nısına genellikle karşı çıkıyorlar. Ancak bu, birçok kişinin düşün-cesini değiştirmiyor.

Insanlar saksılara bitkiler ko-yup evlerine getirmeye baş-ladıklarında, büyük olasılık-la onlara en iyi nasıl bakabi-leceklerini de düşünmeye başla-mışlardı. Eski tablo ve heykeller-den, Yunan ve Roma uygarlıkla-rında saksıda çiçek yetiştirildiğini biliyoruz. Mısır, Hindistan ve Çin'deki eski uygarlıklarda da, genellikle evin avlusunda saksıda bitki bulunur-muş. Japonlar, ev deko-rasyonunda kullanılmak üzere ağaç ve bitkilerin estetik bir biçimde bo-durlaştırıldığı "bonzai" sanatında ustaydılar.

17'nci yüzyılda İngiliz tarım uzmanı Hugh Platt "The Garden of Eden" (Cennet Bahçesi) adlı ki-tabında evde çiçek yetiştirmekle ilgili bilgiler vermişti. 19'uncu yüzyılın ortalarında İngiltere ve Fransa'da bu konuda daha fazla kitap yayımlandı. Evde çiçek yetiştirmek giderek yaygınlaştı. Bu-gün birçok ev bitkisinin kökü tropikal ya da astropikal bölgelere özgü bitkilerden alınıyor; çünkü dışarıdaki ısıyla ilgisi olmaksızın kapalı alandaki ılık koşullarda kolaylıkla büyüyorlar.

Kapalı alan bahçeciliğine olan ilginin artmasıyla bitki psikolojisine

olan ilgi de artmaya başladı. 1848 yılında Alman filozof ve profesör Gustav Theodor Fechner "Nanna" adlı kitabında bitkilerin duyumsa-yabildiklerini yazmıştı. Eğer onlarla konuşulur, onlara önem verilir ve şefkat gösterilirse bu, sağlıklarına olumlu bir biçimde yansıyor.

1900'lerden başlayarak, Hintli bilim adamı Jagdish Chandra Bose bitkiler üzerinde birçok deney ger-çekleştirdi. Yumuşak ve sakin mü-zikler çalındığında daha çabuk bü-yüdüklerini, yüksek sesli ve gürül-tülü ortamlarda ise büyümelerinin

yavaşladığını öne sürdü. Bose, bitkilerin acıyı du-yumsadıklarına ve hay-vanların kas hareketleriyle verdikleri tepkiler benzeri tepkiler vererek şoka spazmlarla yanıt verdikle-rine de inanıyordu. Veje-taryenliği herkes tarafın-dan bilinen İngiliz oyun yazarı George Bernard Shaw, söylendiğine göre Bose'nin laboratuvarını zi-yaret etmiş ve kaynar su-ya atılan lahananın çaresiz ve acı dolu çırpınmalarını

görünce dehşete düşmüştü.

1966 yılında, Amerikalı bilim adamı Cleve Backster, çiçek yapraklarındaki elektrik direncini ölç-mek için yalan makinesiyle de-neyler yapmıştı. Bitkilerin öteki yaşam türleriyle iletişim kurabil-diklerine ve kişilerin aklından ge-çenleri okuduklarına inanıyordu.

Diş hekimi George Milstein 1970 yılında, bitkilerin büyümesini hızlandıracak yumuşak melodiler de içeren "Music to Grow Plants By" (Bitkileri Büyüten Mü-

Bir Başka Bakış

Cheryl Tanrıverdi

görünce dehşete düşmüştü.

1966 yılında, Amerikalı bilim adamı Cleve Backster, çiçek yapraklarındaki elektrik direncini ölç-mek için yalan makinesiyle de-neyler yapmıştı. Bitkilerin öteki yaşam türleriyle iletişim kurabil-diklerine ve kişilerin aklından ge-çenleri okuduklarına inanıyordu.

Diş hekimi George Milstein 1970 yılında, bitkilerin büyümesini hızlandıracak yumuşak melodiler de içeren "Music to Grow Plants By" (Bitkileri Büyüten Mü-

zik) adıyla bir albüm çıkarmıştı. Üç yıl sonra, Dorothy Retallack farklı türlerde müzikle yaptığı deneylerinin sonuçlarını anlattığı "The Sound of Music and Plants" (Müziğin Sesi ve Bitkiler) adlı bir kitap yayımlamıştı. Bir üniversite-de üç denetim odası kullanarak gerçekleştirdiği deney-de, caz müziği çaldı-ğında bitkilerin öne eğildiklerini, sert müzik çaldığında ise arkaya yaslandıklarını belirt-mişti. Retallack, bitkile-rin rahatlatıcı müzikten hoşlanıp, uyumsuz mü-zikten hoşlanmadıkları sonucuna varmıştı. Ço-ğunlukla, bitkilerin kla-sik müzik yeğledikleri sonucuna varılan son-raki araştırmalar, "pozitif" ve "negatif" müzik kavramlarına odaklan-mıştı. Sert müzik bitki-lerin kuruyup büzüle-rek ölmelerine neden olabiliyordu.

Peter Tomkins ve Christopher Bird tarafından yazılan "The Secret Life of Plants" (Bitkilerin Gizli Yaşamı) adlı kitap 1973 yılında büyük ses getirdi. Bitki psikolojisiyle ilgili ilginç araştırmaları

ayrıntılıyla anlatan ve deneyler-den ilgi çekici örnekler veren ki-tap, bitkilerin iletişim kurabildikleri yönünde güçlü iddialar öne sürüyordu. En çok satılan kitaplar

arasına girdi ve birçok okuyucu-nun hafızasında yer etti.

Bilim adamları bitkilerin algıla-yabildiklerine, sinir ya da duyu sis-temleri olmadığı gerçeğini anımsa-tarak ısrarla karşı çıksalar da, araş-tırmalar devam ediyor. Fransız fi-zikçi ve müzisyen Joel Sternhe-

Alman filozof ve profesör Gustav Theodor Fechner, "Nanna" adlı kitabında bitkilerin duyumsayabildiklerini dile getirdi.

imer, proteindeki amino asitlere denk geldiği iddia edilen nota di-zileri besteledi. Müziğin, bitkilerin daha fazla protein üreterek büyü-melerini sağladığını öne sürüyor.

Ters işleyen ve protein sentezini engelleyen melodiler de yazıyor. Çevresel yönden zararlı kimyasallar kullanmak yerine, yabancı otların büyümesinin onun melodileriyle denetlenebileceğini önerecek denli de ilerlemiş durumda.

Geçenlerde, Güney Koreli bir

Bilim adamlarının büyük çoğunluğu konuşmanın ve müziğin bitkileri etkilediğini gösteren deneyleri kabul etmiyor. Deneylerin hatalı olduğunu ve teorisinin hiçbir zaman bilimsel yöntemlerle kanıtlanmadığını belirtiyor, bitkilerin olsa olsa soluğumuzdaki nem ve karbondioksitten belki biraz yararlanabileceklerini söylüyorlar. Ancak etkilerin ölçülebilmesi için bir bitkiyle saatlerce iletişim kurmak gerekiyor.

Bitkilerinizle konuştuğunuzda, konuşmaktan daha fazlasını yapmış oluyorsunuz bence. Kurumuş mu, böceklenmiş mi ya da yaprakları sararmış mı görebiliyorsunuz. Onlarla daha çok zaman geçirerek onlara daha fazla özen gösteriyorsunuz. Onlarla tek tek ilgilenmeye başlıyor ve eşsiz bir yaşam biçimi olan her birine saygıyla yaklaşıyorsunuz. Suyu ya da gübreye gereksinim duyuyor mu? Yeterince ışık alıyor mu? Saksısı çok mu küçük? Dikkat ederseniz, bitki bunlara kendi yöntemleriyle, yapraklarla, açtığı çiçekleriyle ve ko-

kusuyla “yanıt” veriyor. Uzun konuşmalar yapsanız da yapmasanız da, onların dilini anlamak önemli.

Bir şeyi merak etmişimdir hep. Buradaki bitkilerimle Türkçe mi konuşmalıyım?•

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanriverdi@butundunya.com.tr

grup, tahıl bitkilerine aralarında Beethoven, Debussy ve Vivaldi'nin de bulunduğu 14 farklı parça çaldı. Bir bütün olarak etkisi görülmesi de, notalar ışığa duyarlı iki geni etkiledi. Genler yüksek seviyede seslerde daha aktif oldular. Araştırmacılara göre müzik, bitkilerin çiçek açmasında uyarıcı rol oynayabilir.

Guy de Maupassant'dan Bir Öykü:

El

Gizemli Saint-Cloud olayına ilişkin görüşlerini belirten Mösyö Bermutier'nin etrafında bir çember oluşmuştu. Söz konusu çözümlenmemiş cinayet Paris'te geçtiğimiz ayın konusu olmuş, hiç kimse açıklama getirememişti olaya.

Mösyö Bermutier arkasını şömineye vermiş ayakta konuşuyordu. Kanıtlar çerçevesinde soruşturmayı yönetmiş, çeşitli varsayımlar üzerinde durmuş; ama hiçbir sonuca varamamıştı.

Ona daha yakın olmak için birkaç bayan oturdukları sandalyelerden kalkmış, büyük bir ciddiyetle konuşan savcının dudaklarına gözlerini dikmiş halde ayakta duruyor, heyecandan titriyorlardı. Bütün kadınları gerçek bir açlık duygusu gibi rahatsız edip eziyet çektiren o aç gözlü ve doymak bilmez korku duyma isteğinin pençesine düşmüşlerdi.

Kısa bir suskunluk oldu. Yüzü diğerlerinden daha solgun gözükten bir kadın bozdu sessizliği:

“Kesinlikle dehşet verici” dedi. “Doğaüstü bir yanı var olayın. Sanırım gerçekte ne olup bittiğini hiçbir zaman bilemeyeceğiz.”

Savcı ondan yana döndü:

“Bu çok büyük bir olasılık, Madam. Fakat size şunu söyleyebilirim: Kullandığınız ‘doğaüstü’ sözcüğü burada tamamen konu dışı. Beceri ile planlanmış ve ustaca gerçekleştirilmiş bir cinayetle karşı karşıya bulunuyoruz.

“Üstelik öylesine gizemle örtülü ki cinayet eylemini olayı kuşatan an-

laşılmaz koşullardan ayırıp ortaya çıkarmakta tamamen başarısız kalmış bulunuyoruz.

“Fakat soruşturmasını yaptığım eski bir olayın gerçekten doğaüstü yanı vardı. O olayda da kanıt yetersizliğinden ötürü araştırmayı bırakmak zorunda kalmıştık.”

Birkaç kadın sözbirliği etmiş gibi hep bir ağızdan bağırdı:

“Lütfen anlatın bize!”

Mösyö Bermutier’nin yüzünde bir soruşturma savcısından beklenilecek ciddiyette bir gülümseme belirdi. Sürdürdü konuşmasını:

“Anlatacağım olayda doğaüstü herhangi bir şeyin var olduğuna inandığımı bir an için bile düşünmeyin lütfen. Hakkında hiçbir şey bilmediğimiz olguları tanımlamak için ‘doğaüstü’ yerine ‘açıklanamaz’ sözcüğünü kullansak çok daha iyi olur. Bu soruşturmada en çok olayı hazırlayan koşullarla sonucunu ilgimi çekmişti. Olanları şöyle özetleyeyim:

“O zamanlar etrafı yüksek dağlarla çevrili güzel bir körfezin kıyısında kurulu küçük, beyaz bir kasaba olan Ajaccio’da inceleme savcısıydım. Öncelikli ilgi alanım Vendetta, yani kan davalarına ilişkin vakalardı. Kişiler arasındaki bu özel savaş geleneği çok acıklı, yabanıl, destansı olaylar yönünden zengin ve öğ alma konusunda akla gelebilecek en ilginç öykülerin kaynağıdır. Nesilden nesile aktarılırken canlı tutulan, kısa süreli yumuşamalar olsa bile yok olmasına asla izin verilmeyen bu nefret duygusu için öyle çok cinayet işlenmiştir, öyle korkunç tuzaklar kurulmuştur

ki vakaların çoğu geçmişteki soykırımların, neredeyse destansı sayılan eylemlerin isimlerine yaraşır içeriktir. İki yıl boyunca kan davalarından, kişinin yalnızca tek bir düşmandan değil, onun soyundan gelenlerden ve akrabalarından da öğ almakta direnen bu ürkünç Korsika tutkusundan başka bir şey duymadım. Bu kanlı öğreti adına boğazlanan yaşlı adamlar, çocuklar ve kuzenler tanıdım. Kulağıma gelen Vendetta öykülerinin sayısı anımsayabildiklerimden fazladır.

“Bir gün bir İngiliz’in körfezin öte ucunda birkaç yıllığına bir ev kiraladığını duydum. Marsilya’dan geçerken işe aldığı bir Fransız hizmetçiyi de getirmişti yanında.

“Çok geçmeden çevredeki garip kişilikli bu adama ilişkin dedikodular üretmeye başladı. Adam evde tek başına oturuyor, balık tutmak ve ava gitmek dışında evden çıkmıyordu. Hiç kimseyle görüşmüyor, hiç kasabaya inmiyor ve her sabah bir iki saat tabanca ve tüfeğiyle atış talimi yapıyordu.

“Bu İngiliz birçok söylentinin konusu olmuştu. Bazıları onun aslında yüksek rütbeli birisi olup siyasi nedenlerden ötürü ülkesinden kaçtığını, kimisi de işlediği ciddi bir suçun sonuçlarından kaçmak için saklandığını söylüyordu. İnsanın kanını donduran türde ayrıntılardan söz edecek kadar ileri gidenler de vardı aralarında.

“Bir inceleme savcısı sıfatıyla, doğal olarak bu adama ilişkin, öğ bildiğince çok bilgi toplamak istiyordum. Fakat daha fazlasını öğ-

renmenin olanaksız olduğunu anladım. Adamın adı Sir John Rowell’di.

“Elimden geldiğince ve yeterli sandığım bir düzeyde gözlem yapıyor; fakat buna karşın adamın yaptıklarında kuşku çeken herhangi bir şey bulamıyordum. Öte yandan söylentiler büyüyerek ve yayılarak etrafta dolaşmayı sürdürdüğünden bu yabancıyla kişisel ilişki kurmanın görev alanıma girdiğini düşündüm. Amacımı gerçekleştirmek için düzenli olarak evinin yakınlarında avlanmaya başladım. Aradığım şansın ayağına gelmesi için bir süre beklemem gerekti. Sonunda bu şans bir keklik biçiminde geldi. Kuşun konumu benim için kolay hedef oluşturdu ve vurduğumda kuş İngiliz’in burnunun dibine düştü. Köpeğim keklği getirdiğinde hemen elime alıp kaba davranışım için Sir John’dan özür dilemek ve tüfeğimin vurduğu avı kabul etmesini rica etmek için yanına gittim.

“İri yarı bir adamdı, kızıl saçlı ve sakallıydı; kısaca bir tür şehrili ve ağırbaşlı Herkül’dü. O geleneksel İngiliz katılığından eser yoktu halinde. Uygur davranışım için sevecenlikle teşekkür etti bana. Fransızca konuştu. Aksanı Manş’in karşı yakasından geldiğini belli ediyordu. Aradan bir ay geçtiğinde beş altı kez buluşup konuşmuştuk bile.

“Bir akşam evinin önünden geçerken bahçede bir sandalyeye, ata biner gibi ters oturmuş pipo içerken gördüm onu. Şapkamı çıkarıp selam verdim, o da beni bir içmeye çağırdı. Çağrısını yineletmediğimi söylememe gerek

yok sanırım. Titiz bir İngiliz inceliğiyle ağırladı beni. Övgüyle Fransa’dan ve Korsika’dan söz etti; bu ‘ülkeye’ ve ‘körfezin bu yakasına’ düşkünlüğünün gittikçe arttığını söyledi.

“Büyük bir özenle ve ilgi gösterdiğimi belli ederek yaşamı ve planları hakkında sorular sordum ona. Hiç şaşırmadı ve çok yolculuk yaptığını, Afrika, Hindistan ve Amerika’yı gördüğünü söyledi. Sonra güler ekledi:

“Serüvenlerden üzerime düşen payı tam olarak aldım.”

“İzleyen dakikalarda avlanmadan söz açtım. O da bana kaplan, fil, suaygırı ve hatta goril avlarken başından geçen ilginç ayrıntıları anlattı.

“Bunların hepsi tehlikeli hayvanlar” dedim.

“Gülümseyerek yanıtladı:

“Fakat insandan daha tehlikelisi yoktur.”

“Birden güldü; güçlü ve yaşamından hoşnut kalmış bir İngiliz’in gülüşüydü bu. ‘Zamanında epey insan avladığım da oldu’ dedi.

“Sonra konuşmayı ateşli silahlara yöneltti ve eve girip tabanca ve tüfek koleksiyonuna bakmaya davet etti beni.

“Salondaki duvarlara asılan kumaşlar altın işlemeli siyah ipektendi, alev gibi parlayan büyük sarı çiçekler kaplıyordu kumaşları.

“Japon yapımı bir kumaş” dedi.

“Fakat en geniş panelin ortasında garip bir nesne dikkatimi çekti. Kare biçimindeki kırmızı bir kadife parçasının üzerinde siyah bir şey kabartma gibi duruyordu.

“Yakınına gittim. Bir el-di bu, bir insan eli; iskelet eli değil, kurumuş, esmer ve sarı tırnaklı kesik bir el. Kasların çıkıntılarını belliydi, bileğin az yukarısından düzgün biçimde kesilmiş olan kemiklerin üzerinde yara kabuğundaki gibi kurumuş kan izleri vardı.

“Bileğin çevresine kalın bir zincir takılıydı. Bu çirkin örgene perçinlenmiş ve diğer ucu duvara tutturulmuştu. Bir fili bile dizginleyecek denli sağlam gözüküyordu.

“Bu nedir?” diye sordum.

“Tam bir dinginlik içinde yanıtıladı İngiliz:

“O benim en iyi düşmanıma aitti. Amerika’dan getirdim. Kılıçla kesildi ve derisi kesin bir taşla kazındıktan sonra sekiz gün güneşte kurumaya bırakıldı. Biraz şanslı olduğumu söylemem gerek.”

“Ürkünç kalıntıya dokundum. Çok iri yapılı birine ait olmalıydı. Olağanın üzerinde uzun parmaklar benzer büyüklükte kaslara bağlıydı; yer yer deri parçaları yapışık-tı. Böyle, derisi yüzülmüş haliyle iğrenç bir görünümü vardı elin. Yabani bir öç alma eylemine tanıklık etmiş olmalıydı.

“Çok güçlü biriydi herhalde” dedim.

“Öyleydi,” diye yanıtladı ev sahibim sakın bir tavırla. ‘Ama ben daha güçlü çıktım. Onu zincire vurup dizginlemeyi başardım.’

“Şaka yaptığını sandım. ‘Fakat zincirlemeye ne gerek var?’ diye sordum. ‘Kaçacak değil yal’

“Sir John çok ciddi bir tavırla, ‘Hep kaçmaya çalışıyordu’ dedi. ‘Onu zincirlemek zorunda kaldım.’

“Sorgulayan bir bakışla yüzüne

baktım adamın. Deli miydi, yoksa sadece şakacı mı? Fakat yüzü sakın, gizemli ve sevecen ifadesini koruyordu. Konuyu değiştirdim. Silah koleksiyonuna baktım ve çok beğendim.

“Fakat dikkatimi bir şey çekmişti: Salonda, çeşitli mobilya parçalarının üzerinde hepsi de dolu olan üç tabanca vardı. Adam, her an olası bir saldırının korkusu içinde yaşıyor gibiydi.

“Onu birkaç kez daha ziyaret ettim, sonra gitmeyi bıraktım. Çevredekiler artık ona alışmışlardı, hiç kimse düşünmez olmuştu onu.

“Bir yıl kadar sonra kasımın sonuna doğru bir sabah hizmetçim Sir John Rowell’in gece bir cinayete kurban gittiği haberiyle uyandırdı beni.

“Başkomiser ve jandarma yüzbaşısıyla İngiliz’in evine gittim. Şaşkın hizmetçi kapıda kekeleyip duruyordu. Hemen ondan şüphelendim; ama sonradan suçsuz olduğu anlaşıldı.

“Katilin kimliği hiçbir zaman bilinemedi.

“Salona girdiğimde gördüğüm ilk şey Sir John’un cesedi idi, ortada yatıyordu. Yeleği yırtılarak açılmıştı, neredeyse birkaç iplik tutuyordu. Şiddetli bir çatışma olmuştu anlaşılan.

“Adam boğularak öldürülmüştü. Kararmış ve şişmiş yüzü korkunçtu, gözlerinde de korkunç bir ifade vardı. Kenetlenmiş dişlerinin arasında bir şey vardı, kanla kaplı boynu keskin bir aletle beş yerden delinmişti.

“Bize katılan bir doktor, ölü adamın boynundaki parmak izleri-

ni uzun uzun inceledikten sonra şu tuhaf sözleri mırıldandı:

“Adam bir iskelet tarafından boğulmuş gibi geliyor bana.”

“Sırtımdan bir ürperti geçti; hemen duvara, elin durduğu yere baktım. Artık orada değildi.

Zinciri kopmuş, sallanıyordu. Sonra cesede eğildim. Dişlerinin arasındaki nesne, ortadan kaybolan elin bir parmağıydı; ikinci boğumundan ısırlarak koparılmıştı.

“Araştırmada kanıt bulunamadı. Hiçbir pencere ve kapı zorlanmamıştı. Mobilyaların hiçbirinde çatışma belirtisi yoktu. İki bekçi köpeği olay sırasında uyumayı sürdürmüştü.

“Hizmetçinin ifadesi kısaca şöyleydi:

“Geçen ay boyunca efendisi sürekli olarak tedirgin gözüküyordu. Birkaç mektup almış ve gelir gelmez ateşe atmıştı onları. Sık sık eline bir kırbaça alıyor ve öfkeden çok bir çılgınlık nöbeti içinde kurumuş eli kırbaçlıyordu. Bu arada el, cinayet anında duvardaki yerinden yok olup gitmişti. Hiç kimse bunun nasıl olduğunu bilmiyordu. Efendisi geceleri çok geç saatte yatıyor ve kapı ve pencereleri kilitlemeye özen gösteriyordu. Elinin altında her zaman bir silah bulunduruyordu. Geceleri sık sık alçak sesle konuşuyordu. Birlikle tartışıyor gibiydi. Fakat cinayet gecesi hiç ses çıkarmamıştı. Hizmetçi onu ancak içeri girip kepenkleri açtığında görmüştü, ölü olarak. Şüpheli hiç kimse yoktu aklında.

“Ölen adama ilişkin bildiklerimin hepsini ilgili makamlara ilet-tim. Bütün ada tarandı; fakat hiçbir sonuç çıkmadı.

“Cinayetten üç ay sonra çok korkunç bir karabasan gördüm: O ürkünç eli evimin duvarlarında ve perdelerinde bir akrep ya da örümcek gibi hızla sürünürken gördüm düşümde. Üç kez uyandım, üç kez yine uykuya daldım ve üç kez o iğrenç şeyi parmaklarını bacak gibi kullanarak odada dolaşırken gördüm.

“Ertesi sabah haberi geldi: El, Sir John’un mezarının üzerinde bulunmuştu. Adamın ulaşılacak akrabası olmadığından hemen oraya gömmüşlerdi eli. İşaret parmağı yoktu.

“İşte, bayanlar. Öyküm burada bitiyor. Başka bir şey bilmiyorum.”

Kadınlar dehşet içinde kalmışlardı, yüzleri sararmış, titriyorlardı. İçlerinden biri atıldı:

“Fakat hiçbir çözüm getirmedi-niz, açıklama yapmadınız! Hiç olmazsa ne olduğuna ilişkin kendi düşüncenizi söyleyin, yoksa emnim hiçbirimizi uykuya tutmayacak!”

Savcı gülümsedi; fakat gözle-rindeki ciddi ifade değişmemişti.

“Düşler söz konusu olduğunda korkarım yorganım hep nemli olacak. Belki hoşunuza gitmeyecek; ama olaya ilişkin görüşüm aslında basit: Bence elin sahibi ölmüştü ve onu aramaya geldi. Ne yaptığı hakkında hiçbir fikrim yok. Fakat tüm olayın bir vendetta ile bağlantılı olduğu yolundaki tahminim ağır basıyor.”

“Hayır” diye mırıldandı bayanlardan biri, “Bu bir açıklama sayılmaz.”

Hâlâ gülümseyen savcı noktayı koydu:

“Görüşümü beğenmeyeceğinizi söylemişim.”•

Çeviri: Haluk Erdemol

Kaz Dağları müthiş güzellikte çam ormanı ile kaplı. Giderken ve dönerken iki kez karaca gördük. Ulusal parkta avlanmak yasak. Karaca, ayı, yabandomuzu, çakal rehberimizin gördüğü hayvanlar arasında... Uzun bir tırmanıştan sonra düzlük bir alana ve dağın zirvesine ulaşıyoruz.

İda Dağı'nda Üç Arkadaş

İda Dağı'nda yaşayan tanrılardan biri bir ölümlüyle evlenmeye karar verir ve bir şölen düzenler. Bu şölene Kıskançlık –başka adıyla Nifak– Tanrısı dışında tüm tanrıları davet eder. Şölenin tam orta yerinde Nifak Tanrısı çağırılmadığı düğün törenine davetsiz konuk olarak gelir. Elinde altın bir elma vardır. Elmanın üzerinde dünyanın en güzel kadını yazmaktadır. Elmayı gelinle damadın oturduğu masaya koyar ve “Bu benim düğün armağanım... Bunu buradaki en güzel kadına vermenizi istiyorum” der.

Damat tanrı bunun zor ve belalı bir iş olduğunu bilir; çünkü törende birçok kadın tanrı vardır ve onları kızdırmak istemez. Zeus'u yardıma çağırır. Zeus elmayı eline alır ve “En güzel olduğuna inanan tanrı kadın gelsin, ödülünü alsın” der.

Kalabalık içinden güzel olduğu-

na inanan üç kadın öne çıkar. Bunlar Hera, Athena ve Afrodit'tir. Zeus bu üç güçlü tanrıyla başını belaya sokmamak için onlara döner, “Bu elmayı alın ve İda Dağı'nın tepesinde yaşayan Paris'i bulun. En güzelin kim olduğuna o karar versin” der.

İda Dağı'nın tepesinde yaşayan Paris çok yakışıklıdır. Üç kadın tanrı onu bulur, altın elmayı ona verirler ve içlerinden en güzeline bu elmayı vermelemini isterler. Elmayı verdikten sonra Hera, “Beni seçersen seni dünyanın en güçlü insanı yaparım” der. Athena, “Beni seçersen seni dünyanın en zeki insanı yaparım” der. Afrodit ise, “Beni seçersen sana dünyanın en güzel kızı Truvalı Helen'i veririm” der. Yakışıklı Paris elmayı Afrodit'e verir ve Truvalı Helen'e kavuşur ardından da Truva'yı yok edecek ünlü Truva Savaşı başlar.

9 Ağustos günü üç okul arkadaşı, ben, Hulusi Sağlamer ve Er-

Engin'den Gözlemler, İzlenimler

Engin Ünsal

Yazarımız Engin Ünsal, iki okul arkadaşı Hulusi Sağlamer ve Erdoğan Yönel'le İda Dağı'nda...

doğan Yönel İda Dağı'na Paris'i aramaya ve varsa o güçlü üç kadın tanrıyla buluşmaya karar verdik.

Hulusi'nin kullandığı arabayla Erdoğan'ın oturduğu Burhanlı'dan yola çıktık. Eceabat'tan boğaziçi geçtik ve Çan, Kalkır, Yenice üzerinden Kaz Dağları'nı aşarak Edremit'e geldik. Öğle yemeği molasından sonra Küre'den İda Dağı yoluna saptık. Orman İdaresi İda Dağı'nı ulusal park ilan etmiş. Her önüne gelen dağa çıkamıyor. Yanınıza hem bilgilendirme hem de sizi gözetme amaçlı bir rehber almak zorunluluğu getirmiş. Aşır Altınöz adlı biyolog bir rehber bize katılıyor. Altınöz, Amerika'da okumuş; ama şimdilerde yazları rehberlik, kışları zeytincilik yapan son derece bilgili bir arkadaş... Onun öncülüğünde dağın 25 kilo-

metrelik tozlu yolunu arabayla tırmanmaya başlıyoruz. Paris söylenmesini bize o anlatıyor.

Kaz Dağları müthiş güzellikte çam ormanı ile kaplı. Giderken ve dönerken iki kez karaca gördük. Ulusal parkta avlanmak yasak. Karaca, ayı, yabandomuzu, çakal rehberimizin gördüğü hayvanlar arasında... Uzun bir tırmanıştan sonra düzlük bir alana ve dağın zirvesine ulaşıyoruz. Yerler kayalık ve yol olmadığından arabayı park edip üç kilometrelik Sarianakız Efsanesi'nin doğduğu tepede kurulu taştan bir kulübeye doğru yürüyoruz. Yolda rehberimiz Aşır, bizim görmediğimiz ve yalnız bu dağda yetişen birçok bitki hakkında bilgi veriyor. Onun uyarısıyla yürürken dikkat ediyoruz gerçekten dağın çok zengin bir bitki örtüsü var. Her yıl ağustosun 18'inde Yörükler ve Türkmenler bu kayalık alanda top-

lanıp konaklayarak bir tür anma törenleri düzenlerlermiş. Bu konuda daha geniş bilgi isteyenlerin kendisine altinoz@yahoo.com adresinden ulaşabileceklerini söyledi.

Sonunda dağın en tepe noktasına ulaşıyoruz. Taştan yapılmış kulübe babasının istediği adamla evlenmeyen Sarıkız'ın ölsün diye sürgün edildiği bu tepede yaşam savaşı verirken yaptığı ve içinde yaşadığı kulübeymiş. Yalnızlık ve yüce dağ onu ermiş yapmış ve gelen köylülere yıllarca şifa dağıtmış. Kızının ermiş olduğunu duyan baba kızından özür dilemek için ona gittiğinde çok susamış ve babasına acıyan ve ermişliğinden dolayı Sarıkızana adını almış olan kızı elini uzatıp Edremit Koyu'ndan babasına bir avuç su vermiş.

1750 metre yükseklikteyiz. Edremit'te hava 35 derecedir. Burada 21 derece olduğunu arabanın göstergesi söylemişti. Ona Paris'in ve kadın tanrıların nerede olduğunu soruyoruz. Eliyle ilerideki çam ormanının olduğu yeri gösterip "Oralarda bir yerlerde saklanıyorlar. Canları istediğinde kendilerine inananlara göründükleri söyleniyor" dedi. Onları göremedik; ama 1750 metre yüksekten Edremit Körfezi'ne baktık. Doyumsuz bir manzara vardı. Sisler içindeki bir Ege Denizi dağın ihtişamına

ayna tutuyordu sanki... Ülkemizin doğası gerçekten çok güzel; ama değerini biliyor muyuz?

Güneş yavaşça alçalıyordu. Üşümüştük. Bizimle gelen Erdoğan'ın torunu Ece kulübenin yanına bir ev yaptı. Söylenceye göre burada taştan bir ev yapanın mutlaka bir evi oluyormuş. Rehberimiz, "Birer dilek tutun ve buradan bir taş alın. Dileğiniz gerçekleştiğinde o taşı geri getirmelisiniz" dedi. Hulusi yirmiiki aylık kızı için bir dilek tuttu. Ne olduğunu bize söylemedi. "Ölürsem Kumru'nun bu taşı geri getirmesini vasiyet edeceğim" dedi ve yerden bir taş alıp özenle cebine koydu.

Dönüş yolunda suyu buz gibi bir çeşmeden su içtik. Kaz Dağları'na "Binbir pınarı olan dağlar" da deniyormuş. Yol boyunca belki yüzlerce çeşmeden geçtik; ama hepsi kurumuştu. Doğa kendisine ihanet eden, kendisine hor davranan insanoğlundan öcünü almaya hazırlanıyor diye düşündük.

Yol boyunca okul anılarından söz ettik, okulda söylediğimiz şarkıları söyledik, hocalarımızı rahmetle andık.

O gün kutsal bir dağda çocuklar gibi şendik. Mitolojideki tanrılar acaba bizi gözlediler mi diye merak etmekten de kendimizi alamadık. •

enginunsal34@smileadsl.com

Büyük bir şirketin genel müdürü yönetim kurulu toplantısında açıklama yapıyordu:

"Rakip şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin yüzde ellisi çalışıyor, yüzde ellisi de hiçbir şey yapmıyor" dedi ve ekledi:

"Arkadaşlar, memnuniyetle belirtmek isterim ki, bizde durum bunun tam tersidir." •

Annem, büyük bir uluslararası şirkette çalışıyor. Çok çeşitli ülkelere gitti, oralarda çalıştı. Tabii ben de onunla gittim oralara... Şimdi Dubai'deyiz. Üç yıl önce geldik buraya... Annemin o büyük şirkette ne iş yaptığını merak ediyor musunuz?

Çocukluğumun o ilk üç yaşından kurtulur kurtulmaz, bunu ben de merak etmişim.

"Sen orada ne iş yapıyorsun, anne?" diye sormuştum.

Annem bana hiç anlamadığım bir yanıt vermişti:

"Dünyanın neresinde bir çelik bulursam, onu hemen satın alıp buraya getiriyorum" demişti.

Anlayamamıştım ki...

"Dünyadaki tüm çelikleri mi, anneciğim?"

O kadar da değilmiş. Onlara yılda şimdilik 300 bin ton kadarı yetiyormuş. Ama o da az birşey değilmiş. Dünyadaki tüm çelikler değilmiş; ama yine de dünyanın çeliğiymiş, bu kadar çok çelik... Onu da anlamamıştım tabii... Kısa yoldan gittim:

"Yani sen şirkette çok önemli bir kişinin, öyle değil mi anne?" demişim. O da "Evet" demişti.

Annemin o büyük uluslararası şirkette ne iş yaptığını hâlâ merak ediyor musunuz?

Duydunuz işte... "Benim annem çok önemli bir kişidir."

Ben annemin tek ve biricik kızıyım. O yabancı ülkelere giderken iki şeyi yanından eksik etmez. Bavulunu ve beni...

Taaa Kanada'dan tutun da, dünyanın neresine

Altın Kafesteki Bülbülüm, Ben!

•Elif Ece Tirkeş - Bütün Dünya•

Elif Ece Tirkeş, üyesi olduğu atlı spor kulübünde “en yakın oyun arkadaşı”na sarılarak gezi sonrası teşekkürlerini belirtiyor...

gittiyse, onla birlikte ben de gittim oralara... Türkiye’de ana okulunda başladığım okul yaşamımı, o nedenle şimdi Duabi’de sürdürüyorum.

“Okul” deyince aklıma hemen öğrenci kimliğim geliyor. Şimdi de “Okul” dedim, yine öğrenci kimliğim geldi aklıma... Nüfus cüzdanından sonra her çocuğun ikinci kimlik belgesi öğrenci kimliğidir ya...

Bu kimlik benim, üçüncü kimliğim oldu. Çünkü öğrenci kimliğimden çok önce, bir pasaport sahibi olmuştum.

Beni tüm çocuklardan ayrı kılan bir başka özelliğim daha var:

Hani her çocuk, konuşmayı bile öğrenmeden yürümeyi öğrenir ya... Ben yürümeyi öğrenmeden önce uçmayı öğrendim.

Yedinci yaş günümde arkadaşlarımla en çok hangi konuda konuştuğumuzu da söyleyeyim mi? Havayolları şirketleri arasındaki kalite farkını tartıştık. Hangi havayolu şirketinde daha iyi yemek verilir, hangisinde koltuklar daha yumuşaktır, hangi havayolu şirketi en yeni filmleri oynatır, tüm bunları en iyi ben bildim hep...

Dünyada renk renk insanlar olduğunu ilkokulun ilk yıllarında öğrendim. Başka ülkelerden gelen çocukların başka diller konuştuklarını da ilkokuldaki ilk yıllarımda öğrendim.

Hem Müslüman öğrencileri, hem de Hristiyan öğrencileri memnun etmek için, hem Müslümanlar’ın bayramlarında, hem de Hristiyanlar’ın bayramlarında okulumuz tatil ediliyor. Onların bayramlarında tatil olunca biz Hristi-

Elif Ece Tirkeş, “önemli kişi” annesi Şebnem Şen’le birlikte doğum günü pastasını kesiyor...

yan arkadaşlarımıza sarılıyoruz, “Yaşasın Hristiyanlar” diyoruz; bizim tatilimizde Hristiyan arkadaşlarımız bize sarılıyorlar, “Yaşasın Müslümanlar” diyorlar. Bu tatiller bize inanılmaz sevinç veriyor.

Okulumun olduğu ülkede evimizin olmasına karşın, yaz tatilinde Türkiye’ye gelirken annemin “Evimize gidiyoruz” demesini bir zamanlar hiç anlamıyordum.

Yirmi günlük tatil için annemin yarım saatte bavul hazırlayışını seyretmeyi, toplamı 30 kiloyu geçmeyecek en hafif eşyalarımızı seçerken anneme yardımcı olmayı, bavulumuzun ağırlığının 30 kiloyu geçmediğini anlamak için annemin elinde bavulla evdeki tartıya çıkmasını ve tartının üstünden düşmesini diye benim de onun arkasında kollarımı açarak beklememi, tatil boyunca “evde” annean-

neme ve dedeme anlatırken herkesi nasıl da güldürdüğümü, şimdi kendim de gülerek anımsıyorum.

Bir özelliğimi daha söyleyeyim derken galiba bir gizimi açıklayacağım:

Her tatilde Türkiye’ye giderken “Evimize gidiyoruz” diye koş koş ve sevinçle gidiyorum; tatil dönüşü Dubai’deki evimize dönerken de buraya “Evimize gidiyoruz” diye koş koş ve sevinçle geliyorum.

Türkiye’den dönerken annem bavulumuzu peynir, zeytin, yufka, sucuk, denizbörülcesi, mantı, pişmaniye, baklava, leblebi, çekirdek, tarhana ve lokumla dolduruyor. Bunun için de, Dubai’de gümrükten geçinceye değin benim kalbim küt küt atıyor, aklım da “Ya güm-

rükçüler bavulumuzu açarlar da bu yiyecekler için izin vermezlerse”den başka birşey düşünmüyor.

Burada annemle alışverişe gittiğimizde, raflarda Türk malı bir yiyecek görünce kendimi tutamıyorum, sesimin çıkabildiği kadar yüksek bir sesle “Ciyaaaaakkkk” diye sevinçle çığlık atıyorum.

Ben bilmiyorum; ama annem öyle söylüyor, bu da “hayretler edilecek” bir özelliğimmiş benim... Çünkü bir markette “etinden et koparılmış gibi” çığlık atan dünya-daki tek çocuk benmişim.

Aslında ben de istemiyorum öyle çığlık atmayı; ama ne yapayım, elimde değil... O anlarda kendimi tutamıyorum.

Marketlerde belki bir milyon çeşit pirinç var; ama annemin şikayetini size de söyleyeyim, “şöyle tane tane pilav” yapacak bir pirinç bulmak olanaksız burada... Tencereden çıkan her pirinç topunu gördükçe bir yandan tane tane pilav yiyemeyeceğimiz için üzülüyorum, bir yandan da annemin “hırsından çatlayacağı” kararının bir gün gerçekleşebileceğini aklıma getirip korkuyorum.

Ben “humus”u yalnızca annemnin yaptığını sanırdım. Burada gördüm ki, meğer hemen her yerde humus yapıyorlarmış ve buradaki hemen her ulustan insanlar, humus yiyebiliyormuş. Başka ülkelerde herkes nasıl “McDonald’s” seviyorsa, burada da her ulustan insanlar humusu öyle seviyorlar.

Türkiye’deki bizim tavuklu dürüme burada “Shawarma” diyorlar; bildiğimiz zeytinyağlı dolmaya da

“Vine Leaves” yani “Asma yaprağı” adı vermişler. Bir de, dünyanın her ülkesindeki “Pepsi”nin adı, burada “Bebzi” olmuş.

Yalnızca benim değil, bu ülkede yaşayan öteki insanların da çok özel özellikleri var.

Burada herkes, paltoyu dünyanın en ağır ve en gereksiz giysisi olarak kabul ediyor. Benim giysi dolabımda bile yalnızca yazlık ve baharlık giysiler var.

Biliyor musunuz, ben yıllardır hiç bot giymedim. Birçok arkadaşım botun ne olduğunu bile bilmiyor burada...

Arkadaşlarım da benim gibi algılıyorlar mı bilmiyorum; ama bana göre burada dünyanın en güzel sesi, yağmur sesi... O ses, Türkiye’yi anımsatıyor bana burada...

Biraz da dedikodu gibi şeyler söyleyeyim:

Burada “Maaşallah” dediğim zaman beni herkes anlıyor. “İnşallah” dediğimde de herkes anlıyor ama... Birisinin “İnşallah” dediğini duyan herkes, bir koro gibi, hep birlikte “İnşallaaaahhhh” diyor. Hani Türkiye’de hapsirdiğimiz zaman bizi duyan herkes “Çok yaşa” der ya... Onun gibi bir şey işte...

Arada sırada, çevremizde büyükler de varken, arkadaşlarımızla göz kırpsıp onlara bir oyun oynuyoruz: İçimizden biri yüksek sesle “İnşallah” diyor, bir anda herkes işini gücünü, konuşmasını bırakıyor, bize dönüp bir koro düzeni içinde hep bir ağızdan “İnşallaaaahhhh” diye karşılık veriyor.

Dünyada sanki başka otomobil üretilmiyormuş gibi burada

hemen herkes “Jeep” kullanıyor.

Müslüman ülke olmasına karşın koskoca Dubai’de gevrek ve pide yok. Annem çeşitli tarifler deneyerek evde pide yapmayı deniyor; ama pilavdaki şanssızlığı pide denemelerinde de onu yalnız bırakmıyor. Türkiye’deki pidelerin tadını tutturmayı bir türlü başaramadı benim “önemli kişi” annem...

Tavukgöğsü de yok burada... Hatta okulda arkadaşlarıma “En sevdiğim tatlı tavukgöğsüdür” dediğimde onlar kusacak gibi yapıp

benle alay ediyorlar, “Tavüğün da tatlısı mı olurmuş hiç?” diyorlar.

Burada en çok sevdiğim şey, dedemin bahçesinden getirdiğimiz çiçek tohumlarını bahçemize ve balkonumuzdaki büyük saksılara dikmek, sonra da içimden “İnşallah kavrulmazlar da yaşarlar” diye dualar ederek onları günde birkaç kez sulamak...

İşte bu “yokluklar”ın dışında burada herşey çok güzel ama...

Ben yine de dört gözle yaz tatilinin gelmesini bekliyorum, 20 günlüğüne evimize gitmek için...•

Reklamcı yaşamını yitirmiş, öbür dünyaya göçmüştü.

Melekler kendisini karşılayıp önce cennete götürdüler. İçeride yüzlerce melek flüt çalıyor, sayısız insan sıkıntıdan esneyerek boş boş dolaşıyorlardı. Melekler daha sonra reklamcıyı alıp cehenneme götürdüler. Burada herkes deliler gibi dans ediyordu. Tüm bu görüntülerden sonra melekler reklamcıya sordular:

“İkisini de gördün” dediler. “Hangisini istiyorsun?”

Reklamcı hiç düşünmeden yanıt verdi:

“Tabii ki cehennemi...” dedi.

Melekler adamı doğrudan cehennemin kapısına bıraktılar. Reklamcı daha ilk adımını atıp da kendini kaynar suların içinde bulunca acıyla bağırmaya başladı:

“Bana yalan söylediniz” dedi. “Benim biraz önce gördüğüm cehennem böyle değildi ki...”

Onu dinleyen meleklerden biri yanıt verdi:

“Elbette değildi” dedi. “Senin dünya mallarına yaptığın reklamlar gibi... Biz sana biraz önce cehennemin reklamını gösterdik.”•

Yeni bir demiryolu hattı döşenecekti. Mübendis, arazisini satmaya yanaşmayan yaşlı bir köylüyle tartışıyordu. Tartışma uzadıkça sinirlenen mübendis, yaşlı köylüyü tehdit etmeye başladı:

“Bu durumda yapılması gereken tek şey var” dedi. “Rayları evinizin içinden geçirmek.”

Yaşlı köylü bu tehdidin şaka olduğunu anlamamıştı:

“Rayları evimin içinden mi geçireceksiniz?” diye sordu ve ekledi:

“O zaman şunu bilmelisiniz ki, her tren geçişinde kalkıp kapıyı açacağımı sanıyorsanız, çok yanıyorsunuz...”•

Mankafa Poldi

“Sizi gece yarısı uyandırdığı için özür diledi mi?”
“Niçin özür dilesin ki?... Beni onun sesi değil, telefonun zili uyandırdı.”

“Banyo aldınız mı, bayım?”
“Bu soruyu niçin soruyorsunuz? Yoksa bir tanesi kayıp mı?”

“Dayının çocuğu yoktu, değil mi Poldi?”
“Evet, bekardı. Geçenlerde kaybettiğiniz babanızın çocuğu var mıydı?”

“Lokantaya varmak için daha 2 km. yolumuz var; bense adım atacak durumda değilim.”
“Abartma! İkimizin de payına birer kilometre düşüyor. Bu denli kısa yolu gidemeyecek kadar yorgun değilsindir.”

Hepimizin yaşamında önemli insanlar vardır. Babamız, annemiz, bir aile yakınımız ya da bize unutulmaz yaşam dersleri kazandıran mahalle bakkalımız, iş ortağımız, rastlantı sonucu tanıdığımız bir taksi şoförü ve ötekiler... Ben 68 yaşındayım ve yaşamımın en önemli insanının, ilkokul öğretmenim Rıza Ertem olduğundan eminim.

Öğretmenim “Büyük İnsan”dı...

Hepimizin yaşamında önemli insanlar vardır. Babamız, annemiz, bir aile yakınımız ya da bize unutulmaz yaşam dersleri kazandıran mahalle bakkalımız, iş ortağımız, rastlantı sonucu tanıdığımız bir taksi şoförü ve ötekiler...

Sözünü ettiğim kişiler, yazılarını okumadığımız gün kendimizi eksik duyumsadığımız köşe yazarları, ezberimizden çıkmayan şiirlerin şairleri ya da unutamadığımız öykülerin, romanların yazarları ve kahramanları değil, birebir karşılaştığımız, tanıştığımız ve tanıdığımız insanlardır.

Bunların bir bölümü, yaşamımızın bir döneminin önemlileri olmuşlardır ve sonra unutulmuşlardır. Bir bölümü de yaşamımızın tüm dönemlerinde önemlerini hep korumuşlar ve hatıta gittikçe artan derecelerde sürdürmüşlerdir. Bunlar yalnızca önemli değil, aynı zamanda değerli insanlardır. Geçici dönemlerin değil, tüm yaşamımızın en önemli yön verici ve aydınlatıcılarıdır.

Ben 68 yaşındayım ve yaşamımın en önemli insanının, ilkokul öğretmenim Rıza Ertem olduğundan eminim. İlkokulu, o tarihlerde 20 bin dolayında nüfuslu bir ilçe olan Uşak'ta Müjde İlkokulu'nda okudum.

1950'li yıllardı. Kentte bir tek gazete satıcısı vardı ve 40-50 adet günlük satışı olurdu. Gazeteler bir gün öncesinin tarihini taşıyor ve Uşak'a trenle İstanbul'dan gelirdi.

**Sadi
Bülbül**

Öğretmenim Rıza Ertem her gün gazete alanların başındaydı. Tren geç kalsa, huzursuzlanır ve gazete bayisinde beklerdi. Gazete, sıfırtaki masası üzerinde durur ve hepimizin okumasını sağlardı. Öğretmenim, sağlam bir cumhuriyet öğretmeni-ydi ve sıkı bir CHP'liydi. “Ulus” gazetesi okurdu. Sınıfımızın duvarında, gösterişsiz bir koltukta, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, 50 yaşlarında çekilmiş, sade fotoğrafı asılıydı. (O zamanlar televizyon yoktu. Çok az sayıdaki evlerde üstü örtülü, ce-

reyanlı radyolar vardı ve bunlar, örtüsü kaldırılarak yalnızca haberlerde dinlenirdi.)

Öğretmenimiz, 8-10 yaşındaki bizleri büyük adam yerine koyar ve bizimle gazete haberlerini tartışır, düşüncelerimizi ve sorularımızı dinler, bir öğretmen gibi değil, bir arkadaşımız gibi bize yanıt verirdi.

O yıllarda benim bir başka öğretmenim de, ateşli bir CHP karşıtı olan dayımdı. O, DP yanlısı "Zafer" gazetesini okur ve bana, CHP'yi sevmeyen düşüncelerini aşıları. Ben de çocuk kafamla bu telkinlerden etkilenir, bizde yarattığı demokratlık duygusundan aldığım cesaretle de, öğretmenime sık sık karşı çıkarırdım. Ancak o, bana hiç kızmaz ve sözlerini sakince dinlemeye devam ederdi.

İlkokula gittiğimde 6 yaşındaydım. Demek ki tüm bunlar 6-11 yaşları arasında oluyordu ve öğretmenimle ben, CHP-DP tartışmalarını yapıyordum!

Şimdi düşünüyorum da, "Ola-cak şey mi bu?" diyorum.

Öğretmenim Rıza Bey, herkesi saygı ile dinleyen, çok okuyan bir insandı. "Kütüphane" denilen bir yer olduğunu ve orada bulunan Yunan klasiklerini o bize tanıttı. Halkevini ve halk kütüphanesini onun sayesinde öğrendik.

Öğretmenimin güçlü bir adalet duygusu vardı ve demokrasiye, devrimlere yürekten bağlı bir insandı. Ona her soru sorulabilirdi. Hiçbir soruyu küçümsemezdi. Adeta, "soran insan"a hayrandı.

Matematik derslerinde sonucu bilenden çok, doğru yolda çözüm arayanı üstün tutardı. Çarşamba günü öğleden sonraları bizi başka okullara götürür ve okulun öğrencileriyle tartışmalar yapardık. Öğretmenimiz bu tartışmalara, okulların öteki öğretmenlerini ve kentin ileri gelenlerini davet ederdi.

Bunlardan birinde, bizleri dinleyen Sadık Karahan adlı bir ilkokul müfettişinin öğretmenime, "Bu çocukları bu kadar şımartmakla iyi etmiyorsun" diye çıktığını anımsıyorum. Ancak öğretmenim bundan hiç etkilenmedi ve okullar arası tartışmalarımız devam etti.

İlkokulun son sınıfında, okulların kapanma döneminde DP, CHP'yi büyük bir yenilgiye uğratarak 14 Mayıs 1950'de iktidara geldi. Öğretmenimiz bir gün sınıfta bize, "Bu konuda neler düşünüyorsunuz yazın" dedi. Kağıt kalemlerimizi çıkardık ve yazdık.

Benim yazımın başlığını dün gibi anımsıyorum:

"Demokrasinin Zaferi..."

Yazımda, dayımdan etkilenen özentilerle CHP'yi neresi olduğunu bilmediğim "tarihin çöplüğü"ne attığımı, DP'yi ve ona oy veren halkımızı da nerede olduğunu bildiğim göklere çıkardığımı anımsıyorum.

Öğretmenimiz, kompozisyonlarımızı toplayarak evine götürdü. Ben geceyi çok sıkıntılı geçirdim. Kanımı akıtsanız CHP fışkıracak öğretmenimi üzmüş, incitmiş ve biraz da ileri gitmiş olmanın kor-

kusuna kapıldım. Ertesi sabah okula bu korkuyla gittim. Ancak korktuğum olmadı. Öğretmenim sınıfta benim yazımdan söz etti.

Beni yine bir "büyük adam" yerine koyarak tebrik ediyor ve seçim sonuçlarının gerçekten bir demokrasi zaferi olduğunu söylüyordu. Yazımı sınıfta bir de bana okutturdu. Onu daha önce bu denli mutlu görmemiştim.

Değerli öğretmenimle yıllar sonra, 1959 yılının bir sonbahar gününde Güllhane Parkı'nda buluştuk. İstanbul'a bir hastalığı için gelmişti ve beni de aramıştı. Artık o, biraz daha yaşlı, bense gazetecilik yapan, hukuk fakültesinin 3'üncü sınıf öğrencisiydim. Parkın çay bahçesinde onunla yine siyaseti ve günlük konuları konuştuk, tartıştık.

Aynı insandı. Beni yine dikkatle dinliyor, sorular soruyor ve sonra da kendi düşüncelerini söylüyordu. Aşırı DP karşıtlığıma bir tepkisi olmadı; ancak, sevindiğini de belli etmedi. O yine "eski CHP'li"ydi.

Öğretmenimle daha sonra üniversiteye gittik ve birlikte, o günlerin iktidarına karşı, hukuku savunan ateşli konuşmalar yapan Prof. Ragıp Sarıca'nın bir dersine girdik. O günlerde iktidar, Emekli Sandığı Yasası'nın bir maddesindeki "görülen lüzum üzerine" gerekçesine dayanarak, hukuk denetimine tutulmayan azil ve atamalar yapıyordu. Prof. Sarıca o gün, idarenin hiçbir karar ve eyleminin yargı denetimi dışında kalamayacağını ve basın özgürlüğüne yapılan baskıları, örnekleriyle anlattı. O kanun

maddesinin bir "hukuk canavarı" olduğunu, kendinden geçerek, heyecanla ifade etti ve sonra da, mendiliyle, buğulanan gözlerini sildi.

Prof. Sarıca'nın o dersi, nefis bir anlatımdı ve ikimize de yapılmış bir ikram oldu. Benim için güzel bir armağandı; çünkü konuşmayı hemen bir yazı biçimine getirdim ve çalıştığım "Vatan" gazetesine götürdüm. Konuşma ertesi sabah manşetten verildi. Sarıca Hoca'nın dersi, öğretmenimi de çok duygulandırmış ve kendisi için de, tam bir ziyafet olmuştu. Prof. Sarıca'nın, hukukun üstünlüğü ve basın özgürlüğü ile ilgili sözleri onu ağılatmıştı.

Dünyada hiçbir şey, aynı yaşlardaki bu iki insanın (bir hukuk profesörü ile bir taşra ilkokulu öğretmenin) yaşlı gözlerindeki bu "buluşma"sı denli heyecan verici olamazdı.

Aradan geçen 50 yıldan sonra şimdi, sağ olup olmadığını bilmediğim, izini kaybettiğim öğretmenim Rıza Bey'e sesleniyorum:

"Sevgili Öğretmenim,

"Her gün okumadan rahat edemediğim gazete düşkünlüğümü sana borçluyum. 'Soru'nun 'yanıt'tan daha önemli olduğunu, karşıt düşünceli insanların da saygıya layık olduklarını, insanları anlamanın ilk koşulunun, onları 'önyargısız dinleme' olduğu, başkalarının düşüncelerine saygı göstermenin ve (kim olursa olsunlar) onları 'insan' yerine koymanın önemini, hukukun, adaletin demokrasi, düşünce öz-

gürlüğü ve hoşgörünün ne demek olduğunu ben senden öğrendim.

“Yaşamıma yön veren sen oldun. Senin önemini ve yaşamımdaki değerini biliyorum. Prof. Sarıca'nın o dersini birlikte dinlemiş ve birlikte duygulanmış olmamız, yaşamımın en büyük tessellilerinden biri oldu. Yoksa kendimi sana karşı çok borçlu duyumsayacaktım. Ama yine de,

yanıtı hâlâ bulamadığım bir sorum var sana öğretmenim.

“Senin hiçbir soruya kızmadığını ve soru soranları sevdiğini bilmenin cesaretiyle soruyorum:

“8-10 yaşındaki küçücük çocuklarla, hem de bundan yarım yüzyıl önce, nasıl oluyor da herşeyi ama herşeyi tartışabiliyordun? Sahiden hiç korkmuyor muydun?”

Evet sen, büyük bir insandın. •

Ünlü piyanist Arthur Rubinstein, başarıyla biten konserlerinden birinde küçük bir kızın anı defterini imzalamak istememişti. Mazeret olarak da ellerinin çok yorgun olduğunu ileri sürmüştü.

Bu mazereti duyan küçük kız ünlü piyaniste “Ellerinizin ne denli yorgun olduğunu biliyorum” dedi. “Ama benim ellerim de en az sizinkiler denli yorgun...”

Ünlü piyanist bu sözleri duyunca çok şaşırdı:

“İyi de senin ellerin niçin yorgun?” diye sordu.

Küçük kız hemen yanıt verdi:

“Niçin olacak” dedi. “Sizi alkışlamaktan...” •

“Kasım SuDokuları”nın Yanıtları...

4	3	6	5	2	7	1	8	9
8	9	7	1	4	6	5	2	3
5	1	2	9	3	8	6	4	7
6	7	8	4	5	2	3	9	1
1	4	5	6	9	3	8	7	2
3	2	9	8	7	1	4	6	5
7	6	1	3	8	9	2	5	4
2	8	4	7	1	5	9	3	6
9	5	3	2	6	4	7	1	8

Kolay

4	1	6	9	5	2	8	3	7
8	5	7	3	6	1	4	9	2
3	9	2	4	7	8	1	5	6
2	3	1	5	8	6	9	7	4
7	8	5	1	4	9	2	6	3
9	6	4	7	2	3	5	1	8
6	4	9	2	3	5	7	8	1
1	7	8	6	9	4	3	2	5
5	2	3	8	1	7	6	4	9

Zor

“Bilginizi Denetleyin”in Yanıtları...

- 1) Geldim, gördüm, yendim •2) İtalya •3) Devlet •4) Fakir Baykurt •5) Nihat Erim •6) Adnan Menderes •7) Fuat Köprülü •8) Moğolistan •9) Wilhelm Thomsen •10) M. Kopernik •11) G. Hegel •12) Ömer Seyfettin •13) Cabit Sıtkı Tarancı •14) Yaşar Kemal •15) Kemal Sunal •16) Talat Paşa •17) Descartes •18) Yaser Arafat •19) BBC •20) 1 Eylül •

Unutamadığım Anım

“Unutamadıkları anı”larını, paylaşmak isteyen okurlarımızın kaleme alacakları ve 600-800 sözcük tutarındaki anılarından her ay birini bu sayfada yayımlayacağız.

Başına “Unutamadığım Anım” notunu eklemenizi rica ettiğimiz yazılarınızı, Mimoza 4/9, D: 1, 34750, Ataşehir, İstanbul adresine mektupla, (0 216) 456 2729 numaraya faksla ya da butundunya@butundunya.com.tr adresine e-postayla gönderebilirsiniz.

Küçük Hasan

•Kadriye Berât Akkan - Bütün Dünya•

İlk bir bahar akşamında, yüreğimde bir heyecanla ilk gelişimdi Dargeçit'e... Yurt toprağımın yüzlerce bucağından biriydi, aradan geçen bunca yıla karşın hiç ama hiç unutamadığım Dargeçit... (Dargeçit, Mardin'in Midyat ilçesine bağlı bir bucaktır.) Mesleğimin ilk görev yeriydi. Boncuk gözlü, kirli yüzlü, kara lastik ayakkabılı; ama bir okadar da sevimli, bilgiye susamış güzel öğrencilerimle iki yıldır birlikteydik.

Yıl 1986, aylardansa marttı. Dördüncü sınıf olmuş, sınıf mevcudu olarak da 85 kişiye ulaşmıştık. Sınıfların kalabalık oluşu, işimizi her geçen gün biraz daha zorlaştırıyordu. Okul müdürü, bizlerle işbirliği yaparak bu duruma bir çare bulmaya çalışıyordu. Sonunda çare bulundu...

“Aşağımahalle” olarak adlandırılan ve okula çok uzak bir bölgeden iki kahvehane kiralanıp derslik biçimine getirildi.

Artık, sabahları aşağımahalledeki derslikte, öğleden sonralarıysa okulda ders verecektik. Verilen

görevi kabul ettik; fakat bu kez de başka bir sorun ortaya çıktı. Sınıflar bölünecekti... Öğrenci listeleri alındı. Listenin sonunda yer alan yirmi öğrenci aşağımahalleye gönderildi. Bu durumu sınıfta öğrencilere açıklamak oldukça zor oldu. Tüm gün okula gelmek yerine yarım gün kahveden bozma dersliğe gelmek çocukları mutlu etmemiştir.

Hele yüzüme utangaç; ama sevgi dolu bir gülümsemeyle bakan Hasan... Kara gözlü, buğday tenli, al yanaklı, kara kaşlı Hasan... Hasan'ın yaşlı gözleri, bu ruhu yüreği biraz da küskün bakışı beni çok etkilemişti.

Artık her sabah aşağımahalleye gidiyor, o günün derslerini işliyor, “Teşekkürler öğretmenim” sözleriyle çocuklarım tarafından uğurlanıyordum.

Aradan birkaç gün geçti. Bir akşam tek odalı köy evimde sonraki günün hazırlıklarını yaparken duyduğum sesle irkildim. “Tık, tık, tık...” Kapımın önüne minik taşların atıldığını duyuyor; ancak çıkıp bakmaya korkuyordum. Sabah kapımın

önünü taşlarla dolu buldum. Bu olay, bir hafta boyunca devam etti.

Bir akşam ev sahibim bu gizemli kişiyi yakaladı ve bana getirdi. Gözlerime inanamadım. Bunu yapan Hasan'dı. Korkmuştu, titriyordu. İçeriye alıp sakinleştirdim. Kapıma taş atmasının nedenini sordum. Yüzüme bakmıyor yalnızca susuyordu. Bir süre sonra kendini güvende duyumsayınca "Ben sizi çok seviyorum, öğretmenim" dedi. "Siz beni ve arkadaşlarımı aşağımahalleye gönderdiniz. Artık sizi tüm gün göremiyorum. Sizi görmek ve sizinle konuşmak için buraya geldim. Siz kapıya çıkın ve beni görün diye de minik taşlar attım. Ne olur beni affedin."

Yüreğim erimiş, gözlerim dolmuştu. Beni her zaman, her yerde görebileceğini, konuşabileceğini ve onu çok sevdiğimi söyleyince rahatladı. Sevinçle evinin yolunu tuttu. Hasan ıslıl ıslıl gözleriyle yine gülümsemeye başlamıştı.

Aradan bir ay geçti. Her zaman ki gibi aşağımahalleye derse gitmiştim. Hasan sınıfta yoktu. İçimi bir sıkıntı kapladı. Öğleden sonra kendi sınıfıma döndüm. Dersler birbirini izliyor, soluklanmalar bahçe nöbetiyle geçiyordu. Üçüncü soluklanma bitmiş, öğrencileri sınıflarına almaya çalışıyordum. Bir anda büyük bir patlama sesi duyuldu. Ardından bir tane daha...

Korkmuş, kaygılanmış, paniklemiştim. Çünkü burası terörün yaşandığı, köylerin basılıp masum insanların öldürüldüğü, sık sık çatışmaların çıktığı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin güvenliği sağlamak için canla başla çalıştığı bölgelerden biriydi. Öğretmen arkadaşlarım da şaşkın ve endişeliydi. Bir saat sonra 5 askerin okula gelişiy-le durum aydınlandı.

Dargeçit'in çevresindeki tepelerde oyun oynayan birkaç çocuk, tepede buldukları iki el bombasıyla oynarken bombalar arka arkaya patlamış ve üç minik beden parparça olmuş, yüreklerinin sesi bombaların sesine karışıp susuvermişti. O çocuklardan biri de benim ışıkt gözülü küçük Hasan'ımdı.

Zaman durmuş, yüreğim iki taş arasında kalmıştı sanki... Ah Hasan! Ah!.. Küçük Hasan!..

Bu minicik, masum yavruların sonu böyle olmamalıydı. Bugün aradan 20 yıl geçmesine karşın Hasan ve çeşitli yerlerde terör kurbanı olan öğrencilerimi unutamıyorum. Her Öğretmenler Günü benim için Hasan'ı anımsatan, yüreğimi burkan, gözlerimi dolduran; ama bir o kadar da azmime azim, gücüme güç katan günler oldu.

Yeni Hasan'ları kurban vermek, bilinçli insan yetiştirip bilinçli bir toplum oluşturabilmek için ben buradayım. Bu benim mesleğim; çünkü ben bir öğretmenim...•

Astsubay, acemi erlere ilk dersini verirken sordu:

"Paşayla binbaşı arasında ne fark vardır?"

Acemi erlerden biri hemen yanıt verdi:

"Paşa yaşlıdır, şişmandır, babadır, izin çoktur. Binbaşı gençtir, zayıftır, serttir, nöbet çoktur."•

Balon Balığı Diş Gıcırdatır

Genel anlamda konuşmak, bir canlının çıkar-dığı sesin karşı canlı ta-

rafından beklenen tepkiyi gösterecek biçimde algılanması demektir. Problem, seslenenin ya da konuşanın beklediği tepkinin gösterilmesi olunca, kullanılan ortamın ille ses olması gerekemeyebilir. Örneğin, gemiciler bir gemiden kimi bayrak benzeri bez ya da levha kullanarak öteki gemiyle görüşürler. Bu yönteme "Semafor" denilir.

Ses gerektirmeyen bir

öteki haberleşme, elektrik aracılığıyla yapılandır. Bir iletken içindeki elektriğin kısa ve uzun süreyle kesilmesi ve bunun harfleri nasıl simgeleyeceği belirlenmiş "Mors" haberleşme düzenidir. Böylece yaratılan nokta ve çizgilerin belli biçimi bir dilin harflerine karşılık olduğundan bu işaretleri gönderenin söyledikleri (konuştukları) anlaşılabilir.

Kimi ağaçlar ve kamışlar kimyasallar üretilip çevreye yayarak kendi türlerinden öteki bireylerle iletişim kurarlar. Bu kamışlardan birine bir yıl

Hayvanlar Arasında

Erdoğan Sakman

dadanan zararlı, kamışın ertesi yıl büyük çapta değişiklik yapması sonucu aynı zararı vermez. Bunu, ürettiği kimyasalla çevredeki tüm kamışlara bildirdiğinden o yıl kamışlıkta bu zararının etkisi hemen hemen görülmez.

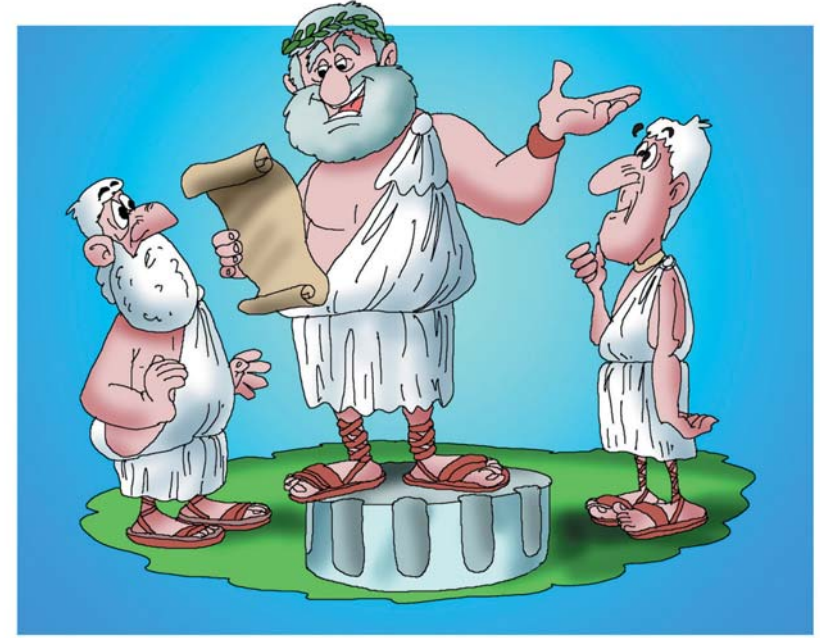

Adının balon balığı ya da şişen balık olmasının nedeni, avcılarını caydırmak ya da denizlerin yaptıklarına kızdığını göstermek için gövdesini ilk vücut büyüklüğünün birkaç katı denli şişirebilmesidir.

Balıkların çoğu gibi balon balığı da vücut dilini kullanarak iletişim kurmakla birlikte örneği çok olmayan kimi balıklar gibi dişlerini gıcırdatarak da haberleşmeyi başarır. Ağzı çok küçük olduğundan gıcırdatmanın oluşturduğu ses dalgaları, ağızdan güçlü dalgalar biçiminde çıkar ve oldukça uzaklara ulaşır.

Balon balığının nasıl ve ne tür ses çıkardığını araştırmak önemlidir. Çünkü sonarla çalışanlar bu gibi sesleri komşu teknelerden gelen pervane seslerinden ayırıp düzgün bir karar vermek için bu ve bunun gibi daha birçok sesi tanımak zorundadırlar. Algılanan binlerce sesin hangi araca ya da canlıya ilişkin olduğu seslerin frekanslarından anında tanıyan bilgisayarlar yardımıyla anlaşılır.

Özetle, doğa her yönden titizlikle incelenmeli ve kullanım alanı olup olmadığına bakılmaksızın canlıların özellikleri tanınmalı, yaşamak için problemlerinin çözümü ilkeleri saptanmalıdır. •

Demokrasi Eskidi mi?

İnsanın kendisini yönetmesi ilk bakışta çok doğru ve adil bir olgudur. Mu? Acaba öyle midir? Yoksa bu yalnızca bir halk efsanesi midir? Turist rehberliği yanlış mıdır?

Bugünlerde “Seçimler” “Meçimler” derken aklıma şu demokrasi ve toplum yönetimi kavramlarına takılmış buldum. Herkes sağa bakarken, solda ne olduğunu görmeye çalışmak benim uslanmaz huylarımdan biri olduğu için dağıtmaya karar verdim yüzyılların doğrusunu...

Daha en başta ki-

mi “gerçekler” hemen su yüzeyine yükseliverdiler. İşe eldeki malzemeyi kurcalayarak başladım. İşte proje:

Yapılacak iş: İnsanların idare edilmeleri... (En öz tanım bu olsa gerek.)

Amaç: Mutluluk, adil düzen, falan filan...

Detaylar: Ekonomik, sosyal, eğitsel, sağlıksal, falan filan...

Zaman: Yaşam hızla aktığı için hemen, derhal, acilen, falan filan...

Temel öğe: İnsan (falanı filanı yok..)

“İş”e yukarıdan baktığınızda iki kişilik bir iş yerinin yöne-

**Ali Murat
Erkorkmaz
ve “Çocukları”**

timiyile bir ülke yönetimi arasında en önemli farkın bir kalabalık olduğunu görürsünüz.

Bu kalabalık içinde insanlar yönetenler ve yönetilenler diye ikiye ayrılırlar. Şirketlerde “memur” ve “işçiler”e karşın “müdürler” ve “patronlar” vardır. Devletlerde de “halk” ve “hükümet” bu görevleri paylaşırlar. Tamam mı? Tamam.

Diyelim ki sizin bir şirketiniz var. Bu şirketi yönetmek için bir sistem kurmak istiyorsunuz. Ne yaparsınız bunun için? Yetkin birilerini ararsınız, değil mi? Ararken ne yaparsınız? Konunuzda bilgi ve deneyime sahip insanlara ve kurumlara danışırsınız. Şirketinizi bilimsel olarak yönetecek ve sizi mutlu kazançlara taşıyacak insanların arar, bulur ve işin başına geti-

rirsiniz. Çünkü bilirsiniz ki temel olan bilimsellik ve şirketin bilimsellik dışı yönetilmesi sizi yalnızca ve yalnızca iflasa götürür.

Şirket çalışınca da yapacağınız üretimle ilgili vaatler ve sözler gündeme gelir. Hem devlete hem de son kullanıcıya vereceğiniz garantiler vardır. Malın kalitesi, fiyatı, teslim zamanı, falan filan... Bunun için sözleşmeler imzalanır, çekler, senetler havada uçuşmaya başlar. Sözünüzü tutamazsanız, şiddetsiz ve şiddetli cezalara çarptırılırsınız.

Diyelim ki, konunuz inşaat... Diyelim ki, mal sahibiyle bir sözleşme yaparak 24 ayda inşaatı anahtar teslim bitireceksiniz. Ve diyelim ki, inşaatın detayları da şöyle, şöyle ve şöyle olacak. Ya olmazsa? Ne olacak olmazsa? Geç biten her gün için ceza ödemez misiniz? Hatta cezaevine girmez misiniz? Çünkü temel olan sözlerin yerine getirilmesidir.

Devlet yönetimi de şirket yönetiminin farklı değildir. Yöneticiler hükümet, çalışanlar halktır. İş hacmi inanılmaz boyuttadır ve gerçekten doğru ellerde olmak zorundadır yoksa iflas kaçınılmazdır. Peki, hükümet üyeleri sözlerini yerine getirmediklerinde niye ceza ödemi-
yorlar? Nasıl böyle çekip gidebiliyorlar ellerini kollarını sallayarak?

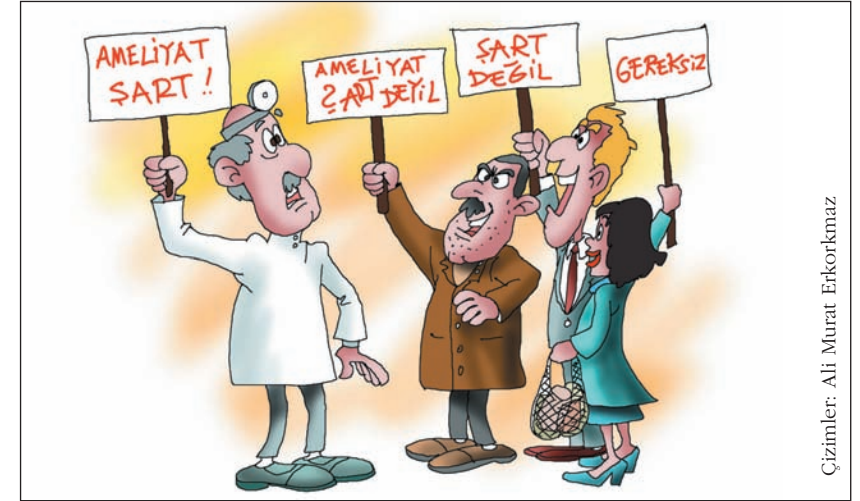
Kimler seçer yöneticileri? Halk mı?

Halkın büyük çoğunluğu bırakın devlet yönetiminin nasıl olması gerektiğini, evlerini bile yönetmekte yetersiz. Eğitim düzeyleri yetersiz olduğundan olaylara bilimsel yaklaşımdan uzak, günlük yaşama tutunmaya çalışmakta...

Kahveler ağzına dek kendini yetiştirmek diye bir sorumluluktan uzak duran insanlarla dolu. Yollar da öyle... Okullar da... Gençler bil-
gişler oyunlarının ardında adlarını bile zor heceliyebiliyorlar. Okuyan

da kısa yoldan köşeleri dönmeye çalışmıyorlar ki? Özellikle bilime yeterli puan vermekten kaçınan ülkemizde televizyonlarda iğrenç bağırtilarla göbek atmak, “televole kültürü”nden vurgun vurmak varken neden üç beş kuruşa kıt kanat yaşayıp bilime sığınıyorlar ki? Madem o denli akıllılar, göremiyorlar mı dünyaya bir kez gelindiğini ve popüler kültüre paralel hareket etmeyenlerin aç öleceklerini?..

Ne yazık ki, bilime inanmayan-

Çizimler: Ali Murat Erkorkmaz

neredeysye yok. Herkes Amerikan-
yalı olma telaşında... Merdivene yüz veren kimse kalmadı. Halkın derdi asansörle çıkmak... Tırmanmak zahmetli... Herkes çocuğunu okutmak istiyor; ama ideal meslek futbolculuk ile mankenlik arasında bir yerlerde...

Fakat o da ne? Kendilerini konularına adanmış şu bilim insanları da neyin nesi? Üniversitelerde, hastanelerde falan araştırma yapan bu azınlık neyin peşinde? Neden onlar

larla inananların arasındaki oran tüm dünyada binde bir gibi...

Bu korkunç olgu, inananların başında ateşten bir çember oluşturmaktadır. Geniş halk kitleleri hâlâ hurafe peşinde... Okudukları halde eğitilemeyenler de işin cabası... “Cahil halk rahat yönetilir” ilkesi hâlâ her ülkede geçerli...

Hangi hastanede bir hasta tedavi edilirken hademeler, hasta-

bakıcılar, hemşireler, doktorlar ve hastaları ziyarete gelenler eşit oy hakkı ile nasıl bir tedavi uygulayacağını oylarlar? Biiip. Doğru yanıt “hiçbirinde” olacaktı.

Evet, hiçbir hastane böyle bir saçmalık yapmaz. Konu ortopediyse, ortopedist doktorlar, kalpse kalpçiler, beyinse beyinciler biraraya gelip “konsültasyon” yapar-

yan vatandaşların geleceklerini mahvetmesine, öteki ülke sakinlerini bile perişan edebilecek güce sahiptir. Süper güçlerin yüzyıllardır Ortadoğu’yu hallaç pamuğu gibi atmaları buna iyi bir örnektir. Milyonlarca insanın kaderi “işini bilen” yöneticilerin verecekleri kararlara bağlıdır. Yukarıdaki amcaların bir küçük kıpırdanışları aşağıdaki dayıların ve halaların milyonlarcasının mahvolmasına neden olabilir.

Oysa bugün her vatandaş aynı oya sahip. Aynı ve eşit. Devlet yönetimi konusunda doktora yapmış bilim insanlarının da, kahve köşelerinde pişpirik oynayarak yaşamını geçirenlerin de... Üstelik sayısal çoğunluk çok büyük oranlarda kahve köşelerinde... Bilimciler ne yaparsa yapsınlar verecekleri her akıllı oya karşı bilinçsiz binlerce oy gelip onları ezecek. Yani görünen o ki bilim asla değerdendirilemeyecek.

İşin bir öteki yönü de alan farklılıkları... Ben bir mimar olarak Bayındırlık Bakanlığı konusunu bir tarım işçisinden çok daha iyi bilirim. Tarım işçisi de kendi konusunu bilir. Doktorlar ve hemşireler sağlık alanını, sanayiciler sanayiye falan filan... Bizim mimarlar olarak birkaç yüz bin oyumuza karşın yaklaşık yetmiş milyon insan farklı oy vermekte. Bu her

şey, yani bilimsel bir kurul oluşturarak yapılacak eylemi kararlaştırırlar. Siz bırakın hasta yakını olmayı, hastanın kendisi olsanız bile yapılacak işlem hakkında söz söyleyemezsiniz. Bir hademenin bir doktorla eşit yetkiye sahip olması sizce doğru mudur?

Devlet yönetimi de bir operasyondur. Hem de öyle bir operasyondur ki, bırakın o ülkede yaşa-

alandan geçerli; çünkü her alan tümün yalnızca bir parçası. Ülkelerde hiçbir konunun çalışanları o ülke nüfusunun yarısından fazlasını oluşturmazlar. Bu nedenle konu dışı olanlar her zaman konu içi olanlardan fazla oya sahiptir.

İşte yanlış buradadır. Seçimler bir partiye, bir lidere endekslidir. O parti lideri kimleri nereye koyarsa sihirli değnek onlardır. Üstelik aynı insanlar bir tarım bakanı olurlar, bir sağlık... Bir dönem sonra da savunma... Onlar da diledikleri kişileri atarlar en üst düzey makamlara... Ne ekspertiz vardır ortada ne de bilimsellik.

Oylar hem alanlara göre hem de kademede kullanılabilse bilime de yer açılabilir. Öyle ya, ülke hepimizin ve hepimiz kaderimizi belirleyecek yöneticilerimizi seçerken söz sahibi olmalıyız. Nasıl mı? Kişilerin bilimsel yetkileri, çalışma alanları ve en önemlisi başarıları oranında farklı oy yüzdeleri olabileceği bugünkünden daha başarılı insanlar yönetime gelebilir.

Örneğin sağlık bakanı ve üst düzey yöneticileri seçilecekken sıradan halkın birer oyu, sağlık personelinin ise farklı oy sayıları olması gerekir. Hastabakıcıların beşer, hemşirelerin onar, doktorların yüzer oyu olması gibi kademelenme daha bilinçli seçime yol açar. Yaptıkları

çalışmalarla ödülleri alan sağlık çalışanlarının daha da çok oy hakkı olduğunu düşünün. Oy oranlarının kişilerin yaptıkları hizmetler ve o alandaki geçirdikleri yıllara göre artması da işin detaylarından biri...

Oysa herkese eşit ve tek bir oy ne kadar rahat. Siz yaşamınızda ne yaparsanız yapın, ister hırsız olun, ister tembelin teki, bir sosyoloji profesörüyle aynı oya sahipsiniz bu ülke yönetiminde...

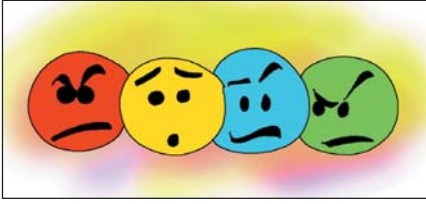

Yıllar önce Kadıköy Maarif Koleji’nde okurken bir öğrenci temsilcisi seçimi yapılmıştı. Öğretmenlerin bizlere seçtirmeye çalıştıkları Turhan adlı arkadaşımız çok akıllı, uslu, derslerinde başarılı hoş bir arkadaşımızdı. Ama gelin görün ki işin içinde muziplik vardı ve bizim adayımız sınıfın en matrak, karnesi en kırıklı gençlerinden İhsan’dı. İki-

si de sevdiği-miz gençler-di; ama serde gençlik vardı ya, sırf öğret-menlere ters düşme adına İhsan mutlaka seçilmeliydi. Sıkı bir kampanya başlatıldı.

Elim kaleme yatkın olduğu için işin propaganda yönünü ben üstlendim. Bir yığın poster çizdim. Hatta bir sloganım “Gemi Dağ Gibi Dalgalarla, İhsan Sorun-larınızla Boğuşur” o zamanlar şiir-lerinin basılması yasak olan Na-zım Hikmet’in bir lafıyla örtüştü-ğü için okula sivil polis gelmişti. Konserler düzenlemiş, allem et-miş kalem etmiş “cahil” alt sınıf-ların İhsan’ı benimsemelerini sağ-lamıştık. İhsan seçilmiş, bir ay sonra da bir disiplin suçundan okuldan kovulmuştu. Yerine ge-len Turhan çok akıllı bir biçimde görevini yapmıştı.

Konu gelip elitizme dayanıyor gibi görünüyor; ama bu düz bir elitizm değil. Bu, bilim elitizmi. Bilime dayalı olmayan hiçbir şey-in akıldan destek alamayacağı varsayılırsa bilim elitizmi yaşamın tüm ayrıntılarında yer alması ge-reken esas temel taşıdır. “Hamili kart yakınımıdır” tümcesinin yeri-ne “Bilime dayalı çözüm yakınım-dır” devreye girmekte gecikirse

korkarım za-ten çatırda-makta olan ta-van tümünden çökecektir.

Demokrasi s ö z c ü ğ ü geliştirildiğin-

de bilim henüz filizlenmekteydi. İnsanların neredeyse tümü hemen hemen aynı şeyleri yapmaktaydı. Ne sanayi vardı ne de bilgişlerler. O gün için tutarlı olan “bilim ye-rine insan adedine dayanan” yön-etimler dünyayı bugüne değin şöyle böyle; ama çok kanlı ve pe-rişan bir halde taşıdılar. Ama artık uzaya gidiliyor. Oğlum Kanada’da arabada giderken ben Bodrum’da denizde onunla konuşabiliyorum. Artık insanın içini röntgen filmle-riyle görüntülemiyorlar. Dijital BT ile pırlıl pırlıl fotoğrafını çekiyorlar. Havanın dört gün sonra kaç dere-ce olacağı biliniyor. Her yıl bir yı-ğın üniversite açılıyor. Artık bilim dönemi ve bilim ağırlığını halk yönetime koymak zorunda.

Annemin benim başım ağrıdı-ğında bana ilaç önermesine fazla ses çıkartmam. Aklım yatmazsa da o ilacı almam; ama beni ame-liyat edecek insanın annem değil bir doktor olmasını isterim. Nasıl bir ameliyat gerektiğini de vatan-daşlarımın oylarıyla belirlemem. •

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

Cinayet suçuyla tutuklanan adam, idama mahkum edilmişti.

Yargıç mahkemede kararı ve nedenlerini okuyordu; ama yazı oldukça uzundu. Yargıç dayanamadı ve elindeki kağıdı suçluya uzattı:

“Al bu kağıdı, oğlum” dedi. “Bunu daha sonra sakın kafay-la okursun...” •

“Son 50 yılda Anadolu’da yaşanan göçlerin kentlerde hiç etkisi olmadı mı sanıyorsun? İnsanların kente gelince hemen kentli olduğunu düşünmüyorsun umarım. Kentlerin köyleşmesinden yakınanlar bana kalırsa birincilerin istilasına uğramış üçüncüler... Ve o üçüncüler bir şeyleri sürdürebilmek çocuklarına daha iyi yaşam sunabilmek için askerin, devletin katı önlemler almasına bugünden razı görünüyor.”

Kültür Üçlemesi...

•Dr. Mehmet Uhri - Bütün Dünya•

Görevli gittiğim Van’da kalışımız uzadıkça yarı-açık cezaevindeymiş duygusu giderek daha çok duyumsanıyordu. Birbirini ke-sen dört ana cadde ve bu caddeler-in ortasında kentin en büyük çar-şı alanı, ne yöne gidersen git ben-zer bina, insan ve sokaklar... Ken-dine cezaevleri kurmada hayli ba-şarılı olan ve cezaevlerini başkala-riyle kıyaslayarak rahatlayan benim gibi büyük kent insanları için anla-şılır, anlatılır durum değildi du-yumsanan sıkıntı... Öyle bir kent ki şöyle gidip geliyorsunuz bitiyor. Kaçmaya kalksanız genelde kış ko-şulları fırsat vermiyor, çoğu kez de kendiniz vazgeçiyorsunuz.

Üstelik sıkılmayı gerektiren du-rum olmamasına, işlerin yolunda gitmesine karşın kendinle baş başa kalacak yer bulamama endişesi ya da çoğumuzun yaptığı gibi tükete-rek bir şeyleri unutacak büyük alış-veriş merkezleri olmamasının ver-diği garip hapsedilmişlik duygu-suyla kentin iskele bölgesine göl kenarına attım, kendimi... Gün ba-tımı yaklaşmıştı. Rüzgar sert esiyor-du. Tatvan vapuru iskeleden açıl-mış yola koyulmuştu. Güneşin Van Gölü üzerinde yaptığı renk oyunla-

rına dalmıştım. Sakince gözden kaybolan güneşten artan ışıklar bu-lutlara vuruyor, gökyüzünde yan-gın varmış duygusu uyandırıyor-du. Bir süre kıyıda yürüdüm. Dalgala-rın sesi ara sıra duyulan martı çığ-lıklarına karışıyordu. Kıyıya vuran gölün sodalı suyunun çekilirken bıraktığı köpükler kısacık ömürle-rinde batan güneşe “Merhaba” di-yecek zaman bile bulamadan göz-den kayboluyor, yerini yenilerine bırakıyordu. Gölün uçsuz bucak-sızlığının verdiği özgürlük duygusu kentin sıkıntısını atmama yetmişti. Ancak çekilen güneşle birlikte gi-derek daha sert esen rüzgarı geç duyumsadım. Hayli üşümüş, titri-yordum. İskeleye restoran girip sobanın yanına yerleştim.

Biraz ısınıp gevşeyince yan-daki masada oturan adam dikka-timi çekti. Sonradan bölgede yıl-lardır kazı ve araştırmalar yapan arkeologlardan olduğunu öğren-diğim beyefendi kitaplarına gö-mülmüş ara sıra aldığı notlara göz atıyordu. Kendisini merakla izlediğimi görünce bana bakıp gülümsedi ve “Bir süredir bura-dan sizi izliyordum” dedi. “Üşü-memiş olmanıza hayret etmiştim ki pes edip geldiniz.”

“Doğrusu kentte sıkıldım” dedim. “Kaçacak yer bulamayınca gölün kenarına kaçıp kendimle baş başa kalayım istedim; ama güneş çekilince dışarısı hızla soğudu.”

Gölümsedi. Masasına davet edip iki çay söyledi. Sorduğum için arkeolog olduğunu bölge tarihi üzerine yıllardır emek verdiğini, çalışmak için sık sık iskeleye geldiğini, Van Bölgesi’nin konumu nedeniyle bilinen tarih boyunca kültür ve uygarlıkların karıştığı bir yer olduğunu anlattı. Bölgenin bugün bile göç alıp göç veren dinamik nüfusa sahip olduğundan söz edip “Görünen şu ki, günümüzde keşifmiş gibi sunulan uygarlıklar çatışması buralarda tarih boyunca hep varmış” dedi.

“Peki çatışmışlarda ne olmuş o uygarlıklar?” diye üsteledim.

Elinin işaret, orta ve yüzük parmaklarını gösterip üç işareti yaptı:

“Bu bölgenin bilinen 10 bin yıllık tarihini, kültürünü inceledim. Anladığım kadarıyla kültür özünde köklerini insanın var oluşsal kaygılarından alıyor. ‘Uygarlıklar çatışması’ dediğin nedir, ne amaçla kullanılıyor bilemem; ama bana kalırsa tarih boyunca birbirinden farklı 3 kültür var olmuş, hep... Uygarlıklar ise bu kültürlerin üzerinde oluşmuş ya da çatışmış.”

Sonra eliyle tek tek parmaklarını gösterip “Birincisi canını kurtarma, kendine yaşayacak, o günü kurtaracak yaşam alanı arayışıyla göç edenlerin kültürü” dedi. “İkincisi o gün için canını kurtarmış, bulunduğu yaşam alanında karnını doyurup kendini devam ettirebi-

len; ancak bunu sürdürebilmek gelen göçlere karşı koyabilmek için silahlı güç bulundurmak zorunda olanların kültürü...”

“Peki ya üçüncüsü?”

“Birinci ve ikinci aşamayı geçip gelecek kuşaklarını da güvence altına almayı başararak özgürleşen geleceğe insanlık yararına izler bırakmaya çalışan daha gelişmişlerin kültürü de üçüncüleri oluşturuyor” dedi. “Biz arkeologlar genellikle üçüncülerin bıraktığı yapıtları bulup o günlerin yaşamına, yaşam biçimlerine dair yorumlar yapabiliyoruz.”

“Bu üç kültür arasında hayli fark olsa gerek” dediğimde kafasını salladı:

“Görünüyor ki, savaş ve yok olma kaygılarından yeni çıkmış birinciler için kültür, şiddet egemen savunma refleksi doğuruyor” dedi. “Kaba güç gibi savunma mekanizmaları kültüre egemen oluyor. İzlerini her yerde görüyoruz.”

Toplum güvenliğini askeri önlemlerle de olsa sağlamışsa dahası askeri önlemlerle açlığı önlemiş sosyal paylaşımı oluşturabilmişse var oluşsal kaygılarından arınmış yeni bir kültür ikincilerin kültürüne yelken açıyor. Bu kültür kaba gücü dışlayan; ama var oluşu sürdüren askeri önlemlere kucak açan bu nedenle bireysel özgürlüklere sırt çeviren özellikler taşıyor. Toplum asker yetiştiren asker kültürüne sahip insanlar yetiştiriyor. Güvenliğini sağlamış savaş ve açlıktan kurtulmuş gönenç toplumlarındaysa özgürlükler üzerinde yeni kültür, üçüncülerin kültürü beliriyor.

Bu kültür kaba güce dayanan savunma refleksleri içeren savaş kültürüne uzaktır, bu kültür açlık savaş gibi var oluşu tehdit eden durumlarda özgürlüklerin rafa kaldırılması ve askeri önlemler alınmasına da uzaktır. Öteki toplumlar gibi var oluş kaygıları kalmamıştır. Bu kültür bunlardan çok daha ötede bireysel özgürlük kültürünü özünde barındırır. İnsanlığın bilgi birikimine en büyük katkıyı böylesi toplumlar ve onların bireyleri yapmış, tarih boyunca...”

“Peki bu üç kültür buralarda olduğu gibi biraraya geldiğinde yaşanan çatışmalar nasıl sonuçlanıyor, hangi kültür kazanıyor. Üçüncüler mi?” diye sorunca elini sallayarak, Keşke öyle olsaydı” dedi. “Tarih bize gösteriyor ki, hiçbir uygarlık ne denli gelişmiş olursa olsun birincilerin saldırısından kendini kurtaramamış. Ve ne yazık ki, hep birinciler kazanmış. Koskoca Roma İmparatorluğu’nu Vizigotlar denen barbar bir kavim ortadan kaldırmış.”

“Bu durumun hiç istisnası yok mu?”

Kitabını açıp içinden “Van Bölgesi Uygarlıkları” başlığı altında sıralanan maddeleri gösterdi.

“Bildiğim kadarıyla yok. Saldırıya uğrayan ya da kendini saldırı altında duyumsayan gelişmiş dediğimiz üçüncüler yıkımı önlemek çocuklarına yaşanabilir bir ülke bırakabilmek için ikincilerin kültürüne inmeye razı olup daha totaliter askeri rejimlere dönüşmüşler. Gelecek kaygısı ile bireysel özgürlüklerinden feragat edip askeri önlemlere totaliter yönetimlere yani ikincilerin kültürüne razı olarak yalnızca yıkımı

geciktirebilmişler. Biraz zaman kazanabilmişler o kadar. Bu topraklarda yaşayan Urartular, Medler, Persler, Bizanslılar hepsi göçlerden nasibini almış kimi biraz zaman kazanmak için geri adım atmış; ama sonuçta hepsi tarihten silinmişler. Dahası bu durum günümüzde de geçerliliğini koruyor.”

“Günümüzde de mi? Nasıl yani?”

“Son 50 yılda Anadolu’da yaşanan göçlerin kentlerde hiç etkisi olmadı mı saniyorsunuz? İnsanların kente gelince hemen kentli olduğunu düşünmüyorsun umarım. Kentlerin köyleşmesinden yakınanlar bana kalırsa birincilerin istilasına uğramış üçüncüler... Ve o üçüncüler bir şeyleri sürdürebilmek çocuklarına daha iyi yaşam sunabilmek için askerin, devletin katı önlemler almasına bugünden razı görünüyor.”

“Peki ya sonrası?”

Sonrası aynı filmin yeni versiyonu... Birincilerin kültürünün kentlere egemen olması. Onların çocuklarının ikincil kültürü oluşturma çabalarıyla devam eden sosyal devrim. ‘Filmin hangi bölümündeyiz?’ diye soracaksan hiç sorma? Kendine hangi kültüre ait olduğunu ve hangilerinin kültüründe yaşadığını sor ya da herşeyi boş ver hiçbir şey sormadan yaşa. Ben öyle yapıyorum. Daha az acı veriyor.”

Gün bitmiş karanlık her yere çökmüştü. Çay için teşekkür edip izin istedim. Arkeologu orada kitapları ve notlarıyla baş başa bırakıp kente döndüm. Karanlık her yeri kaplıyor, sokaklar hızla tenhalaşıyordu. Van’da yaşam gece vardiyasına başlamıştı. •

**İnsanlığa
Adanan
Yaşamlar**

1874 sergisine Monet 12 resim ile katılmıştı. Bir eleştirmen de sergi için, Monet'in "İzlenim" adlı yapıtıyla güya alay ederek, "İzlenimcilerin Sergisi" ifadesini kullanmıştı. Ama bilmeden yeni bir akımın ad babalığını yapmış oldu. 1886'daki 8'inci ve son sergide artık "İzlenimcilik" deyimini iyice yerleşmişti.

İzlenimcilik Akımının Babası: Oscar Claude Monet

İzlenimcilik (Empresyonizm) akımının da kurucusu olarak bilinen Oscar Claude Monet'in yaşam öyküsünü 74'üncü sayfamızda kadığımız yerden aktarmayı sürdürüyoruz.

İkinci Paris deneyimi, Monet'in sanatsal yapısının özünü oluşturur. Bu kez Charles Gleyre'in atölyesine devam etti. Zaman ilerleyip de bilgisi arttıkça, akademik çalışmalarındaki geleneksel resim anlayışı Monet'de düş kırıklığı yarattı. Eskiler ne yapıyorsa yeni nesil de onun peşinden gidiyor, kendilerinden birşeyler katmayı pek düşünmüyorlardı. Yaratıcılık diye bir şey yoktu. İşte bu çelişkileri yaşadığı dönemde Gleyre'in atölyesinde tanışıp yakın dostluk kurduğu Renoire, Bazille ve Sisley ile yeni yaklaşımları paylaştılar. Kapalı ortamlardan ve yapay renklerden kurtulup açık havada doğal ışıktaki resim yapmaya başladılar. Fontainebleau Ormanı onlar için ideal bir ortamdı. Çalışmaları, dönemin tipik "Salon" resimlerinden çok farklıydı. 1863 yılı sonunda dört arkadaş Gleyre'in atölyesinden ayrıldılar.

Belki çok küçük bir ayrıntı gi-

bi görünse de 1840 yılında boya tüplerinin geliştirilmesi, ressamları atölyelerine bağımlılıktan kurtardı. Monet ve arkadaşlarının da yeni bir akım yaratmasına yardımcı oldu. Önceden, toz boyalar haşhaş yağıyla karıştırılarak macun durumuna getiriliyordu. Her ressam kendi boyasını kendi hazırlıyordu. Boyalar, domuzun idrar torbasından yapılan küçük keseciklerde korunurdu. Ressam, gerektiğinde bir çiviyle deldiği keseyi sıkarak gereksinim duyduğu kadar boya çıkarırdı. Ama bu yöntemde boya kısa sürede katılaşırdı. Tüp boyalar çıkınca hem taşınması hem uzun süre katılaşmadan korunması sağlanmış oldu.

Monet ile, yakın dostu Bazille'in Batignolles semtinde ortak bir atölyeleri vardı. Monet ve arkadaşları, semtin adıyla, Batignolles Grubu olarak tanınıyordu. Her pazarı akşamı aynı sokaktaki "Cafe Guerbois"da toplanan grup sanatsal konularda fikir alışverişinde bulunuyordu. Tüm konuşmaların hedefi, yapıtlarının "Salon"da sergilenmesiydi. Her ne kadar grup olarak "Salon" anlayışıyla yapılan çalışmalara karşı olsalar da, ünle-

nebilmek için resimlerinin orada sergilenmesi gerekiyordu.

Paris'te, varlığını 200 yıldır sürdürmekte olan "Salon" adı verilen çatı altında toplu sergiler düzenleniyordu. Sanatçılar, sergilenmesini istedikleri resimlerini buraya verirler, Fransız Güzel Sanatlar Akademisi üyelerinden oluşan bir jürinin onayladığı, bir başka deyişle sergilenmeye değer buldukları resimler "Salon"a kabul edilirdi. Ressamların büyük çoğunluğu, yapıtlarının burada sergilenmesiyle ün kazanıyordu.

Büyük çaba göstermelerine karşın, Monet ve arkadaşlarının resimleri ise her seferinde kurul tarafından reddediliyordu. Gerekçe ise şuydu:

"Belli bir konunuz yok. Neyi anlatmak istediğiniz anlaşılıyor. Kaba fırça darbeleriyle sürülen renkler hiçbir klasik görüşü içermiyor."

Monet'nin "Yeşil Elbiseli Kadın" ya da "Camille" adını verdiği tablosu "Salon"un 1866 sergisine kabul edildi. Monet şeytanın bacağını kırmıştı. Bir sonraki yıl için "Bahçede Kadınlar" tablosunu yapmayı planladı. Bu tablo çok büyük olacaktı. Bunun için bahçesine 2,5 metre derinliğinde bir çukur kazdırdı. Tablo, bir makara sistemiyle aşağı yukarı kolayca hareket ettirilebilecekti. Bu tablo çalışması sırasında bir gün Monet'yi ziyarete gelen arkadaşı Coubert, onun tual önünde hareketsiz oturmakta olduğunu gördü. Nedenini sorduğunda, güneş ışınlarının ağaç yapraklarının üzerine düşmesini beklediğini

öğrendi. Ressam böylece yaprakların renginin en doğal anını yakalamış oluyordu. Ayrıca resimdeki ışık tualin her tarafında aynı şiddette olmalıydı.

Monet'nin büyük titizlikle yaptığı "Bahçede Kadınlar" tablosu 1867 "Salon" sergisine kabul edilmedi. Bu, ressam için büyük bir darbe oldu.

Monet'nin resim çalışmaları yoğun biçimde sürerken, parasal sorunlar da dağ gibi büyümüştü. Üstelik, "Yeşil Elbiseli Kadın" tablosuna ve sonraki birçok resmine modellik yapan Camille Doncieux ile gönül ilişkisi meyvesini vermiş, 1866'da ilk çocukları Jean dünyaya gelmişti. Yeni doğan bebek, doğal olarak masrafları daha da artırmıştı. Sürekli ev değiştiriyorlardı. 1868 yılında intihara etmeyi denedi; ama kurtarıldı. Bir gemi sahibi olan Mösyö Gaudibert Monet'ye parasal yardımda bulundu. Kimi dostları da ona resim sipariş ettiler. Ancak problem bir türlü çözülüyor, yaşamları sefalet içinde sürüyordu.

1 870 yılı Monet için hareketli geçti. Önce, çocukları Jean ve (1878 yılında doğacak olan) Michael'in annesi Camille ile evlendi. "Öğle Yemeği" adını verdiği tablosunu "Salon"a gönderdi; ama kabul edilmedi. Yapıtının bir kez daha reddedilmesi sanatçıyı kızdırdı. Monet kararını vermişti, bundan sonra "Salon"a resim göndermeyecekti.

Fransa İmparatoru III. Napoleon 19 Haziran 1870'te Prusya'ya savaş ilan etti; ama kaybetti. Fransa karışmıştı. Monet, ortamın

karışık olması nedeniyle ve de parasal sorunlarının altında daha fazla ezilmeye dayanamayarak, eşini ve çocuklarını Fransa'da bırakıp Londra'ya kaçtı. Savaş karıştı olan Monet, kaçıp canını kurtardı; ama çok yakın dostu Bazille onun kadar şanslı değildi. Şavaştta vurularak yaşama veda etti. Monet en iyi dostunu kaybetmişti.

Monet'nin Londra'ya kaçması bir yönden çok iyi oldu. Ona ve grubundaki ressam arkadaşlarına sonradan parasal yönden büyük destek sağlayacak olan, sanat yapıtları pazarlayıcısı Paul Durand-Ruel ile tanıştı. Savaş bitip de Monet Paris'e dönünce Durand-Ruel onun tüm tablolarını satın aldı. O da hemen Paris yakınlarında Seine Nehri kıyısında bir köy olan Argenteuil'de bahçe içinde müstakil bir ev kiraladı.

Monet, Renoir, Sisley, Degas, Cezanne, Pissaro ve Morisot'nun dahil olduğu 11 ressam 1873 yılı Aralık ayında "Sosyete Anonim"i oluşturdular. Bu topluluğun amacı, yapıtlarını bağımsız bir sergide biraraya getirmektir. Bunu hemen eyleme geçirip 15 Nisan 1874'de "Nadar" adlı Parisli bir fotoğrafçının sütyo-

sunda ilk kez yapıtlarını sergilediler. Bu sergi, akademik çalışmaların niteliklerine, dolayısıyla "Salon"a karşıydı. Sanat çevresi de sergiye ve yapıtlarına tepkili oldu. Örneğin Monet'nin bu sergideki

"Yeşil Elbiseli Kadın"

"İzlenim - Gündoğumu" adlı yapıtı devrim olarak değil anlamsız olarak değerlendirildi. Sanatçının "Capucines Bulvarı" adlı tablosu

da eleştiriliyordu. Bu yapıtta insanlar birer nokta olarak gösterilmişti. Bu da eleştirmenlerce, insan soyuna hakaret demekti.

1 874 sergisine Monet 12 resim ile katılmıştı. Bir eleştirmen de sergi için, Monet'in "İzlenim" adlı yapıtıyla güya alay ederek, "İzlenimcilerin Sergisi" ifadesini kullanmıştı. Ama bilmeden yeni bir akımın ad babalığını yapmış oldu. 1886'daki 8'inci ve son sergide artık "İzlenimcilik" deyimi iyice yerleşmişti.

Monet, 1876 yılında ikinci izlenimciler sergisine 18 tablosuyla katıldı. Bu arada, yapıtların sergilendiği salonun sahibi Ernest Hoschede ile tanıştı. Monet'nin hayranı olan Hoschede onu Rotenburg'daki malikanesine davet etti ve ona malikanenin bahçesinde bulunan kendi resim atölyesini kullanmasını önerdi. Bu arada Hoschede birçok izlenimcinin de tablosunu satın alarak onlara parasal yönden de destek oldu.

Hoschede'nin 1878'de işleri bozulunca elindeki tüm tabloları, hatta evini satmak zorunda kaldı. Paris'in 45 kilometre dışındaki Ventheuil'de bir eve taşındılar. O sıralarda ikinci oğlu Michael'i doğuran Camille Monet çok hastaydı ve iyileşmesi olanaksız görünüyordu. Hoschede Ailesi, çaresiz ve bakıma gereksinim duyan Monet Ailesi'ni yanlarına aldılar. Camille'in 5 Eylül 1879'da yaşama veda edişinden sonra, Alice Hoschede, Monet'nin oğullarını da kendi çocukları gibi büyüttü. Ernest Hoschede'nin ölümüyle dul kalan Alice Hoschede, Monet ile

birlikte yaşamaya başladı. 1892 yılında evlendiler ve bu evlilikleri Alice'in 1911 yılında yaşama veda edişine dek sürdü.

Monet, Argenteuil ve Le Havre'a gidip gelirken trene bindiği St. Lazare Garı'nı bir ressam gözüyle incelemiş ve günün farklı saatlerinde ışık oyunlarının neden olduğu anlam değişikliklerinden çok etkilenmişti. İzlenimcilerin 1877'deki üçüncü sergisine Monet toplam 30 tabloyla katıldı. Bunlardan 7 tanesinde yalnızca St. Lazare Garı'nı çalışmıştı. Monet, bu gar ile ilgili bir anısını da şöyle anlatıyor:

"St. Lazare Garı'nı, tam trenin kalkış anında göstereceğim. Lokomotiflerden çıkan yoğun buharlardan çevre zorlukla görülebi-
lecek. Büyüleyici bir görünüm, bir düş dünyası olacak."

Bu resmi elbette ezberden yapmayı düşünmemişti. Güneş ışınlarının lokomotiflerden çıkan buharın üzerindeki oynaşmalarını yakalayabilmek için resmi yerinde yapacaktı.

G ar müdürü ile görüştü. Ona, "Bir gar resmi yapacağım. Bu ya Nord ya St. Lazare olabilir. Ama sizinki çok daha nitelikli" diye iltifat edince fazlasıyla etkilenen müdür, tren makinistine, Monet resim yaparken lokomotifin buhar çıkarmayı sürdürmesini söyledi. Sanatçı burada özellikle trenlerin çıkardığı buharın garın görüntüsü üzerindeki etkilerini inceliyordu. Ayrıca günün değişik saatlerinde ışığın yaptığı değişimleri de yine bu yeni resimde betimlemeye çalıştı.

Camille öldüğünde Monet'nin parasal sıkıntısı sürüyordu. 1881 yılında, Monet'nin Londra'da tanıştığı sanat yapıtları pazarlayıcısı Paul Durant-Ruel, tablolarını satmak üzere Monet ile bir sözleşme imzaladı. Bu sözleşme, ressama her yıl 30 bin frank gelir sağlayacaktı.

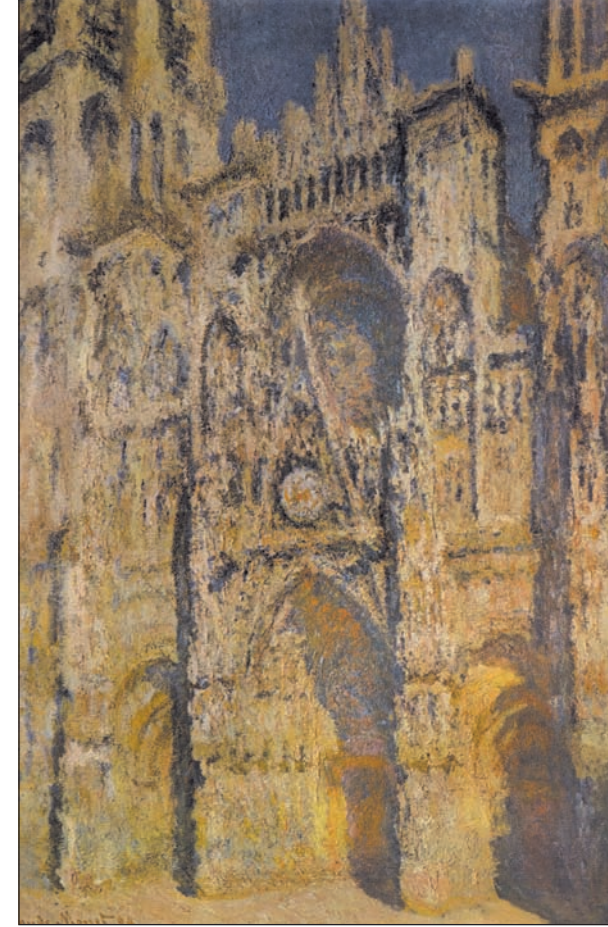
P arasal yönden rahatlatan Monet, 1883 yılında Paris'e yakın, Sen Nehri üzerindeki Giverny köyüne taşındı. Burada "Elma Cendresi" diye adlandırdıkları bir eve, Monet, iki oğlu, Madam Hoschede ve beş çocuğu yerleştiler. Monet, bu tarihten sonraki yaşamının tümünü burada geçirdi.

1887 yılında Durand-Ruel, New York'ta bir sanat galerisi açtı ve Monet'nin tablolarını burada sergiledi. 1889 yılında Monet ve ünlü yontu dehası Rodin ile birlikte Paris'te bir sergi düzenlediler.

Monet, güneş ışığının, nesnelerin üzerinde yarattığı etkiyi görmüştü. Ayrıca, günün değişik saatlerinde aynı nesnenin üzerine gelen gün ışığının açısı değiştiğinde, ışık-gölge etkileşimi sayesinde, nesnede anlam değişikliğine neden olduğunu da keşfetti. Bu keşfinin gerçekliğini kanıtlaya-

bilmek için 1891 yılında dizi resim yapma çalışmalarına başladı.

Dizi resimlerinin ilki "Saman Yığınları"ydı ve çok başarılı oldu. Bunu "Kavaklar" serisi izledi. Sonra "Rouen Katedrali" dizisi

"Güneşin Işıkları Altında Rouen Katedrali"

geldi. Sırf katedralin resmini yapabilmek için katedrale bakan bir oda kiraladı. Burada, günün farklı saatlerinde ışığın katedralin ay-

nı bölümleri üzerindeki değişmelerini görüntüledi. Katedralin toplam 30 tablosunu yaptı.

Artık parasal yönden rahatlamıştı. 1895'te sergilediği "Ruen Katedrali" resimlerinin her birini 15 bin franka sattı. Giverny'deki oturduğu evi ve yanındaki çayırı satın aldı. Alice ile evlendi. Evini bir çiçek bahçesine çevirebilmek için altı bahçıvan tuttu. Ayrıca yine evinin bahçesinde, Japonya'dan özel olarak getirttiği çiçeklerle bir nilüfer gölü oluşturdu. Nilüfer gölü üzerine yaptırdığı "Japon Köprüsü", son yapıtlarının konusu oldu.

Hem deli gibi çalışıyor hem de geziyordu. 1899-1900-1901 yıllarında İngiltere'ye yaptığı gezilerde Thames Nehri, Westminster Katedrali ve benzer önemli yapıtları içeren 100'den fazla tabloyı yaptı.

1907'de Alice ile birlikte, özel şoförünün kullandığı otomobil ile İspanya'ya gitti. 1908 ve 1909'da Venedik'e gitti.

İzlenimciliği, dönemin sanat eleştirmenlerinden biri esprili bir biçimde kafayı ışığa takmış bir akım olarak tanımlamıştı.

Monet'nin, 1896 yılından bu yana yaşama geçirmek istediği bir düşü vardı: Büyük boyutlarda ve çok sayıda nilüfer çiçeği tabloları yapmak; bunları büyük bir salonun dört duvarını da çepeçevre saracak biçimde yerleştirmek... Bu projesini uzun süre gerçekleştiremedi. Sonunda, Fransız Başbakanı Clemenceau 1915 yılında sanatçıya, nilüfer çiçeklerini tamamlarsa, ona uygun bir ortam sağlayacağı sözünü verdi. Monet'nin

düşü artık gerçek oluyordu. Sırf bu tablo serisini yapabilmek için Monet 23 metreyi aşan uzunlukta bir atölye yaptırdı. Ve bu muhteşem proje 1926'da tamamlandı.

Monet yalnızca resim yapmak, onları satıp para kazanmak gibi yüzeysel duygu ve davranışlar içinde olmayan bir sanatçıydı. Çevresine sürekli soran gözlerle bakardı. Örneğin, resim çalışmaları sırasında çok ama çok önemli bir ayrıntıyı keşfetti. O güne dek ressamlar gölge için siyah ve tonlarını kullanıyordu. Ama Monet gölgelerin siyah olmadığını ayımsadı, gölge yapmak için tamamlayıcı renkleri kullandı. Sıradan renkleri gibi gölgelerin de çevrelerindeki renkleri yansıttığını gördü. Gölge renklerinin de çeşitli ve yoğun olduğunun ayırıcına vardı. Monet bu buluşuyla insanların renge bakış açısını kökünden değiştirdi. Bu konuda yaptığı sayısız çalışma sonrasında izlenimlerini şöyle açıklıyordu:

"Gölge, önünü kesen nesneden dolayı belli bir yönden gelen ışığın kaybıdır. Aynı zamanda da çevresinden yansıyan ışığı üzerine alır. Bu nedenle de her gölge çok farklıdır ve kendine özgüdür."

Ona göre renk, parlaklığını kontrastın gücüne borçludur. Renkler, bütünleyicileriyle yan yana geldiklerinde en parlak görünümüne kavuşurlar.

Tualin üzerinde hiçbir ön taslak çizim yapmadan doğrudan boyayla çalışırdı. Tuale renk yansıtmamak için koyu renkli elbiseler giyerdi.

Monet, suyla ilgili resimler ya-

pabilmek için kendisine bir "yüzen atölye" ya da "stüdyo tekne" yaptırdı. Resim yapmak için gereken malzemelerini bir kayığa dolduruyor, sonra kayığa binip kıyıdan açılıyor ve planladığı resim çalışmasını yapıyordu. Kısaca ob-
jeyle bütünleşiyordu.

Onun kayık içinde resim çalışmaları yapması, arkadaşı Eduard Manet'nin de çok hoşuna gitmişti. Monet, Camille ve tekneyi, 1874'de yaptığı "Kayık" adlı tab-

losunda ölümsüzleştirmiş oldu.

Monet, 1923 yılında bir katarakt ameliyatı oldu.

1925 yılında, yüksek beklentilerini karşılamadığı gerekçesiyle kimi tablolarını yaktı.

Yaşamının son anına dek resim yapmayı sürdürdü. Ama yakalandığı akciğer kanserinden kurtulamayarak 6 Aralık 1926'da yaşama veda etti. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

Emniyet amiri, çalınan arabasını iki gün sonra evinin kapısında buldu. İçinde kısa bir not vardı. Notta şunlar yazılıydı:

"Sayın müdür, iki günlük bir iş için gereksinim duyduğumdan arabanızı almıştım. Bunu hırsızlık olarak değerlendirmenizi rica ederim. Gerçekten affettiğinizi anlarsam çok mutlu olacağım. Notla birlikte bıraktığım biletle hafta sonunda tiyatroya gelerseniz, affedildiğimi anlayıp özür dileyeceğim."

Emniyet amiri eşiyile birlikte hafta sonu tiyatroya gitti ve özür dileyecek kişiyi bekledi. Bu işe cesaret eden adamı gerçekten merak ediyordu; ama tiyatrodan yanına hiç kimse gelmedi.

Emniyet amiri evine dönünce evinin soyulmuş olduğunu gördü. Aynanın önüne bırakılmış bir de not vardı. Notta şunlar yazılıydı:

"Evinizi soymamız için bize iki saatlik bir zaman verdiğiniz için çok teşekkür ederiz." •

Adam komedi filmi izliyor ve kabbahalarla gülmüyordu. Gözü önündeki koltuğa ilişkin donakaldı. Kocaman bir köpek de komik sahnelerde kabbahalar atıyordu.

Işıklar yanınca köpeğin yanında oturan adama doğru eğildi ve şaşkınlığını belirtti:

"Beyefendi" dedi. "Köpeğinizi görünce küçük dilimi yutuyordum. Hiç böyle bir şeyle karşılaşmamıştım. Ne akıllı bir köpek bu..."

Köpeğin sahibi tüm bu sözleri dinledikten sonra kendi şaşkınlığını anlatmaya başladı:

"Benim için de sürpriz oldu" dedi. "Filme gelmek istemiyordu. Daba önce bu filmin romanını okumuş ve beğenmemişti..." •

1001 Güzel Söz

•Derleyen: Halil Can - *Bütün Dünya*•

•Dünyada herkes mutlu olmak ister. Fakat sizi mutlu eden şey ne olduğunuz ve ne yaptığınız değil, sizin görüş ve duyunuzdur.

Dale Carnegie

•İnsanın herşey ayağına gelir, insan yalnız beklemesini bilmelidir.

Benjamin Disraeli

•Kendinizden başka kimse size barış getiremez.

Ralph Waldo Emerson

•Yaşama yeniden başlasaydım, saniyelerin nabzını tutardım.

Fyodor M. Dostoyevski

•Küçük şeyler yaşamın bütünü-nü oluşturur.

Charles Dickens

•Mutsuzluk yaşadığımız olay-da değil, bizim ona gösterdiği-miz tepkidedir.

Thomas A. Edison

•Yalnız kendisini düşünen insan, yumurtasını pişirmek için komşu-sunun evini yakar.

Francis Bacon

•İnsan; ancak yüreğiyle baktığı zaman doğruyu görebilir. Gerçeğin mayasını gözler göremez.

A. S. Exupery

•Eğer yaşamda gerçekten bir anlam varsa, acıda da bir anlam olmalıdır. Acı da yaşamın kader ve ölüm denli silinmez bir parçasıdır. Acı ve ölüm olmaksızın insan yaşamı tamamlanmış olmaz.

Victor E. Frankl

•Malını kaybeden bir şeyini kay-beder, namusunu kaybeden bir-çok şeyini kaybeder. Cesaretini kaybeden herşeyini kaybeder.

Cicero

•Zamanını boşa harcama; çünkü zaman, yaşamın kendisidir.

Benjamin Franklin

•Güç ve güveni hep dışımda ara-dım; ama bunlar insanın içinden gelir. Ve her zaman oradadırlar.

Sigmund Freud

•Sevgi, sevgi üreten bir güçtür. Güçsüzlük, sevgi üretememektir.

Erich Fromm

•Dostlara acılarını paylaştığını göstermek, birlikte yas tutmakla değil, onlara elbirliğiyle yardım et-mekle olur.

Epikuros

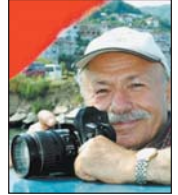
•Sevmek, bir başkasının yaşamı-nı yaşamaktır.

Honoré de Balzac

Ünlü fotoğraf sanatçısı Sıtkı Fırat, objektifiyle sizi Türkiye'nin dağlarına ve ovalarına, taribine ve bugününe... Özetle, "havasına suyuna, taşına toprağına" götürüyor, sonra da size, o an karşınızdaki görüntünün neresi olduğunu soruyor. Onun, "Bir Başkadır Benim Memleketim" başlığı altında sunduğumuz fotoğraflarını izlerken size, hem bir bilmece çözmenin heyecanını duyumsatmayı, hem de sizi bir sanat fotoğrafları sergisinde gezdirmeyi amaçlıyoruz. Bu arada Türkiye'nin, belki de ilk kez göreceğiniz yörelerini keşfedecek, hiç kuşumuz yok, bir kez daba hayranlıkla şöyle diyacaksınız:

"Bir Başkadır Benim Memleketim"

**Bir Başkadır
Benim
Memleketim**

Sıtkı Fırat

a) Adana b) Bursa c) İzmir ç) Malatya

Lütfen sayfayı çeviriniz →

a) İznik Gölü b) Eber Gölü c) Van Gölü ç) Sapanca Gölü

a) İznik Gölü b) Çıldır Gölü c) Karagöl ç) Beyşehir Gölü

a) Burgazada b) Akdamar Adası c) Bozcaada ç) Sivriada

a) Meke Gölü b) Kuş Gölü c) Nemrut Gölü ç) Tuz Gölü

Yanıtlar 140'ıncı sayfamızdadır.

gâvur aşevi

İlyas Halil

gâvur aşevi

Bütün Kitapçılarda...

"Bağ ağaçlarının kesilmesini memleketin yararına yaptığımı bilmenizi isterim. Bağa bir Türk havası getirdiğimi sanıyorum. Bu işi yapmadan, Türk tarihimizi iyice araştırdım. Türkler'in Orta Asya'dan geldiğini biliyorsunuz. 'Hayatımızın eski Türk yaşamına dönmesinde fayda vardır' dedim. İnşallah bir gün bu dediğimi hatırlar, 'Geleceği Mehmet Bey görmüştü' dersiniz."

Bir Osmanlı Bahçesi

Yaz başında St. Lambert Belediyesi, köy halkından, yeşil çimenlerin görünüşünü bozan ebeğümeci otlarını yok etmelerini isteyince 90 yıl önce yemiş bağımızın başına gelenleri hatırladım.

Zalha Teyze'nin oğlu Muhammed, Birinci Dünya Savaşı'nın ikinci yılında bir Türkmen kızına vurulunca dünyanın sonu geldi. Bağımız güme gitti. Annemin çocukluğundan kalan anılar yandı, kül oldu.

Olay yüzünden mahallenin kızları üzüntülerinden yas tuttular. Yüzlerinde beliren hicabı gizleyecek yer bulamadılar. Muhammed'e konulan efsunu bozmak için, bir aylık oruç tuttular. Yaşlı analar karalara büründü. Muhammed başka bir mahallenin kızına kaptırılacak delikanlı değildi.

Savaş yıllarında Muhammed'in tattığı acı gönül acısı, açlıktan parasızlıktan kötüydü. Mahalleyi 95 yıla yakın bir süre için etkiledi ve hâlâ etkiliyor.

Muhammed'i tanıdığım zaman

Mehmet Amca olmuştur. Savaş biteli 22 yıl olmuştu. İkinci Dünya Savaşı başlamak üzereydi. Mehmet Amca evlenmiş çoluk çocuğa karışmıştı. Ama ilk aşkının, ilk yenilgisinin yarası kapanmamıştı. Kambiyo Müdürlüğü'nde 20 lira aslı maaşlı devlet memuruydu. Aldığı yürek yarasından her zaman üzgün bir yüzü, yorgun bir bakışı vardı. Yörük Güllü hâlâ sırtındaymış gibi

kambur durur, kambur yürürdü. Mehmet Bey'in Arapça şiir yazdığını nenemden duymuştum. Şeyh Ahmet Nabati'nin Kur'an hatim okulunu bitirdiği söylenirdi. Klasik Arapça'yı iyi bilirdi. Kitaba

Memleket Özlemi

İlyas Halil

merakımı fark edince sonradan Baki'nin, Nedim'in olduğunu bildiğim kasidelerini okur, Osmanlı kültürünü iyi bildiğini belirtmek isterdi. Bana bir gün "Bu şiirleri anlayacak yaşa geldiğin gün, dilimizin ne kadar zengin olduğunu anlayacaksın" demişti.

Bizim bağı viraneye çeviren adamın şiirseven Mehmet Amca olduğunu öğrenince şaşırılmışım. Üzüntü verici öyküyü ilk annemden duydum. Annemin sevinçli bir günüydü. Bağda oyuna dalmıştım. Yaz ortasıydık. Yine savaş yıllarının ağzındaydık. Ağaçlardan dut topluyordum. Annemin sesini duydum. Beni çağırıyordu, gel elini yüzünü yıka akşam yemeği hazır diyordu.

"Biraz daha kalabilir miyim?" dedim.

Sevinçli kadın üzgün bir çocuk oldu. Şimdi annemin sesi kulağımda... Eski zaman gramafon dinliyormuş gibi...

"Ben de senin gibi bu bağa çok düşkündüm" diyordu. O an bana bağın öyküsünü anlatan ses annemin değildi. Çocuk anılarını yaşayan 14 yaşında küçük bir kız anlatıyordu. Oyun dünyasını yitirmiş bir çocuk konuşuyordu.

Dut ağacından inmiş yanında durmuştum. Annem bana bakmıyor, gül fidanının yanında güllere öyküsünü anlatıyordu. Bana döndü, "Hoş gör oğul" dedi. "Seni uyandırmak istemedim. Dinlediğin kuşları ürkütüp kaçırtmak istemedim."

"Bu bağda mutlu günlerimi yaşarken, senin yaşına yakındı yaşımdı.

Babasız büyüyordum. Bağımda baba kucacı yakındı bana... Denizde gemimdi. Şarkı söylemeyi denediğim yerdin. Bebek yıllarımda geçirdiğim bir hastalık yüzünden kulaklarım ağır işitirdi. Yalnız bağda kulaklarımı sağlıklı buldum. Duymak istediğimi duyardım. Bahçede ağaçlar konuşurdu benimle, çiçekler öterdi dallarda... Bana öter, türkü öterlerdi. Karıncalarla konuşur, onlara okuduğum kitapları anlatırdım. Arı kanat çırpıntıları müziği kulaklarımda... Yağmur damlaları erik çiçeklerine düşerken yavaş değer dikkatle ıslatırlardı. Çocuk olmayı iyi biliyordum. Çocukluğun verdiği gönül rahatlığını, iyi olmayı seviyordum. Çocuk olmaktan çok şey öğreniyordum. Arkamda yürüyen Tanrı'nın ayak sesini duyardım arada bir... Bir gün ayak sesini önümde duyacağımdan, onu göreceğimden emindim.

"Sonra büyük savaş başladı. O günkü adı "Harbi Umumiye"... O yıl 14 yaşındaydım. Bağda her şeyden her yerden uzak asude bir hayatım vardı. Bağda yemiş ağaçlarının içinde iyiyi kötüyü, gündüzü geceyi ilk olarak, büyümüş bir insan gibi tartıp ölçmeyi beceriyordum. Sokağa açık pencere bağdı.

"Kuşların öttüğü nağmeleri ben yaratır, kuşlara söyledirdim. Bağımda seslerin sanatçısı bendim. Kuşlar bana sağır olduğumu unuttururlardı. İsteddiğim şarkıyı öter, istediğimi kulağıma fısıldardı. Mahallemiz bugün gibi Silifke Caddesi'nden başlar, bağlar Bahçe Mahallesi'ne kadar uzanırdı.

"Toros Dağları'na yaklaşıncı mahallede inek sesleri başlardı. Gübre kokusu havayı doldurdu. Mahallenin ortasından su arkları geçer, denize dökülürdü.

"Toroslar'ın kekik kokan yağmur suları baharda eriyen lahana ak, kar suları akardı. O yılların çocukluğu güzel bir devirdi.

"Kasaba dil bakımından karışık bir sebze çorbasıydı. Nüzhetiye, Kiremithane ve Bahçe Mahalleleri genellikle Arapça konuşurdu. Mahmudiye Mahallesi'nin bazı sokaklarında Giritlice... Çarşıya yakın bir iki sokakta Yahudi İspanyolcası duyulurdu. Bizim mahallenin insanları uysal, hepimiz topraktan doğmuş, toprağın çocuklarıydık. Türkçe yalnız devlet babaya ihtiyacımız olduğu zaman gerekliydi. Güzel Türkçe'yi yalnız devlet erkânı ve dağdaki yörükler konuşurdu.

"Küçük kasabamız arı kovanıydı. Bal yapıyor, bal yiyiyorduk. Ticaretle canlanan kent her gün biraz büyüyor, yabancı iş adamlarının dikkatini çekiyordu. Kasabada bir iki İngiliz ailesi, üç beş İtalyan, iş bilen tüccar yerleşmiş, Çukurova'nın ürünlerini Mısır'a, Avrupa'ya ihraç ediyorlardı.

"1914 Büyük Savaşı patlayınca yabancı dil bilen halkın bir kısmı Kuşçular Köyü'nde Almanlar'ın demir yolu şantiyesinde iş buldular. Almanca bilen dayıların iş bulanların arasındaydı. Biz de pılımızı pırtımızı toplayıp Toroslar'a taşındık.

"Aile, Kuşçular Köyü'nde demiryolu şantiyesinde iş bulunca bağın bakımını ailenin ev işlerine yardım eden Zalha Teyze'nin oğlu Muhammed'e bıraktık.

1918'de savaş bitip eve dönünce, bağ, kel tarlaya dönmüştü. Yemiş ağaçları kesilmiş yerine bodur elma fidanları duruyordu.

"Muhammed Ağabey zayıflamış, üzüntülü bir insan olmuştu. Çoğu zaman gözünde gereksiz bir damla yaş belirirdi. Dayın, Muhammed'e 'Kardeşim bahçeyi neden kel tavuğa çevirdin?' deyince 'Bu işi memleket için, vatan uğruna yaptım' dedi. 'Oldu bir kere hoş gör. O günlerde Anadolu'dan yabancıları yurt dışına sürüyorlardı. Üstelik Güllü 'Ayıp değil mi?' dedi. 'Bahçeyi böyle gâvur bırakıyorsun.' Güllü'yü neden dinlediğimi bilmiyorum. İri gözleri miydi, yoksa güllüşü müydü? Şimdi söyleyemem.

"Hata yaptığımı biliyorum şimdi. Bir yanlışa kurban gittim. Hoş gör. O günler kasabada vatan hainlerine karşı bir tepki vardı.

"Konağınızın kiracısı Gümrük Müdürü Selahattin Bey'in evlatlığı Gülizar bana "Mehmet yakışıklım" demişti. "Bağımda yabancı kökenli meyve ağaçları ile dolu. Memleketin tehlike içinde olduğu bir devirde nereden kaynaklandığı belli olmayan incir, erik, seftali, portakal ağaçlarını bağda tutmakta bir fayda görüyor musun? Bildiğin gibi incir bir Yunan meyvesidir. Bütün Ege incir ağaçları ile dolu... Şeftali ağaçlarının kökeni Bursa'dır, Bu ağaçların Ermeniler tarafından buraya getirildiğini biliyoruz. Ermeniler'in bu ülkeye faydalı bir şey yapmayacağını hepimiz biliriz. Bağdaki meyveler, ne oldukları belli olmayan muzur

meyveler... Memleket savaş içinde, yabancı kökenli meyvenin bize zararlı olacağını bilmemiz gerek. Örnek mi istiyorsun? Portakalın Portekiz'den gelmiş bir meyve olduğunu biliyoruz. Bana kalırsa bu meyvelerden kurtulmak gerek."

"Bağ mahallede bölücü bir hava yaratıyordu. Bundan kurtulmak gerekti. Bağ ağaçlarının kesilmesini memleketin yararına yaptığımı bilmenizi isterim. Bağa bir Türk havası getirdiğimi sanıyorum. Bu işi yapmadan, Türk tarihimizi iyice araştırdım. Türkler'in Orta Asya'dan geldiğini biliyorsunuz. "Hayatımızın eski Türk yaşamına dönmesinde fayda vardır" dedim. İnşallah bir gün bu dediğimi hatırlar, "Geleceği Mehmet Bey görmüştü" dersiniz. Bana "İyi yaptın teşekkür

ederim" diyeceğinize bana kızdığınıza şaşıyorum. Yetkili devlet büyüklerimizin ne düşündüğünü bilseydiniz bu anlamsız şeyleri söylemezsiniz. Gitmeden sizi büyüğüm saymıştım. Onun için kızgınlığınızı hoş göreceğim. Biliyorsunuz hepimiz Orta Asya'dan geldik. Geldiğimiz kentlerden biri Almaata'ydı. Atalarımızın "alma"yı çok sevdiğini anlamak için bundan iyi örnek olabilir mi? Elmanın Türk yemişi olduğunu bilmenizi isterim. Devletimiz savaş içindeyken yabancı meyvelerin içimizde casus gibi kalmalarına gönlüm razı olmadı. Kabul edemedim. Portakalları, incirleri, erikleri kestim. Hele Arap kökenli hurmaların aramızda olmalarına hiç gerek yoktu. Bunu böyle bilmenizi isterim. Ve affetmenizi dilerim."•

halililyas@yahoo.ca

Bir eyalet valisi, Kayser Tiberlus'a vergilerin artırılmasını önermiş ve şu yanıtı almıştır:

"İyi bir çoban, koyunlarının yününü kırpar; ama derisini yüzmez."•

"Bir Başkadır Benim Memleketim"in Yanıtları...

Bursa

Sapanca Gölü,
Sakarya

Akdamar
Adası, Van

Karagöl,
Şavşat, Artvin

Meke Gölü,
Karapınar, Konya

Bu ay "çok özel" bir mutluluğumu paylaşmak istiyorum sizlerle... Bu yıl Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim altıncı sınıflar için hazırlanan Türkçe kitabında "Sevgi Paylaştıkça Çoğalır" başlıklı yazım yayımlandı. Bunun ne denli büyük bir mutluluk olduğunu anlatmak için sözcükler yetersiz kalıyor.

"Çok Özel" Bir Mutluluğum...

Bu ay sizlerle "çok özel" bir mutluluğumu paylaşmak istiyorum. Yazılarımda sık sık dergimizin yazarları ve okurları olarak hep birlikte sevgi dolu bireylerden oluşan, kocaman bir aile olduğumuzu gururla vurguluyorum. Dergimizde yaklaşık sekiz yıldan buyana yazıyorum. Bu sekiz yılda yaşama ve insanlara ilişkin gözlemlerimi, kimi zaman hüznlerimi, kimi zaman mutluluklarımı paylaştım sizlerle... Geçirdiğim trafik kazası sonucu aylarca yatakta yatarken, yurdumuzun dört bir yanından gelen sıcak, sevgi dolu içten ilettileriniz, telefonlarınızla beni yaşama bağlayan bir köprü oluşturdunuz. Yalnızca beni değil, ailemi de konuk ettiniz evlerinize... Öğretim yılı başladığı zaman hiç yüzünü görmediğim, sesini duymadığım, Zekiye Öğretmen kilometrelerce uzaktan, Kahramanmaraş'tan iletmediğim, yazarak Lara'ya başarılar diledi. Konya'dan

Merve Hanım, Mustafa Bey en zor günlerimde dualarını eksik etmediler benden, Yalova'dan resim öğretmeni Sevgili Ayşegül, bir resim defterini sevgi, dostluk satırlarıyla doldurarak, aldığım en güzel, en içten ve en yaratıcı armağanlardan birini gönderdi bana... Gazeteci-Yazar Sayın Mesut Günsev Bey, yazılarımı televizyon programında okuyarak, kitabında yayımlayarak bu sevgi bağının Kıbrıs'a dek ulaşmasının mutluluğunu duyumsattı bana... Moralimin çok bozuk olduğu bir gün, hiç beklemediğim bir

anda arayıp beni rahatsız etmekten çekinir bir sesle "Nuray Hanım, iyi ki varsınız! Yazılarınız bize yaşam gücü veriyor" derken, o an aslında sizin iki sözcüğünüzün bana nasıl yaşamsal bir güç verdiğinin ayırında değildiniz. Böyle anlarda, dergimizde yazdığım için ne denli şanslı olduğumu düşünüyordum hep... Yaşamda hiçbir maddi değer, yazmaktan ve okurlarımla aramda oluşan sevgi ba-

Yaşamdan Yansımalar

**Nuray
Bartoschek**

ğından daha güzel bir tat veremeyeceğini düşünüyorum.

Ilk şiirim yayımlandığında ilköğretim üçüncü sınıfa gidiyordum. Yazdığım şiirin yüzlerce kişiye ulaştığını düşünmek beni son derece heyecanlandırmıştı. Ortaokul yıllarımda şiir yarışmalarında derece aldığım zaman ayrı bir tat duyumsadım. Henüz okur iletileri yoktu; ama tüm okulda, hatta ilde dereceye girmek de farklı bir güzellikti benim için...

Evde annemin daktilosunun başına oturup “Ben büyüyünce yazar olacağım” derdim sık sık... Sonrasında yerel gazetelerde, deniz, yelken, dalış dergilerinde yazdım. Ülkesini, yaşamı, insanları seven, sorumlu bir birey olarak güncel sorunlar karşısındaki tepkilerimi, ulusal gazetelere gönderdiğim yazılarla dile getirdim. Dergimizde ilk yazım yayımlandığında ise henüz böylesi güzel bir aile çatısı altına katılmakla ne denli şanslı olduğumun ayırında değildim. Hele dergide birkaç yazım yayımlandıktan sonra yazışları bölümündeki arkadaşların yol gösterici, yapıcı öğretilerine kulaklarımı tıkayarak, “Ben artık yazarım, benim kimseden bir şey öğrenmeme gerek yok, ben bu işi biliyorum” diye düşünme hatasında bulundum. Değerli arkadaşlarım yılmadılar, uğraştılar, didindiler benimle... Yalnızca yazma yeteneğine sahip olmanın iyi bir yazar olmak için yetmeyeceğini, bu işin bir de tekniği olduğunu, daha bir fırın ekmek yemem gerektiğini güzellikle, sabırla, sevgiyle öğretiler bana...

Aradan üç yıl geçtikten sonra da beni çok nazik bir biçimde araya-

arak kutlamalarını ve yazılarımı artık bir okurum kimliğiyle okuduklarını söylemelerini hiç ama hiç unutamayacağım. Onların her birinin bana karşı gösterdikleri sabır ve hoşgörü için ve elbette emekleri için de kendilerine çok teşekkür ederim. Onların, yazmaya başladığım ilk aylardaki uyarıları karşısında o günlerde gösterdiğim tepkilerimi anımsayınca, inanın çok utanıyorum. “Sen artık bir meslektaşımızsın” diyerek bana armağanların en anlamlısını veren yöneticilerimizin bu “cömertliğine” karşın, biliyorum ki daha öğreneceğim yüzlerce şey var. İnsan büyüdükçe, olgunlaştıkça aslında ne denli “küçük” olduğunun ayırına varıyor.

İlk okur iletileri ise çok çok özeldi benim için... Kendi kendime “Hiçbir okur iletisini yanıtsız bırakmama” sözü verdim. Bundan birkaç yıl önce genç bir okurum “Ailesi ile yaşadığı sorunlar nedeniyle tam intiharı düşündüğü bir anda benim yazımı okuduğunu ve yaşamaya tekrar dört elle sarıldığını” yazınca yaptığım işin ne denli ciddi bir sorumluluk gerektirdiğinin daha bir ayırına vardım.

Sizler bizi hiç tanıımıyorsunuz; ama yine de büyü bir içtenlikle bizi evlerinize konuk ediyorsunuz. İşte bu nedenle, bu ay “çok özel” bir mutluluğumu paylaşmak istiyorum sizlerle... Bu yıl Milli Eğitim Bakanlığı’nın ilköğretim altıncı sınıflar için hazırlanan Türkçe kitabında “Sevgi Paylaştıkça Çoğalır” başlıklı yazım yayımlandı. Bunun ne denli büyük bir mutluluk olduğunu anlatmak için sözcükler yetersiz kalıyor. Ya-

Yazarımız Nuray Bartoschek, Çatalanık İlköğretim Okulu Türkçe öğretmeni Necla Buğday ve Yadigar ve Sanem kardeşlerle...

zımda anlattığım annesini ve babasını trafik kazasında kaybetmiş, altı yıldan buyana bana “Nuray Anne” diyen Yadigar ve Sanem kardeşlerin bu yıl altıncı sınıfta okuyor olmaları da ayrı bir güzellik kattı mutluluğuma... Okumakta oldukları Çatalanık İlköğretim Okulu’na giderek Türkçe Öğretmeni Necla Buğday’ın dersine konuk olarak katıldım. Sanem ve Yadigar kızlarının duydukları gurur ve mutluluk her şeye bedeldi. Sınıftaki tüm çocuklar sevgiyle doladılar kollarını boynuma, yanaklarına onlarca öpücük kondurdular. Tek tek ders kitaplarını imzaladım. Birlikte güldük, yaşama ilişkin, sevgiye ilişkin sohbetler ettik. Okuldan çıkarken dünyanın en mutlu ve şanslı insanlarından biri olduğumu duyumsadım. O gün yazar olmanın en büyük ödüllerinden birini daha aldım. Yazımın tüm Türkiye’deki ders kitaplarında olması, geleceği oluşturacak minik öğrencilerin yazımdan etkilenecek

“Büyüyünce ben de Nuray Abla gibi yardıma gereksinimi olan çocukların ellerinden tutacağım” diye düşünebilecekleri bana verilebilecek en güzel armağandı.

Bu “çok özel” mutluluğumu sizlerle de paylaşmak ve bir kez daha sizlere de teşekkür etmek istedim. Okuduğunuz için, içten iletiniz için, beni bugüne getirdiğiniz için, kilometrelerce öteden ailenizin bir bireyi olarak evinize konuk ettiğiniz için hepinize çok teşekkür ederim. Dergimizde yazmaya başladıktan sekiz yıl sonra, şimdi gönül rahatlığı ile ve gururla diyorum ki, “Daha öğreneceğim çok şey var. Ve öğrendiğim her yeni şey benim için yeni bir mutluluk. Yaşam boyu, öğrenmeye aç, iyi bir öğrenci olarak kalacağıma söz veriyorum.”•

NurayBartoschek@butundunya.com.tr

Anne ve Babalardan, Dede ve Ninelerden...

Bu sayfada, anne ve babaların, dede ve ninelerin gönderdikleri fotoğraflar yer almaktadır. Her çocuk ve özellikle her torunun güzel olduğunu bildiğimizden, yayımlanacak fotoğraflarda yalnızca, fotoğrafların güzel çekilmiş olmalarını ve teknik açıdan yayımlanabilir nitelik taşımalarını dikkate alacağız. Fotoğraflarda çocukların ad ve soyadları yanısıra bulundukları kentin adını da lütfen belirtiniz.

*Gönderi adresi: Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Aiaşebir, 34750, İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr*

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ali Eren Güngör, Ankara ▲

Duygu, Can ve Koray Seyman, İstanbul ▲

Ata Yılmaz Emre, İstanbul ▲

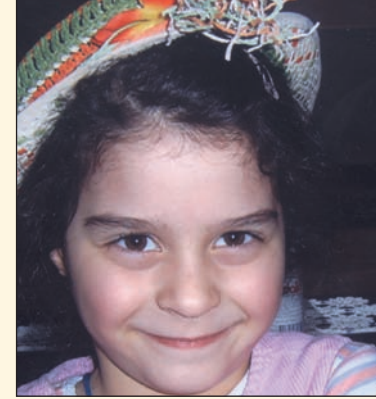
Alper Tarım, Rize ▲

Miraç Efe Özding, Zonguldak ▲

Serena Yapaöz, İstanbul ▲

Aslı Aydınlar, Sakarya ▲

Alara Ahmetoğlu, İzmir ▲

Alleshanee L. Karan, Avustralya ▲

Alp Dinçer, Giresun ▲

Ekin ve Serhat Kılıç, *Ankara* ▲

Mert Başol, *Ankara* ▲

Öykü Çınar, *İzmir* ▲

Yağmur Bayraktar, *Hatay* ▲

Seval Uluşu, *İstanbul* ▲

Dilara Keçecioğlu, *İstanbul* ▲

Doğa ve Derya Taşlı, *KKTC* ▲

Toprak ve Ömer Kaçına, *Mersin* ▲

Eylül Sürücü, *Eskişehir* ▲

Şevval ve Selçuk Sağlam, *Rize* ▲

İ. Kağan Oğuz, *ABD* ▲

Bulaşık Makinesi

1 880'lerde sıradan bir günde bir kadın, Josephine Garis Cochrane, kirli tabakları ve bardakları önüne alıp düşünmeye başladı ve kendi tarihini yazdı.

Ondan önce denemede bulunanlar olmuştu; ancak başarılı olamamışlardı. 1850 yılında Joel Houghton, elle çevrilen bir tekerleğin su sıçratarak bulaşıkları temizlediği tahta bir düzeneğe patent almıştı. Buluşu pek işe yaramıyordu; ancak ilk patentin sahibiydi. 1865 yılında L. A. Alexander da bir model geliştirdiyse de, makinenin kaderi bir öncekinden

farklı olmadı. 1839 Ohio doğumlu Cochrane işlevsel bir bulaşık makinesi üreten ilk kişiydi.

Eşi tüccar ve politikacı olan Cochrane, hareketli sosyal yaşamları nedeniyle evde sık sık parti veriyordu. Bu eğlence akşamlarından sonra tüm bulaşıkları evin hizmetçileri yıkıyordu; ama yine de Cochrane'in bir sorunu vardı! Hizmetçiler bulaşık yıkarken evin 17'nci yüzyıldan buyana aileden aileye geçen, dolayısıyla da büyük değer taşıyan porselenlerini birer birer kırmaya başlamışlardı. Kendisi bulaşık yıkamaktan nefret ettiğinden, acilen bir çözüm bul-

ması gerektiğini düşündü. "Eğer bir bulaşık makinesini kimse geliştirmeyecekse ben denerim" diyerek işe koyuldu.

G enç makine mühendisi George Butters ile çalışan Cochrane, ABD Patent ve Marka Ofisi'nin kayıtlarına göre, önce bulaşıkların boyutunu ölçmüş, sonra tabakların ve bardakların sığacağı metal sepetleri yapmış ve altında pervane bulunan bakır ısıtıcıya yerleştirmişti. Temel amacı, makineyi tüm ev hanımlarının ve hizmetçilerin kolaylıkla kullanabileceği biçimde tasarlamaktı. Ev hanımlarını bulaşık makinesinin gizli yararıyla da etkilemeyi planlıyordu; hemen yıkamak istemedikleri bulaşıkları makineye doldurarak göz önünden kaldıracabileceklerdi.

Cochrane'in eşi, o 44 yaşındayken öldü, buluşunu eşinin ölümünden kısa bir süre sonra tamamladı. Kendisinden ayrı satılan motorun yerleştirildiği bir bölme-ye sahip bulaşık makinesi "Garis Cochrane" en verimli biçimiyle birkaç dakikada 240 parça bulaşık yıkayıp kurutabiliyordu. Cochrane'in buluşundan büyük heyecan duyan arkadaşları ve komşuları, makineyi evde ve ticari kullanım için üretmeye başlaması konusunda onu teşvik ediyorlardı. Cochrane 28 Aralık 1886 yılında buluşuna patent aldı. Kendi şirketini kurarak, pazarlamaya başladı. Bula-

şık makinesini 1893 yılında Şikago Dünya Fuarı'nda sergilediyse de, restoranlar ve oteller dışında makineye ilgi gösteren olmadı. Yine de fuarda en yüksek ödülü kazandı ve alanda mutfakları bulunan dokuz işletme işlerini kolaylaştıracağını düşündükleri bu makineden satın aldı.

Şirketi 1926 yılında, "KitchenAid" markası altında elektrikli ev aletleri üreten "Hobart"a satıldı. Hobart, 1949 yılında ürün yelpazesine bulaşık makinesini de ekledi. Şirket daha sonra "Whirlpool" tarafından satın alındı.

Bulaşık makinesinin evlere girmesi ve yaygınlaşması 1950'lerde gerçekleşti. Buluşundan hemen sonra yaygınlaşmasını engelleyen etkenler arasında o zamanlar makineyi çalıştırmak için gereken su miktarının fazla olması ve kadınların bulaşık yıkamayı rahatlatıcı bir eylem olarak görmeleri bulunuyordu. Fiyatının

pahalı olması öteki bir etkeni. 1950'lere gelindiğinde, savaş sonrasında gönenç seviyesi artmaya başladı, kadınlar için boş zaman daha çok önem kazandı. Mutfakta zaman harcamak yerine eşlerine ve çocuklarına daha fazla zaman ayırmak istiyorlardı. Bulaşık makinesi gün geçtikçe daha çok eve girdi.

Varlıklı ve sosyal yaşamı güçlü bir kadının o dönemlerde böyle bir merakının olması kimilerine ilginç gelse de, Josephine Garis

Ne Nedir, Nasıldır?

Pelin Hazar

Cochrane mucitlik ruhunu Şikagolu bir m ü h e n d i s olan, bataklık sularını çekmek için kullanılan bir hidrolik pompa geliştiren babası John Garis'ten ve vapurun ilk patent sahibi büyük dedesi John Fitch'ten aldığına inanılanlar da vardı. Bir bayan olarak fikirlerinin kabul görmesi o denli kolay değildi. Erkek mucitlerin fikirleri ve eylemleri başarısızlıkla sonuçlanınca, onun çabalarına önem verilmeye başlanmıştı.

Makineyi, çok değer verdiği porselenlere bir çözüm olarak geliştirmesi aslında bugün için biraz ilginç. Değer verdiğimiz hassas mutfak gereçlerimizi makineye koymak yerine elde yıkamayı yeğleyenlerimiz çoğunluktadır.

Bulaşık makinesinin mutfak dünyasına gerek zaman açısından gerekse maddi olarak avantaj değil dezavantajlar getirdiğini düşünenler de var. Bulaşıkları sudan geçirmek, makineye dizmek, sonra yeniden yerlerine koymak ve bu arada birkaç çeşit deterjan kul-

lanarak bir de elektrik harcamak onların gözünde bulaşık makinesinin işlevselliğini ortadan kaldırıyor. Öteki taraftan, bulaşıkların insan elinin dayanamayacağı sıcaklıkta suyla yıkanıyor olması ve böylelikle bakterilerin elde yıkanırken olduğundan daha iyi temizlenmesi, insan gücünden ve özellikle son dönemlerde yaşamsal önem taşıyan sudan tasarruf ediyor olmak bulaşık makinesinin önemini artırıyor.

1913 yılında ölen Cochrane buluşuyla ilgili şunları söylemişti:

“Şu an bildiklerimi o zaman bilseydim, bu işe asla cesaret edemez ve girişemezdim; ancak o zaman da bu olağanüstü deneyimden yoksun kalırdım.”

Bulaşık makinesini pazarlama aşamasında, icat ederkenkinden daha fazla zorlandığını ancak yılmadığını belirtmişti Cochrane. Çaba, kararlılık ve sabır sonucu ortaya çıkan bir buluş daha...•

PelinHazar@butundunya.com.tr

"Satranç"ın Yanıtları...

Atak: 1. Fxh6 gxh6 2. g7 1-0

Oyun Sonu: 1. Şg7 Fb3 2. h5 Şd7 3. h6 Fc2 4. Şf7! Fb3+ 5. e6 Fxe6+ 6. Şf6 Fg8 7. Şg7 1-0

Kendi Gelen: 11. Ke3?? c5 12. Vd1 Ag4 alet ya da kalite kaybı 0-1 •

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Ekim Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Adı	Soyadı	Yaptığı iş	Çalıştığı süre
Kemal	Alper	Garson	1 hafta
Ferruh	Aslan	Barmen	4 hafta
Harun	Yalçın	Bellboy	3 hafta
Faik	Kurt	Telefoncu	5 hafta
Mehmet	Yıldız	Güvenlik	2 hafta

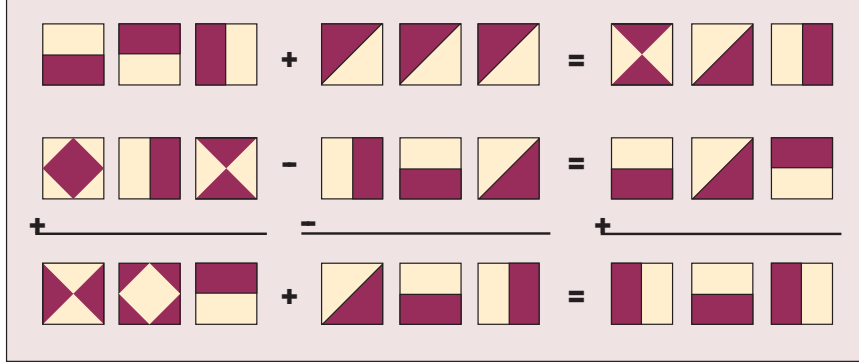
Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	E	D	İ	T	H	P	İ	A	F		A	Y	L	A	K
2	R	A	C	A		İ	S	H	A	K		A	İ	L	E
3	T	İ	R	S	İ		İ	L		R	A	K	K	A	S
4	A	M	A		S	A	L	A	C	A	K		E	M	İ
5	N	A	A	T		M	İ	T	İ	L		İ	N	E	K
6	M		T	A	R	A	K		B	İ	R	A		T	
7	I	S		B	İ	Z		B	İ	Ç	A	R	E		İ
8	S	O	B	A		O	R		L	E	K	E		İ	P
9	I	S	I		E	N	A	Y	İ		I		A	S	T
10	R		L	A	R		S	A	Y	A		A	R	Y	A
11	L	O	D	A		A	T	L	E	T	İ	K		A	L
12	I		I		E	N		A	T	A	Y		O	N	
13		K	R	E	M		O	K		M	İ	N	K		D
14	S	A	C		A	L	T		Y	A		A	U	R	A
15	A	R	I	K		A	L	B	A	N	O		L	A	M
16	N	İ	N		İ	T	A	A	T						
17	A	N		E	T	E	K		A	F					
18	T	E	R	K		R		A	Ğ	A					
19	Ç		A	S	E	N	A		A	Ç					
20	I	R		İ	T	A		A	N	A					

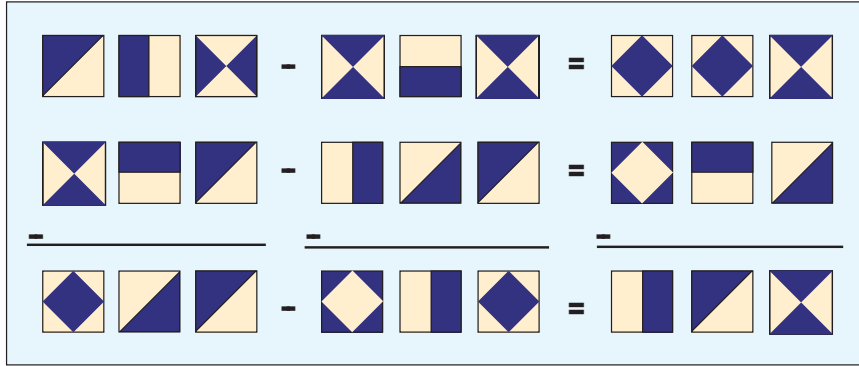

Cahit Batum

Kareler ve Rakamlar

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Ekim Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 273 + 462 = 735 \\ 428 - 217 = 211 \\ 701 + 245 = 946 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 861 - 399 = 462 \\ 385 - 210 = 175 \\ 476 - 189 = 287 \end{array}$$

CahitBatum@butundunya.com.tr

Prof. Dr. A. Yüksel Bozer

Mantık Bilmecesi

Bir saatçinin vitrininde duran beş değerli kadın saatini beş değişik kadın satın aldı. Bu saatlerin fiyatları ve özellikleri farklıydı. Aşağıdaki ipuçlarından saatlerin diziliş sırasını, kim tarafından satın alındığını, özelliklerini ve fiyatlarını bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- Tablada birinci sırada duran içi siyah saat vitrinde fiyatı 380 YTL olan saat ile Zerrin'in satın aldığı saat arasında duruyordu. Adı geçen bu üç saatın özellikleri farklıydı.
- 2- Takvimli saat Meral'in satın aldığı ile fiyatı 300 YTL olan saatin arasındaydı.
- 3- Vitrinde ortada duran saati Emel satın aldı. Bunun fiyatı karşıdan bakıldığında hemen sağ tarafında duran saatten pahalıydı.
- 4- Saniyeli saat fiyatı 410 YTL olan saatin karşıdan bakıldığında hemen sol yanındaydı.
- 5- Şekilde Ave E ile gösterilen saatlerin arasındaki fiyat farkı 20 YTL'di.
- 6- Pervin'in satın aldığı saat Zerrin'in satın aldığı saatten daha pahalıydı ve pırlantalı saatin karşıdan bakıldığında hemen sağındaydı.

	Emel	Esin	Meral	Pervin	Zerrin	İçi siyah	İçi siyah	Pırlantalı	Takvimli	Saniyeli	300 YTL	350 YTL	370 YTL	380 YTL	410 YTL
A															
B															
C															
D															
E															
300 YTL															
350 YTL															
370 YTL															
380 YTL															
410 YTL															
İçi siyah															
İçi siyah															
Pırlantalı															
Takvimli															
Saniyeli															

A B C D E

Adı	Saatin yeri	Özelligi	Fiyatı

YukselBozer@butundunya.com.tr

Mustafa Yıldız

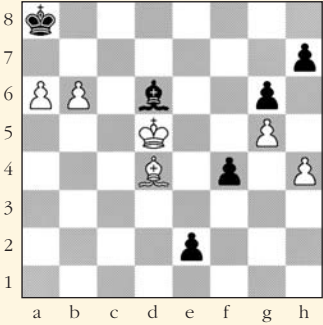
Satranç

KÜBRA ÖZTÜRK İKİNCİ KEZ AVRUPA ŞAMPİYONU OLDU

Hırvatistan'ın Sibenik kentinde 42 ülkeden 758 sporcunun katıldığı Avrupa Yaş Grupları Şampiyonası'nda WFM Kübra Öztürk, 9 tur sonunda 7,5 puan toplayarak üst üste 2'nci kez Avrupa şampiyonu oldu. 18 Yaş Genel Kategorisi'nde 9 tur sonunda 6,5 puan toplayan sporcumuz IM Emre Can Avrupa dördüncüsü oldu. (Kaynak: TSF Web Sitesi)

Kübra Öztürk-Dorota Sikorska

81... e2'den sonraki konum. Beyaz kazanır: Avrupa şampiyonumuz 82. Şc6! oynayıp rakibinin vezir çıkışına izin veriyor; ama 2 hamlede matla tehdit ediyor. (82... e1V 83. b7+ Şb8 84. a7+♯) 1-0 Kübra Öztürk, fil çifti oyun sonunu kusursuz oynadı.

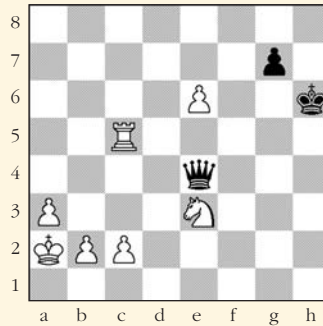

YENİ DÜNYA ŞAMPİYONU ANAND

Eylül ayında Meksika'da 8 GM arasında her rakiple 2 maç üzerinden döner sistemle yapılan Dünya Şampiyonluğu Turnuvası'nı ELO listesinin ilk sırasında yer alan Hint oyuncu Vishwanathan Anand (ELO 2792) kazandı. Anand, turnuvayı hiç yenilmeden 4 kazançla ve 9 puanla bitirerek yeni dünya şampiyonu oldu.

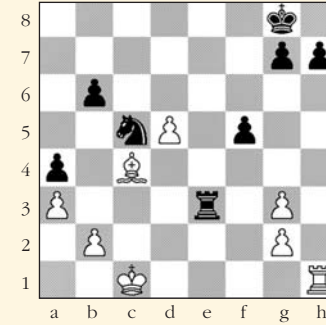
Anand-Morozevich

55... Ve4 Beyaz kazanır. Atak oyunun yeni yıldızı, Rus GM Morozevich yeni şampiyonun sağlam oyunu karşısında bir varlık gösteremedi. 56. Ke5! Siyah vezirle kaleyi alamaz: (56... Vxe5? 57. Ag4 şah-vezir çatalı.) Siyah, vezirini kalenin tehdidinden kaçarsa e6 piyonu ilerler.

İSTANBUL FESTİVALİ'Nİ GM GUREVİÇ, İZMİR AÇIK'I IM SANİKİDZE KAZANDI

29 Ağustos-8 Eylül 2007 tarihlerinde Feshane salonlarında 451 yarışmacının katılımıyla yapılan 6. İstanbul Uluslararası Satranç Festivali Açık Turnuvası'nı TSF lisansıyla oynayan Türk Ulusal Takımı birinci masa oyuncusu GM Mikail Gureviç 9/8 puanla yenilgi almadan kazandı. Turnuvanın konukları arasında komşu ülkelerden çok sayıda sporcunun yanı sıra Slovenya ve Almanya ve Brezilya'dan da satranççıların bulunması dikkat çekti. Festival kapsamında yapılan Üniversiteler Takım Turnuvası'nda Gürcistan Ilia Chavchavadze Üniversitesi birinci oldu; 16 Yaşaltı Turnuvası'nı Azerbaycan'dan Riad Sariyev kazandı.

GM Gureviç-GM Gasanov 32... Kxg3??

Tam bir "Kendi Gelen" hamlesi. (32... Ke4 ile direnebilirdi.) Bir piyon kazandığını sanan siyahlar, bu kötü hamle nedeniyle alet yitirdi: 33. d6+ Şf8? (33... Şh8 biraz daha iyi.) 34. Kxh7 Beyaz, piyonu geri aldı, üstelik Kh8 ile mat etmek istiyor. 34... Şe8, zorunlu. 35. Fb5+ Şf7 yine zorunlu. 36. Şh8 Şe6 37. d7! Axd7 38. Ke8+ Şd6 Kd8 ve at düştü. 1-0

9-17 Eylül 2007 tarihlerinde 192 yarışmacının katılımıyla yapılan 6. İzmir Uluslararası Açık Satranç Turnuvası'nda Gürcistan'dan IM Tornike Sanikidze 9/8 puanla birinci oldu.

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

ATAK

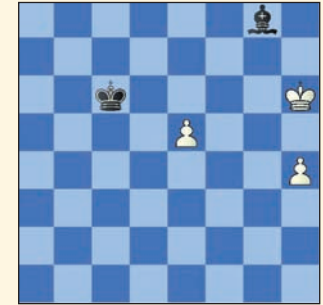
Annageldiev-Kotanasvili

Beyaz kazanır

OYUN SONU

Isenegger, 1946

Beyaz kazanır

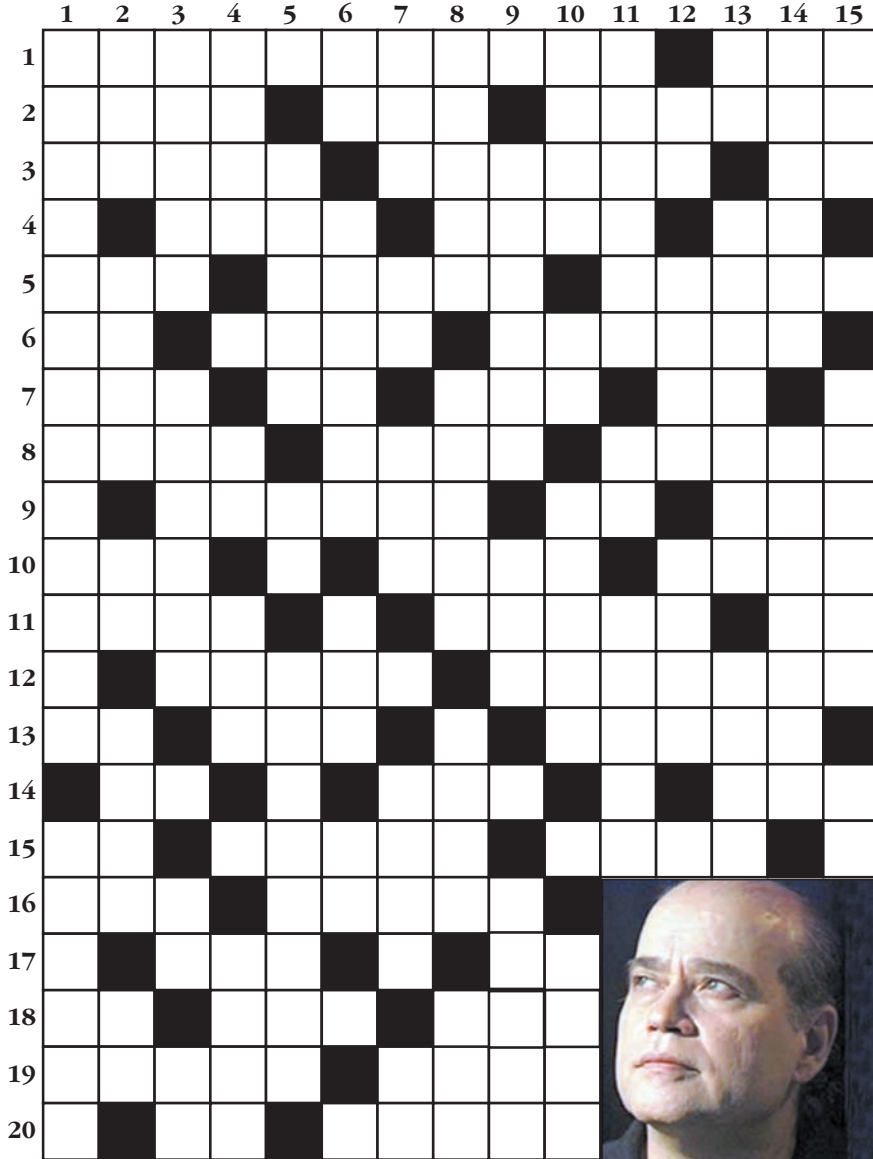
KENDİ GELEN

Açıkalin-Balcı, 2007

11. Ke3??

Çözümler 150'nci sayfamızdadır.

SOLDAN SAĞA: 1) Fotoğrafta gördüğünüz müzisyenimiz. - Bayağı. 2) Genellikle üç tabur ve bunlara bağlı birliklerden oluşan asker topluluğu. - Maksim Gorki'nin ünlü yapıtı. - Nakış işlemek için gergef gibi kullanılan, kumaşı germeye yarayan, tahtadan çember. 3) Sık sık küçük, önemsiz kazalar yapan. - Kendi isteğiyle işten ya da bir hizmetten ayrılma. - Endonezya'nın plaka imi. 4) Bir sınır komşumuz. - Üzerine yapı yapılmak için ayrılmış yer. - Gümüşün simgesi. 5) Başlangıçta yer alan. - Ağırbaşlı karşıtı. - Üreme olanağı olmayan, döl vermeyen. 6) Eski Mısır'da güneş tanrısı. - "Ziya Osman" (Türk şairi). - Fındık, badem ve toz şekerin öğütülerek elde edildiği karışım. 7) Hararet. - Türkiye'nin plaka imi. - İnsan vücudunun dış yüzü, cilt. - Sahip. 8) Büyük balıkları tutmakta kullanılan, küçük balık biçiminde, ucu iğneli kurşun parçası. - Bulgu. - Baharat satılan dükkan. 9) Radyasyon. - Eski dilde bayram. - Fasıla. 10) Sanı. - Asya'nın güneybatısında bir okyanus. - Bir tür yaban mersini. 11) Oyularak yapılan süsleme. - Bir işin ustası. - Bir nota. 12) İri taneli bir bezelye cinsi. - Görkem. 13) Akıl. - İran'dan geçerek Kuzey Hindistan'a yerleşen halk. - Güney Amerika ırkından olan. 14) Müstahkem yer. - Boyacılıkta kullanılan, kırmızı böceğinin üst deri bezlerinin salgıladığı madde. - Bir geyik türü. 15) Genişlik. - Ajanda. - İtmek işi. 16) Yasaklama. - Kadınların giysi altına giydikleri etek. 17) Takım. - Hububat tozu. 18) Sodyumun simgesi. - Bir tavla gereci. - Soyundan gelen kişi. 19) Bir topluluğun ileri gelenleri. - Mezopotamya'da yaşamış bir halk. 20) Küçük mağara. - Japonya'da bir kent.

Filiz Leloğlu Oskay

Bulmaca

YUKARIDAN AŞAĞIYA:

1) 1902-1992 yılları arasında yaşamış, şehir tiyatrolarında yönetmen, oyuncu ve yönetici olarak görev yapmış tiyatrocu-muz. - Birine geçici olarak bırakılan eşya. 2) "Sen, gözlerin-de yeşil bareler / sen büyük, güzel ve muzaffer / ve ulaşıldıkça ulaşılmaz olan basretimsin" (N. H. Ran). - Kement. - Bir zaman birimi. - On dört dizeli bir Batı

şiiir türü. - Güzel sanat. 3) Bir işi zamanında yapan. - Herhangi bir nedenle soluğunu içinde tutarak kendini zorlama. - Birçte sanzatonun kısa yazılışı. - İlgi eki. 4) Altın, gümüş gibi madenlerden yapılmış şeylerin saflık derecesi. - Yemek. - Bir etkinliğin kısa bir süre durdurulması. - Anlama yeteneği. 5) Üzüntü, sıkıntı ve tedirginliği olmayan. - Şarkı, türkü. - Düzenleme. 6) Suudi Arabistan'ın plaka imi. - Davranış kaba, sert ve gönül kırıcı olan. - Bir sayı. - Tavlada bir sayı. 7) Ansızın, birdenbire. - Eski dilde ayak. - Yazıdaki mürekkebi kurutmak için dökülen çok ince ve renkli bir tür kum. - Nişastalı tanelerin, su ile kaynatılarak bulamaç kıvamına getirilmiş durumu. - İskambilde birli. 8) Et satılan dükkan. - Genelge, sirküler. - Fi-yakacı, gösterişçi, kasıntı ve dominant erkek tipi. - Bir gücü temsil eden değnek. 9) Alt uç-larına bir çubuk bağlanmış bulunan iki düzeyipten yapılmış salıncağa benzer bir jimnastik aracı. - "Git" anlamında kullanılan bir sözcük. - Söylev. 10) Yankı. - Radon elementinin simgesi. - Dışalım. - Sarhoş ya da külhanbeyi ba-gırması. 11) Birinin geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselere, mahkeme kararıyla bağlanan aylık. - İsim. - Söz dinleme, boyun eğme. 12) Nazi hücum kıtasını imleyen harfler. - Sıcakla soğuk arası. - Er, onbaşı ve çavuşlara verilen genel ad. 13) Tarla sınırı. - Yardımcı. - Ağırılık yitimi. 14) Küskün. - Yiyeceği ortakla-şa sağlanan toplantı. 15) "..... keklilik bir kaya-da su içer" (Balıkesir türküsü). - Ağrı Dağı'nın eski adı. - Nikelin simgesi. •

FilizOskay@butundunya.com.tr

Bize Gönderilen

Kitaplar

*Tümüyle kitapseverlere yönelik
bu bölümümüzde, yeni yayımlanan
kitapların duyurumu yapılmaktadır.*

Dünya Tarihi İnsanlar, Tarihler, Olaylar

Alfa Yayınları

İ.Ö. 15.000 yılından 2007'ye değin neler olup bitmiş hiç merak ettiniz mi? Bu kitap, insanlık tarihinin uzun; ama yavaş adımlarla ilerleyişinin öyküsü... Aynı sayfada “Asya-Avustralya”, “Afrika”, “Avrupa”, “Amerika”yı aynı tarihte birlikte eş zamanlı gösteren kitap, “Bilim ve Teknoloji”, “Sanat ve İnsanlık” sütunları içinde dünyayı daha iyi kavrama olanağı sunuyor. Okur, kronolojik ilerleyiş içinde dünyayı bir açıdan değil, dört bir yandan görabiliyor. On bin yıl önce insanlığın Güneydoğu Anadolu'da yerleşik yaşama, avcı toplayıcılıktan tarımcılığa geçtiği andan, kan ve gözyaşının eksik olmadığı 2007 yılına değin uzanan yolculuğu arkeolojik

buluntular, resim heykel, fotoğrafların eşliğinde anlatılıyor. Tarihin akışı içinde kimlerin gelip kimlerin gittiği görüldüğü gibi aynı zamanda insanlığın yaşananlardan çıkarılması gereken binlerce dersten pek az pay çıkardığı da ortaya konuluyor. Kitabın sonundaki ünlü kişilerin kısa ve öz yaşam öyküleri ise ayrı bir kaynak durumunda.

Isaac Asimov Dolu Dolu Yaşadım

Janet Jeppson Asimov
Hit Kitap

Jules Verne'nin “Ay'a Yolculuk” kitabıyla uzaya açılan insanları evrende geziye çıkaran bilimkurgunun gelmiş geçmiş en usta kalemi Asimov'u kendi kaleminde tanıtan anılar... Fakat anılarını eşi ve çocuklarının tamamlamak zorunda kaldığını ve acı bir gerçeği, Asimov'un AIDS'den öldüğünü son bölümde öğreniyoruz. Alınan

kanların henüz HIV virüsü testinden geçirilmediği bir dönemde, 1983 yılında baypas ameliyatı olan Asimov'a kimden alındığı belli olmayan kan verildi. Ertesi gün başlayan ateş onu ölüme götüren ilk işaretti. Yedi yıl sonra eşinin isteği üzerine yapılan test korkunç gerçeği ortaya çıkardı. Doktorların önerisiyle hastalığı kamuoyuna açıklanmadı. Ölümcül hastalığın pençesinde yaşam savaşı verirken yazmayı sürdürdü. “Daima daktilo-
mun başında yazı yazarken başım klavyeye düşüp, burnum iki tuşun arasına girerek ölmek istemişimdir; ama bu mümkün olacak gibi görünmüyor. (...) Geleceğin nasıl olacağını göremeyeceğim için kendime acıyor değilim. Ben de yaptığım bunca işe bakıp rahatlıyorum. İleride yaşamın nasıl olabileceğine ilişkin pek çok hayal kurdum, üzerine kitaplar yazdım, çalıştım, adeta geleceği gördüm ve yaşadım ben...” diyor Asimov.

Antikçağ'dan Günümüze Sanatta Mitoloji

Roberto Carvalho de Magalhaes
Alfa Yayınları

5 50'nin üzerinde tablo, fresk, heykel, mozaik ve vazo reproduksiyonuyla mitoloji dünyasında görsel yolculuk yapmak isteyenler için özenli bir çalışma. 18 bölümden oluşan yapıtta görsel malzemenin güzelliği yanında mitolojiye kaynak-

lık eden edebiyatın ünlü yapıtlarından parçalar da yer alıyor. Kısa; ama doyurucu, yormayan bilgiler ışığında, sınırları ve çağları aşarak bugün de hâlâ kendinden sıkça söz ettiren, sinemanın bitip tükenmek bilmeyen konu kaynağı olan mitolojinin kahramanları, önemli olayları bu yapıtta birarada. Kitabın sonunda kişiler sözlüğü ve sanatçılar dizini de yer alıyor.

Fikret Ürgüp Bütün Hikayeleri

Hazırlayan: Haldun Soygür
Okuyan Us Yayınları

İç Hastalıkları Uzmanı, Psikiyatrist, Ressam Fikret Ürgüp'ün özgün öykülerini biraraya getiren bu çalışma ona bir de öykücü kimliği veriyor. Fikret Ürgüp, öyküleriyle Orhan Veli, Sait Faik, Cahit Sıtkı gibi dostlarının edebiyat aşına renk ve lezzet katıyor. En verimli çağında ölüme yenik düşen, Mina Urgan'ı gözyaşına boğan Fikret Ürgüp tüm öyküleriyle yeniden aramızda. “(...) Eski Yunan mezarlarının üzerlerindeki kabartmalarda ölü geride kalanın elini sıkarken o kadar ciddidir ki... Dost olabilecekler, toplum içinde birbirlerini bazı işaretlerden tanır. Resmini yaparken Van Gogh'a bakan Dr. Gachet'in gözlerindeki sıcak anlayış. Bir ananın çocuğunun ensesini tuttuğu karşılıksız şefkat. Hakiki bir el sıkışması gibi..”•

**Bir
Fotograf**

**Bin Sözcüğe
Bedeldir**

Fotograf: Ece Şeker, Adana

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

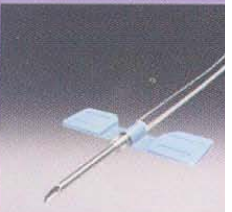
- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
 - Diyaliz Koltukları,
 - Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları
- için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

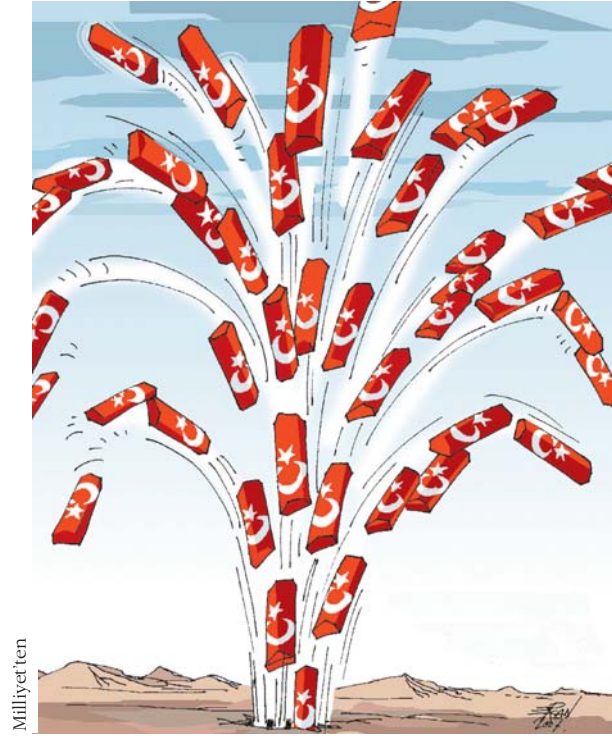

Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

TÜRK SANATÇILARI: ERCAN AKYOL

“ŞÜHEDA FİŞKIRACAK TOPRAĞI SIKSAN, ŞÜHEDA”

Ercan Akyol, 1953'te Üsküdp'te doğdu. Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nden mezun oldu. İlk karikatürü 17 yaşındayken "Ustra Mizab Dergisi"nde yayımlandı. 1974 ile 1982 yılları arasında "Özgür İnsan", "Toplum", "Ayrıntılı Haber", "Çarşaf", "Çivi" gibi birçok dergi ve gazetelerde çizdi. Günlük karikatür çizmeye 1982'de "Güneş" gazetesinin "Arka Pencere"sinde başladı. 1988 yılında "Milliyet" gazetesine geçen Akyol, halen bu gazetesinin "Açık Pencere" köşesinde karikatürlerine devam etmektedir. 1988 yılında Yugoslavya Jez (Kırpi birincilik) Ödülü ve 2006 Sedat Simavi Gazetecilik Ödülü'nü alan Akyol'un yurt içi ve yurt dışında da birçok ödülü vardır. Evli ve 1 çocuk babasıdır. Kitapları: "Çiziyorum 1980-1990" (Türkiye'nin demokrasiye geçiş sürecini kapsayan kitabı), "Çiziyorum 2003", "Çiziyorum 2004", "Çiziyorum 2005", "Çiziyorum 2006".

ISSN 1301-7608

